יודען, געדענקט, אז דער קאמף געגן די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד דויערט!

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT
פרייז 30 גראשן
היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 191 | Łódź, Piątek, 16 sierpnia 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"ז מנחם אב תרצ"ה | № 191
Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

היינט — קאנפערענץ פון די דריי מלוכות
וועגען דעם איטאליעניש-אביסינישען קאנפליקט

פאריז, 15 (ספ. טעל.)
די פארגעשפרעכען צווישען פרעמיער לאוואל מיט'ן איטאליענישען דעלעגאט אלאיזי האט גע־דויערט איבער א שעה. נאך דער קאנפערענץ האט פרעמיער לאוואל ערקלערט די פרעסע פארשטעהער: איך האב אפגעהאלטען א פארגעשפרעך מיט'ן אי־טאליענישען דעלעגאט. מארגען אינדערפריה וועט פארקומען א געמיינזאמע קאנפערענץ פון די פאר־שטעהער פון דריי מלוכות, וואס האבען אונטער־געשריבען דעם אפמאך פון 1906.

פאריז 15 (ספ. טעל.)
דער היינטיגער טאג האט זיך אויסגעצייכענט מיט א לעבהאפטער דיפלאמאטישער טעטיגקייט. נאך דער קאנפערענץ מיט'ן באראן אלאיזי און מיניס־טער אידען, האט פרעמיער לאוואל אויפגענומען דעם אביסינישען פארשטעהער אין פאריז, ווי אויך דעם גריכישען מיניסטער פאליט.

פרעמיער לאוואל האט אייגענטליך שוין אפגע־האלטען פארבארייטונגס - געשפרעכען סיי מיט דעם ענגלישען פארשטעהער מיניסטער אידען, ווי אויך מיט דעם איטאליענישען דעלעגאט אלאיזי, וואס איז היינט אנגעקומען קיין פאריז.

באראן אלאיזי האט פארגעשטעלט די איטאליע־נישע טעזע, וואס שטיצט זיך אויף דער הנחה, אז צו ליב דעם, וואס די איטאליענישע בעפעלקערונג פער־גרעסערט זיך בסדר מוז איטאליען האבען א עקס־פאנסיע געביט.

בעת'ן געשפרעך מיט'ן מיניסטער אידען האט זיך פרעמיער לאוואל בעקענט מיט דער טעזע פון דער ענגלישער רעגירונג.

פאריז, 15 (ספ. טעל.)
ערב דער קאנפערענץ צווישען ענגלאנד, פראנק־רייך און איטאליען ווייזען די צייטונגען אן אויף די פרינציפיעלע חלוקי־דעות, וואס ס'הערשען צווי־שען דער ענגלישער און איטאליענישער טעזע און ווייזט אויך אן אויף דער שווערער שטעלונג פון מיניסטער לאוואל, אויף וועלכען עס פאלט די ראלע פון פערמיטלער.

,,עקא דע פארי'' שרייבט: די אטמאספערע איז זעהר א שווערע. דאס בסדר'דיגע שיקען מיליטער קיין אפריקא, דער אביסינישער פראטעסט געגען דעם פערבאט צו האנדלען מיט געוועהר, די וואקסענדע אנגעשטרענגטע בעציהונגען צווישען איטאליען און ענגלאנד, דאס אלץ שאפט ווייניג מעגליכקייטען צו געפינען א פערשטעדיגונג.

,,לע זשור'' רוקט ארויס דעם פראיעקט צו שאַ־פען א פראטעקטאראט איבער אביסיניען, דערביי זאל די הויפט - ראָל שפילען איטאליען און ענגלאנד און פראנקרייך, וואס האבען געוויסע אינטערעסען אין אביסיניען זאל צוגעלאזט ווערען צו דער צוזאמענארבייט איבער שוץ פון דעם לאנד.

דער דייטשער „אפיציעלער כזב-ושקר"
וועגען יודען אויף דער אלימפיאדע אין בערלין

בערלין (יט"א) דער רייכס־פערבאנד פון דייטשע ספארט־ארגאניזאציעס האט פערארדענט, אז אין משך פון חודש סעפטעמבער ה. י. זאל אין אלע דייטשע ספארט־קלובען פארקומען אנ'אלגעמיינע דיסקוסיע איבער דער יודען־פראגע. די דאזיגע פערארדנונג איז פונקט ווי א רייהע אנדערע — א דירעקטער ברוך פון דער הבטחה פון די דייטשע ספארט־ארגאנע פאר דעם אינטערנאציאנאלען אלימפישען קאמיטעט, אז אין געביט פון ספארט וועט נישט געפיהרט ווערען קיין שום אנטי־יודישע אקציע.

פאריז (יט"א) „פארי סואר" פערעפענטליכט אנ'עו קלערונג פון גענעראל־סעקרעטאר פון דייטשע אלימפישען קאמיטעט, ד"ר דיעם, וועלכער זאגט, אז יודען אין דייטשלאנד קענען זיך בעטיי־ליגען אין די אלימפישע שפילען, אויב זיי בעזיצען נאר די ענטשפרעכענדע ספארט־קוואליפיקאציעס.

אזוי למשל, זאגט ד"ר דיעם, קען די פעכט־מייסטערין העלענע מייער אנטיילנעמען אין דער דייטשער אלימפישער פעכט־מאנשאפט.

דאס „פאריזער טאגעבלאט" בעצייכענט די דא־זיגע ערקלערונג אלס „אפיציעלען כזב ושקר" און ברענגט א ליסטע פון יודישע ספארט־טשעמפיאנען, וואס זענען בעשטעטיגט געווארען פון דייטשען ספארט און פערברענגען איצט אין גלות אין אויס־לאנד. צווישען די דאזיגע טשעמפיאנען געפינען זיך: עריק זעעליג (מיטעל־וואג־באקסער, איצט אין פאריז), האַרי שטיין (פליגען- און פעדער־געוויכט, איצט אין פאריז) העלענע מייער (דייטשלאנד'ס טשעמפיאן אויף דער אמסטערדאמער א־לימפיאדע, איצט טשעמפיאן פון אמעריקע אין פרויען־פעכט־קונסט), איהר ברודער גאטאן מייער (איינער פון די וועלט־טשעמפיאנען אין דער פעכט־קונסט, איצט אין לאנדאן), דניאל פרען (דייטש לאנד'ס טעניס־מייסטער איצט אין לאנדאן), פרוי פיידלעבען (צווייטע פרויען־טעניס - מייסטערין, שפילט איצט אין אויסלאנד), מארטא יאקאב (דייטשע מייסטערין אין דיסק־וואורף) און לויכט פון נירענ־בערג מייסטער פון לייכט-געוויכטס-אטלעטיק אין דער אמסטערדאמער אלימפיאדע).

„פאריזער טאגעבלאט" דערמאהנט, אז די דיי־טשע פרויען־טעניס־מייסטערין, פרוי געבאה איז אין 1933 בעגאנגען זאלבסטמארד.

רעוואנש-מעטש „הכח" (ווין) — „פאגאן" 2:2

לעמבערג, 15 (יט"א טעלעפאניש)
היינט איז דא פארגעקומען א רעוואנש-מעטש צווישען ווינער „הכח" און „פאגאן".
דער רעזולטאט איז געוועז 2:2.

בילינסטער אויספלוג קיין ווין
צום קאנגרעס פון דער
נייער ציוניסטישער ארגאניזאציע (נ.צ.א.)
אפפאהר מיט דער לאדזער פאבריקס-באהן דעם 5טען סעפטעמבער 18^03^
דאס אנקומען קיין ווין דעם 6 סעפטעמבער 6^30^ פריה
אפפאהר פון ווין דעם 12-טען סעפטעמבער
פרייז — .130 זל.
פון לאדז קיין ווין און צוריק מיט פאס און וויזע.
עס זענען נויטיג פאלגענדע דאקומענטען: 1) א פאס, 2) 2 פאטאגראפיעס, 3) מיליטער-ביכעל.
די איינוואוינער פון פאביאניץ, זגערזש, אלעקסאנדער, טאמאשאוו און פיעטריקאוו, מוזען האבען פון דער סטאראסטווע א דערלויבניש אויף אפצופאהרען קיין אויסלאנד.

אונזערע חשוב'ע ה"ה שעף'ס, געברידער אבע הערש, אליעזר און אהרן דודביימאן און פאמיליע צוליב'ן טויט פון זייער אומפערגעסליכען

פאטער נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער אויפריכטיגען מיטגעפיהל.
זייט געטרייסט מיט המקום [illegible] אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
דאס פערסאנאל און די מייסטערס פון דער פירמע „מ. ביימאן" לאדז.

פארק העלענאוו — PARK HELENÓW

זונטאג, דעם 18/8 ה. י. 2 נאכמ. קומט פאר לטובת דעם בית היתומים, זגעזשער 40

א גראנדיעזע **גארטען=פערוויילונג**

פארבונדען מיט א ערפאלגרייכען פראגראם. — אויפטריט פון ארטיסטען — 2 ארקעסטערס.

● א גרויסע פאנטעזי-לאטעריע ● קינדער=פעסט ● פארשידענע אטראקציעס ● איינגעבער בופעט רייך פערזארגט. ●

הנחה-בילעטען אין א בעגרעניצטער צאהל צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון בית=היתומים פון 9—1 מיטאג. די בילעטען פון 7/7 ה. י. זענען גילטיג.

די פערוואלטונג.

די לייטונג פון בעוואוס=טע רעליגיעזע לערן=אנ=ערציהונגס=אנשטאלט

„תורה ודת"

עם גן-ילדים (פרעבעל-שולע) פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

מאכט בעקאנט, אז צוליב'ן פערגרעסערן דעם לאקאל איז דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און איינגעריכטעט געווארען לויט אלע מעגליכע טעכנישע און פעדא-גאגישע פאדערונגען. ס'זענען אנגאזשירט געווארען רוטינירטע פעדאגאגישע און ערציהערישע קרעפטען. ספעציאליסטען אויף למודי קודש ווי אויך אויף למודי חול.

איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאהר 1935/36 אין אלע מחלקות ווי אויך גן-ילדים (פרעבעל=שול) קומען פאר יעדן טאג פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 6.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת" וואו ס'ווערט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען. קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימגעפיהרט דורך א ספעציעלן מענש.

בעמערקונג: אין די מחלקות א', ג', ה' זענען נאך דא א בעגרעניצטע צאהל פלעצער. פאר אונבעמיטעלטע הנחה=פרייזען

מיין געעהרטען ליבען פריינד
ה' אפרים מיניץ
צו דער פארלאבונג פון זיין טאכטער
פרל. העלא מיניץ (לאדז)
מיט ה' אבראם פליאט (לאדז)
ווינשט א הערליכען מזל-טוב.
סלך זאלץ און פרוי (בעניעדע)

אונזערע פריינט
פאלא גראסמאן
און
יאקוב ראזנבערג
צו אייער שמחה אונזערע הארציג-סטע גליקוואונשען
בראנקא, אברא**ם**
און דאראטקא שפיגל

Z intencji zaślubin kolegi mego
p. Natana Markowicza
z p. Alą Rozenberżanką
wiele szczęścia i różowej przyszłości życzy
Dawid Kon.

בעקאנטמאכונג!
נעעהרטע קאנסומענטען!
דער בעוואוסטער כשר'ער
באר „מאנגריא"
2 לעגיאנוב 2
איבערגענומען אונטער דער לייטונג פון בע-וואוסטען פאכמאן לעאן אפאטאווסקי און עמפעהלט פרישע געשמאקע מיטאגען פון 1 זל. אז ווי אויך פריהשטיקען און אווענדברויט'ן.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן ביז 8 פריה, פון 12 ביז 2 מיטאג און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בײטאג.
אלע ארטן א נאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע א משניצט-פר יזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארט-זאל

Dr. med. **A. URYSON**
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אווענד.
11 Listopada 20, tel. 215-85

עלטסטער פעלדשער
Sz. Deresz
לוטאמירסקא 4, טעל. 184-78
נעמט אן אייניגע טעג ביי זיך אינדערהיים א גאנצען טאג פון 8—10 פריה און פון 1.30—4 נאכמ. און פון 6—7 נאכמ.

Dr. med **H. Wajs**
כירורג
וואוינט יעצט אויף
Piotrkowska 17, tel. 148-01

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאליסט פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
און וואוינט יעצט אויף
Zachodnia 66, tel. 129-52
נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7

די לייטונג
פון די ביז איצט בעריהמטע ארטאדאקסישע מוסדות החנוך
„דרכי נעם"
אין לאדז (קילינסקיעגא 50, טעל. 215-26
(אל. 1-טער מאי 20, „ 200-43

מאכט בעקאנט די ג' עלטערן, אז אונזערע מוסדות החנוך זענען צום נייעם שול-יאהר 1935/36 געווארען רעארגאניזירט, פערגרעסערט און קאנצעסיאנירט דורכ'ן ווארשעווער שול-קוראטאריום סוב נומער 16878—9/35 אונטערן נאמען

„ארחות נעם"

אלס שולען פון 3-טער קאטעגאריע, ד. ה. אז אונזערע מוסדות זענען די איינציגע רעליגיעזע שולען אין אונזער שטאט מיט די דאזיגע רעכט.

מיר טיילען אויך מיט, אז ס'קימען שוין פאר אין אונזערע מוסדות החנוך די איינשרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאר 1935/36

אויך אלע אלטע תלמידים מוזען בענייען די איינ-שרייבונגען אויפן קומענדען שול-יאהר.

די מתיבתא לתלמוד ולהוראה ווערט צום נייעם שול=יאהר פערגרעסערט אונטער דער לייטונג פון רבנים גדולי התורה.

די הכערע קלאסען ביי אונזערע מוסדות החנוך ווערען רעארגאניזירט און עס ווערען אחוץ א ברייטען האנדעלס-קורס, געלערנט ווערען 2 פרעמדע שפראכען.

די גן-ילדים'ס ביי די ערציהונגס=אנשטאלטען ווערען צום נייעם שול-יאהר פערגרעסערט און פערשענערט און וועלען שטיין אונטער דער לייטונג פון אנ'ערשטקלאסיגען ספעציאליסט אויף דעם געביט.

די קאנצעלאריעס זענען טעטיג פון 9—1 און פון 4 ביז 7.

די לייטונג.

בעמערקונג: אויפן פערלאנג פון פיל עלטערן ווערט צום נייעם שול-יאהר אויך אין אונזער מוסד החנוך אל. 1 מאי 20, געעפענט א מחלקה ז' און אויך א ז-טע קלאס

די אלע, וואס האבען
לעבענס=פערזיכערונגס=פאליסען,
וואס זענען א געוויסע צייט נישט בעצאהלט געווארען און זאגאר אנולירטע קענען ווערען דורך מיר אויפסניי בענייט און ווייטער גילטיג, אזוי, אז דאס איינגע-צאהלטע געלד זאל נישט פערלוירען ווערען.
ווענדען זיך:
לאדז, פיעטריקאווער 145, וו. 5
ש. זילבערבערג אויס ווארשא
טעל. 203-94. מיגדליך פון 3 ביז 5 נ.מ.
פייער מיט גנבות פערזיכערונג נעם איך אן פאר אלע פערזיכערונג-געזעל-שאפטען אויף גינסטיגע בעדינגונגען.
אגענטען געזוכט.

פאר **גארד**,
ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעם
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

אויערן, נאז און האלז
קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוזאמען) אפעראציע א. ז. וו., ווי אויך אמבולא-טאריעס פון 9—2 און פון 4—8 אוונט

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען-, הארץ-
און סקלעראז-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145,
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

סטארשי פעלדשער
ישראל
ברעגמאן
צוריקגעקעהרט.
מאריבארסקא 28 (קעלמא)
טעל. 240-43.

הנהלות
הגמנסיות
ובתי-הספר העממיים
של החברת ליסוד בתי-ספר עברים בלודז
מודיעות כי הלשכות של
הגמנסיה הראשונה לנערים,
רחוב מגיסטרצקה 21, טלפון 134-11
הגמנסיה השניה לנערים,
רחוב מגיסטרצקה 22, טלפון 134-12
הגמנסיה לנערות,
רחוב פירמוביץ 6, טלפון 127-95
מקבלות בשעות העבודה, משעה 10 עד 14, הרשמות אל הגמנסיות ואל כל המחלקות של בתי הספר העממיים.
הרשמות של ילדים וילדות בגיל ארבע שנים ומעלה אל
גן הילדים של החברה הנ"ל
מתקבלות בלשכת גן הילדים שנקביטש 22, טלפון 245-36

די עלעגאנטסטע
די בעסטע
די לעצטע מאדעלן
שיך
עמפפעהלט
SALON OBUWIA
A. OGOREK
Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.
בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך
אין א גרויסען אויסוואהל.

שפארט געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארווין"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייכען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהל

דער שווערגעטראפענער פאמיליע
שלינגבויל צוליבן טויט פון זייער אונפער-געסליכען מאן און פאטער
ב"ע
משה שיינטייך
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
פאמיליע גוטערמאן
פאמיליע ווײנטרויב

דער שווער = געטראפענער פאמיליע
וואלקאוויטש צום טויט פון זייער נישט-פערגעסליכען
פאטער
דריקט אויס מיטגעפיהל
פאמיליע שמייער.

ווערקשטעל פון **שירמס**
און שפאציר=שטעקענס
ס. פייגענבוים
לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקענס צו קאנקורענץ-פרייזען

נעמט אן אלערליי רעפעראטורען פון שירמס און שטעקענס.

נאר פאר מענער!
דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז. ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק
קומט און איבערצייגט אייך רעקלאמע פרייזען!

פעטיציע פון דאנציגער יודען צום הויך-קאמיסאר פון דער פעלקער-ליגע

(Right column)

דאנציג, 15 (ספ. טעל.)
די דאנציגער יודען האבען איבערגעגעבען דעם הויך-קאמיסאר פון דער פעלקער-ליגע א פעטיציע, וועגען די לעצטע אנטי-יודישע געשעהענישען אויפ'ן דאנציגער געביט.

אפיציעל פערוועהרט חתונות צווישען אריער און נישט-אריער

בערלין, 15 (ספ. טעל.)
עס זענען אפיציעל פערוועהרט געווארען התונות צווישען אריער און נישט אריער. א געזעץ פון רייכס-יוסטיץ-מיניסטעריום פערוועהרט אלע ציוויל-אמטען ארויסצוגעבען חתונות-אקטען פערזאנען, וואס געהערען נישט צו דערזעלבער ראסע.

שיקאנעס פון דער היטלער-רעגירונג געגען דייטשע געלעהרטע

בריסעל, 15 (ספ. טעל.)
אויף דעם אינטערנאציאנאלען קאנגרעס פון ספעציאליסטען פאר מאגען - קראנקהייטען, וואס קומט פאר אין בריסעל, האט אויך געזאלט קומען דער פראפעסאר באאס פון בערלין, א וועלט-בעריהמטהייט אויף דעם געביט. די דייטשע רעגירונג האט אבער זעהט אויס, בכדי צו שיקאנירען דעם פראפעסאר, איהם בעשטימט נאר 5 מארק שפעזען א טאג, אזוי, אז דער געלעהרטער האט זיך געמוזט אפזאגען פון זיין רייזע. אז דער קאנגרעס האט זיך וועגען דעם דערוואוסט, האט ער ארויסגעשיקט דעם פראפעסאר קיין בערלין א פערעהדונגס - דעפעשע.

דער סאוויעטישער פערטרעטער אויפ'ן קאנגרעס האט פערלאנגט, אז דער האקען-קרייץ-פאהן, וואס איז געהאנגען צוזאמען מיט אנדערע פעהנער, זאל בעזייטיגט ווערען פון זיצונגס-זאל, ווייל דאס דאזיגע שטיק טוך איז א פראוואקאציע פאר אלע קולטור-מענשען. דער קאנגרעס האט דעם דאזיגען פארשלאג אפגעווארפען.

העצע פון די א"י-אראבער געגען די ציוניסטען

ירושלים, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
די א"י אראבער נוצען אויס די אנוועזענהייט פון עמיר סאור דער זוהן פון קעניג פון העדזשאס, אין ירושלים, צו פיהרען א געוואלדיגע אנטי-ציוניסטישע אקציע.

פארשטעהער פון אלע אראבישע פארטייען ווענדען זיך צום עמיר מיט דער בקשה, ער זאל זיי ראטעווען פון די ציוניסטען.

לאנדווירטשאפטליכע ישובים צאהלען צוריק זייערע הלוואות דעם „קרן-היסוד"

ירושלים, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
דאס דירעקטאריום פון „קרן היסוד", האט געשלאסען אנ'אפמאך מיט 42 לאנדווירטשאפטליכע ישובים, וועגען צוריקצאהלען די הלוואות, וואס מען האט זיי בשעתו געגעבען. פון די דאזיגע צוריקצאהלונגען וועט דער „קרן היסוד" ווידער האבען צו דער דיספאזיציע א פאנד פון 800 טויזענט פונט.

(Middle columns)

נאכ'ן דורכפאל פון הרב לעווין
פאר וועמען די אגודה זאל און וועט שטימען

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)
אויף דער היינטיגער פארגעקומענער זיצונג פון דער פאליטישער קאמיסיע ביי דער אגודה האט איטשע מאיר לעווין אויפגעפאדערט די ארטאדאקסישע פערוואלטונגס-מיטגלידער פון צענטראלען סוחרים-פעראיין, אליה מאזור און יעקב טראקענהיים, אז זיי זאלען ארויסטרעטען פון סוחרים-פעראיין, ווייל ווישליצקי האט פערראטען די אגודה.

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)
די אגודה האט אפגעהאלטען עטליכע קאנפערענצען, אין רעזולטאט פון וועלכע עס זענען ארויס געזאגט געווארען מיינונגען, אז די אגודה זאל שטימען פאר'ן קליינהענדלער-קאנדידאט, אדוו. זונדעלעוויטש, בכדי דערמיט א קלאפ צו טון ווישליצקין. דערפאר זאלען די לאדזער קליינהענדלער רופען צו שטימען פאר לייב מינצבערג.

איין טייל פון די אגודה'ניקעס האלט, אז מ'דארף די שטימען אפגעבען פאר'ן קאמבאטאנטען-קאנדידאט, פארוטשניק ברעגמאן, ווייל ער האט נישט פערראטען די אגודה, און א צווייטער טייל האלט, אז מ'דארף די שטימען אפגעבען פאר'ן קריסטליכען קאנדידאט, דעם פרעזעס פון די סטרוזשעק ,אורבאנסקי

הרב לעווין גייט בעטען א נאמינאציע צום סענאט

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)
הרב לעווין שטעלט צונויף א דעלעגאציע פון 5 פערזאן, מיט וועלכער ער וועט גיין צו דער רעגירונג בעטען א נאמינאציע צום סענאט.

עס איז אבער מעהר ווי זיכער, אז עס וועלען נאמינירט ווערען דער געוועזו. דעפ. ראזמארין און דער פראפ. שאר.

נעוועהלט א נייער וועלט-עקזעקוטיווע פון „מזרחי"
הרב בערלין, הרב פישמאן און פארבשטיין נישט אריין אין עקזעקוטיווע

קראקא. 15 (יט"א טעלעפאניש)
היינט איז אויף דער אלוועלטליכער קאנפערענץ פון „מזרחי" געוועהלט געווארען א נייע עקזעקוטיווע מיט הרב גאלד פון אמעריקא בראש.

הרב בערלין, הרב פישמאן און ה' פארבשטיין זענען אין דער עקזעקוטיווע נישט געוועהלט געווארען.

די קאנפערענץ האט זיי אויסגעדריקט א דאנק פאר זייער ביז איצטיגע ארבייט.

די פראגע פון שקל איז נישט געווארען ערלעדיגט. עס איז בעשלאסען געווארען דעם ענין איבערצושיקען דעם „מרכז עולמי" צו ערלעדיגען.

אונטערהאנדלונגען אין לוצערן וועגען א ברייטע קאאליציע

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
אין שייכות מיט'ן נאהענטען 19 ציוניסטישען קאנגרעס ווערען שוין איצט געפיהרט ברייטע אונטערהאנדלונגען צווישען די פערשידענע פראקציעס וועגען דעם צוזאמענשטעל פון דער קומענדיגער עקזעקוטיווע. דאס ווערט געמאכט ספעציעל, בכדי אויסצומיידען שטורמישע אונטערהאנדלונגען פון קאנגרעס, און בכדי צו זיכערען א רוהיגען פערלויף פון די אונטערהאנדלונגען. דער ענין ווערט אבער בעשווערט צוליב דעם וואס די פראקציעס רוקען ארויס ווייטגעהענדע פאדערונגען, מען האפט אבער, אז עס וועט דאך געלונגען צו שאפען א ברייטע קאאליציע. די אונטערהאנדלונג וועלען מן הסתם זיך פערציהען ביז צום אנהויב פון קאנגרעס.

דעלעגאציע פון קאנגרעס וועט פאהרען קיין לאנדאן, כדי צו אינטערווענירען געגען לעגיסלאטיווע-ראט

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
דא האבען זיך פערשפרייט קלאנגען, אז אין דער זעלבער צייט ווען עס וועט פארקומען דער קאנגרעס, וועט אין לאנדאן ערלעדיגט ווערען די פראגע וועגען לעגיסלאטיווען-ראט. ווי מען שמועסט, וועט א דעלעגאציע פו'ן קאנגרעס פאהרען קיין לאנדאן ,כדי אין דעם ענין צו אינטערווענירען ביי די מאסגעבענדע פאקטארען. די דעלעגאציע וועט אויך בעזוכען דעם קאלאניעןמיניסטער מאלקאם מאקדאנאלד.

אין די קרייזען פון דער עקזעקוטיווע הערשט די איבערצייגונג, אז אלע ציוניסטישע גרופירונגען אהן אויסנאהם וועלען אפווארפען דעם פארשלאג פון א לעגיסלאטיווען-ראט און עס וועט געשאפען ווערען א געמיינזאמען פראנט געגען דעם דאזיגען פראיעקט. די דעלעגאציע וועט אויך אונטערהאנדלען אין לאנדאן מיט דעם הויך-קאמיסאר וואוקאפ,וועלכער וועט זיך אין דערזעלבער צייט געפען אין ענגלאנד אויף אורלויב.

רעפעראט פון פראפ. דובנאוו
אויף דעם צוזאמענפאהר פון „יווא" אין ווילנא

ווילנא, 15 (יט"א [illegible]אפיש)
צו דעם אלוועלטליכען צוזאמענפאהר פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין ווילנא, זענען געקומען 400 דעלעגאטען.

פראפ. דובנאוו האט אין זיין ערעפנונגס-רעדע אנגעוויזען, אז דער ווילנער „יווא" איז נישט קיין קאנקורענץ דער ירושלים'ער אוניווערזיטעט און, אז בכלל קאן מען נישט רעדען וועגען א קאנקורענץ פון יודיש און העברעאיש, פראפ. דובנאוו האט אנגעוויזען ,אז דער דואליזם פון קולטור איז ביי יודען נישט קיין נייעס.

צווישען די בעגריסונגען האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג די בעגריסונג אין ליטוויש פון א ליטווישען גלח, פרעזעס פון דער ליטווישער וויסענשאפטליכער געזעלשאפט.

עס האט אויך בעגריסט דער פרעזעס פון דער ווייסרוסישער וויסענשאפטליכער געזעלשאפט.

א בעגריסונג האט אויך צוגעשיקט דער ווילנער אוניווערזיטעט.

היינט זענען פארגעקומען רעפעראטען פון פערשידענע וויסענשאפטליכע געביטען. עס האבען אויך אפגעגעבען בעריכטען פון זייער 10-יעהריגער טעטיגקייט די לייטער פון פערשידענע סעקציעס.

נאך די רעפעראטען פון די פערשידענע רעפעראטען זענען פארגעקומען דיסקוסיעס.

שבת האט געזאלט פארקומען א ספארט-צוג איבער די ווילנער גאסען, די פאליציי האט אבער דעם צוג נישט ערלויבט.

עס האט זיך שטארק געווארפען אין די אויגען, וואס צו דער ערעפנונג פון צוזאמענפאהר איז נישט געקומען א פערטרעטער פון די מאכט.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	–	–	–	93.75
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע		–	42.00
4	דאלארובקא		–	53.50
7	סטאביליזאציע (אמ.)			66.75
5	ווארשאווער ש.-ב.		1934	58.50
5	לאדזער			52.50
ענגלישער פונט	–	–	–	26.25
דאלאר אפיצ.	5.27,00	נישט אפיצ.	–	?.25
גאלד-דאלאר	–	–	–	9.05
גאלד-רובל	–	–	–	4.70
דייטשער מארק	–	–	–	1.80

(Left column)

מעהרהייט פון ארבייטער-דעלעגאטען
אויפן ציוניסטישען קאנגרעס

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
לויט ווי מען טיילט מיט פון קאנגרעס-ביורא, וועלען זיך אין קאנגרעס בעטייליגען 40 דעלעגאטען.

דערפון וועלען די ארבייטער פארטייען האבען 57 פראצענט.

קאנגרעס-געריכט אנגעהויבען זיין טעטיגקייט

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
היינט האט אנגעהויבען צו ארבייטען דאס קאנגרעס-געריכט אונטערן פאר'יץ פון אדוואקאט גראנעמאן.

עס זענען בעטראכט געווארען א רייהע ענינים, דערונטער וואהל-פראטאקאלען, פראטעסטען א. אז. וו.

קריטיק פון דעם הכשרה-סיסטעם אין לוצערן

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)
אויף דער קאנפערענץ פון די פאלעסטינא-אמטען איז שטארק קריטיקירט געווארען דער סיסטעם פון הכשרה. עס איז בעשלאסען געווארען צו ווענדען זיך וועגען ענדערען דעם סיסטעם

אנטיסעמיטישע העצע געגען דער אלמנה
פון פערשטארבענעם דייטשען אויסערן-מיניסטער שטרעזעמאן

בערלין (יט"א) דער „בערלינער פרידעריקוס" (וואס ווערט ארויסגעגעבען דורך דעפ. האלק, שטרייכער'ס געהילף אין דער „שטירמער"-רעדאקציע) בעקלאגט זיך, וואס אין באד באנזין, וועלכע האט געמאלדען, אז „יודען זענען אין איהם אונגעוואונשען", פערברענגט אונגעשטערט צוזאמען מיט איהרע קינדער, פרוי שטרעזעמאן די אלמנה פון פערשטארבענעם דייטשען אויסערן-מיניסטער, הגם אלע ווייסען, אז זי איז פון יודישער אפשטאמונג און איהר מיידעלשער נאמען איז קלעעפעלד. דער „פרידעריקוס" איז אויסער זיך, וואס מען האט אין באנזין דערלאזען פרוי שטרעזעמאן'ס זוהן צו בעטייליגען זיך אין א טעניס-פאראד.

שטייגענדער מאנגעל פון לעבענסמיטעל אין דייטשלאנד

מאנהיים, (ספ. טעל.)
נישט נאר אין די גרויסע שטעט פון צפון דייטשלאנד, נאר אויך אין דרום פון דייטשלאנד בעמערקט זיך אלס שטייגענדער מאנגעל פון לעבענמיטעל. אין שייכות דערמיט וואקסט אויך די אונצופרידענהייט פון די קאנסומענטען.

די מאכט פרובירט מיט דראהונגען פון ארעסטען און מיט שליסען די געשעפטען צו צווינגען צו פערקויפען צו די בעשטימטע [illegible] אבער דאס האט נישט קיין ערפאלג ווייל די קצבים האבען סיי ווי געשלאסען די געשעפטען, ווייל זיי ווערען געצוואונגען צו פערקויפען אהן פערדינסט. עס איז אינטערעסאנט, אז למשל אין מאנהיים אויפ'ן בהמות מארק ווערען איצט געבראכט צו 250 שטיק בהמות ,בעת אין די פריהערדיגע צייטען זענען געבראכט געווארען פון 650—700 שטיק.

די לאגע ווערט נאך פערשארפט צוליב דער אויסערגעוועהנליכער טרוקעניש צוליב וואס עס ווערט ערווארט א שלעכטער שניט.

וואס וועט טון דער ממונה פון געבעלסן איבער יודישער קולטור טעטיגקייט אין דייטשלאנד

בערלין, (יט"א). האנס הינקעל, וועלכען דר. געבעלס האט בעשטימט אלס ממונה איבער דער קולטור-טעטיגקייט איבער נישט-אריער אין דייטשלאנד האט אין א פרעסע אינטערוויו ערקלערט, אז די ערשטע אויפגאבע פון זיין רעסארט וועט זיין צו מאכען א סוף צו דער טעטיגקייט פון די נישט יודען. וואס טוען „יודישע ארבייט". נעגען די דאזיגע לייט האט הינקעל געזאגט וועלען מיר ארויסטרעטען מיט דער אויסערסטער שטרענגקייט און מאכען א סוף צו זייערע מאכינאציעס.

אויספליגען קיין פאלעסטינע פון —.630 זל. אן
ארגאניזירט
„ארביס" פיעטריקאווער 18, טעל. 249-33
אויך הנחה-פעסער קיין טשעכאסלאוואקיי און יוגאסלאוויען.
אויך קיין עסטרייך.

Dr. med. H. LUBICZ
פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 114-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8 אווענד
זונטאג פון 9–11 בייטאג און יום-טוב פון 9–1.
פאר דאמען – א בעזונדערער ווארטע-זאל.

ראטעוועט אייער געזונד
קראנקע אויף רופטורען (בראך-קראנקהייטען)
ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים בראך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע אין געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.
אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.
ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאקעס - גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ
אויס לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהענט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף
בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג.
צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.
(אין זעגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

רעוויזיאניסטישער מעמאריאל
צו דער ענגלישער רעגירונג
און צו דער מאנדאט-קאמיסיע געגען שאפען א לעגיסלאטיוו-ראט אין א"י

פאריז, (יט"א) דער עקזעקוטיוו - קאמיטעט פון ברית הצה"ר האט איבערגעשיקט צום ענגלישען קאלאניען-מיניסטער אין לאנדאן, צום הויך-קאמיסאר פון א"י און צו די מיטגלידער פון דער מאנדאטען-קאמיסיע ביים פעלקער-בונד א מעמאריאל אין וועלכען עס ווערט געזאגט צוו. אנד.:

דאס ציוניסטישע יודענטום איבער דער גארער וועלט איז ערנסט פערזארגט און צוזאמענהאנג מיט די בעגייטע פערזוכען גאר איינגיכען צו שאפען אין א"י א לעגיסלאטיוו-ראט.

עס וואלט איצט זיין איבריג צו איבערחזר'ן אלע סיבות, פאר וואס די יודען בעטראכטען אזא מין פלאן אלס געפעהרליך פאר דער צוקונפט פון א"י און פון ציוניזם. אלע קרייזען, הן פרא-יודישע און הן אנטי-יודישע, וועלכע זענען בעקאנט מיט'ן מצב, קענען די דאזיגע סיבות גאנץ גרינדליך.

עס בלייבט נאר איבער די האפנונג, אז די אראבישע בעפעלקערונג אין א"י וועט עווענטועל איינזעהן די גרויסע פראפיטען, וואס פאלען אויף איהר חלק פון דער יודישער איינוואנדערונג. אבער אין ליכט פון דער ערפאהרונג פון די לעצטע 17 יאהר וואלט פשוט זיין אנ'אונזין און בלינדקייט צו איגנארירען די עקזיסטענץ פון א זעהר איינפלוסרייכער אנטי-ציוניסטישער פראקציע צווישען די אראבער און זיך מאכען אילוזיעס וועגען דער פרא-יודישער טענדענץ פון די אראבישע גרופען, וואס וועלען בעהערשען דעם געוועהלטען טייל פון לעגיסלאטיוו-ראט

עס איז דעריבער קלאר, אז די יודען זענען געגנעריש געשטימט צום לעגיסלאטיוו - ראט. די דאזיגע געגנערשאפט איז אנ'אלגעמיינע: אלע יודישע פארטייען אין א"י, הן די מעסיגע און הן די שטרענג קאנסערוואטיווע, זענען ענטשלאסען צו באיקאטירען די וואהלען, אין פאל ווען די רעגירונג איז דאך ענטשלאסען אונטער די געגעבענע אומשטענדען צונויפצורופען דעם לעגיסלאטיוו - ראט.

די דאזיגע יודישע איינשטימיגקייט רופט ארויס אין פארדערגרונד א מאראלישע פראגע, וועמענס וויכטיגקייט עס וועט נישט געשטעלט ווערען אונטער א פראגע-צייכען. די מאנדאטאר-רעגירונג האט תמיד בעטאנט איהר פרינציפ פון גלייכמעסיגער בעהאנדלונג פון אראבער און יודען. דאס דאזיגע איילען זיך — טראץ דער איינשטימיגער יודישער געגנערשאפט — דורכצופיהרען דעם פלאן פון לעגיסלאטיוו-ראט, קען אויסגעטייטשט ווערען נישט אנדערש ווי אנ'אפנויג פון דעם דאזיגען פרינציפ. אין 1922 האט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע אקצעפטירט דעם פלאן פון לעגיסלאטיוו-ראט אין די ראהמען פון טשערטשיל'ס ווייס-בוך. די ציוניסטען האבען נאכגעגעבען טראץ זייער קלארען פערשטאנד און טיפען בעוואוסטזיין, אז דער פלאן איז געווען כמעט א טויט קלאפ פאר זייערע האפנונגען און אספיראציעס; און זיי האבען געהאלטען ווארט: זיי זענען געגאנגען צו די וואהלען מאסענווייז, און זייערע געוועהלטע דעלעגאטען זענען געשטאנען גרייט מיטצוארבייטען אין לעגיסלאטיוו-ראט. די אראבער האבען דאן באיקאטירט די וואהלען, און דאך האט די רעגירונג זיך גערעכנעט מיט'ן אראבישען פראטעסט און צוריקגעצויגען דעם פלאן פון א לעגיסלאטיוו-ראט.

איצט פראטעסטירען די יודען און דריקען אויס מיט א זעלטענער איינשטימיגקייט זייער קאטעגארישע ענטשלאסענקייט צו באיקאטירען די וואהלען און דעם ראט. מען האט דעריבער געקענט נאטירליך ערווארטען, אז פונקט ווי די רעגירונג האט זיך מיט 13 יאהר צוריק גערעכנעט מיט'ן אראבישען פראטעסט, וועט זי זיך דאס מאל רעכנען מיט דעם

עס איז קלאר, אז די ווירקזאמקייט פון די דאזיגע יודישען. דאס מאל האט מען עס געקענט ערווארטען מיט דער בעשטימטקייט צוליב דעם אליין, ווייל אין דער צווישענצייט האבען די יודען בעוויזען, אז זייער אויפבוי-ווערק אין לאנד איז געווען לטובת דער גאנצער בעפעלקערונג. אחוץ דעם, וואס זיי האבען אין משך פון דער גאנצער צייט ארויסגעוויזען צוטרוי דעם מאנדאטאר.

ניט נאר דורך דער פרעסע, נאר אויך דורך די אפיציעלע קרייזען זענען אפט געמאכט געווארען פערזוכען צו בערוהיגען די יודישע בעזארגטקייט דורך מינימאליזירען די עווענטועלע מאכט פון לעגיסלאטיוו-ראט. אויב ער זאל געשאפען ווערען אונטער אזעלכע „גאראנטיעס", וואס די רעגירונג גרייט זיך אריינצופיהרען אין זיין קאנסטיטוציע. עס איז תמיד פערשטאנען געווארען, אז די דאזיגע „גאראנטיעס" בעשטעהען אין פאלגענדען:

1. די אראבישע מיטגלידער, אדער אפשר אפילו די אראבישע ארגאניזאציעס, וועלען איינגעשמועסט ווערען צו „אקצעפטירען די באלפור - דעקלאראציע"

2. ענינים, וועלכע ריהרען אן דירעקט די יודישע איינוואנדערונג, זאלען בכלל אויסגעשלאסען ווערען פון דער קאנפערענץ פון לעגיסלאטיוו-ראט און „רעזערווירט" ווערען פאר'ן הויך-קאמיסאר פערזענליך צו בעשליסען.

3. אין אלע איבריגע ענינים וועט די מאכט פון לעגיסלאטיוו-ראט בעגרעניצט ווערען אזוי, אז ער וואלט פאקטיש זיין א ראט-געבערישער און נישט קיין לעגיסלאטיוו ארגאן.

עס איז קלאר, אז די גרויזאמקייט פון די דאזיגע „גאראנטיעס" איז א זעהר צווייפעלהאפטע.

זעלבסטפערשטענדליך, וואלט עס זיין נישט געווענליך צוצולאזען צום לעגיסלאטיוו-ראט מיטגלידער, וועלכע אנערקענען נישט דעם עיקר-העיקרים און דעם יסוד-היסודות פון דער לאנדעס-קאנסטיטוציע — די באלפור - דעקלאראציע, וועלכע געפינט זיך אין די ראהמען פון דער הקדמה צום מאנדאט. קיין אמת'ע רפואה פאר דער לאגע וועט אבער דאך נישט דערגרייכט ווערען דורך ארויסקריגען ביי די אראבישע דעלעגאציעס א שטומע אדער ווערטליכע „אנערקענונג" פון דער באלפור-דעקלאראציע. עס איז א בעקאנטער מאנעוור אין דער פאליטיק — יוצא צו זיין מיט א פאר ווערטער פאר עפעס א פרינציפ און שפעטער עס בעקעמפען אונטער דער מאסקע פון „בעשרענקטער אינטערפרעטאציע" אדער עס בכלל צו איגנארירען.

פונקט אזוי נוצלאז וועט זיין אויסצושליסען „ענינים, וואס זענען נוגע דער יודישער איינוואנדערונג" פון דער קאמפעטענץ פון לעגיסלאטיוו-ראט. די אויפנאהמס - פעהיגקייט פון א לאנד איז ווייניגער פון אלץ אפהענגיג פון פארשריפט, וועלכע ריהרען אן דירעקט דעם צופלוס פון אימיגראנטען. אויפנאהמס-פעהיגקייט הענגט בעיקר אפ פון אומשטענדען פון א סך מעהר אלגעמיינעם כאראקטער. געזעצען וועגען באדען - טראנספער אינדוסטריע-שויץ, שטייער - פערלייכטערונגען, זיכערקייט א. אז. וו. די דאזיגע געזעצען וועלען על-פי-פנים בלייבען אין דער לעגיסלאטיווער אדער ראטגעבערישען קאמפעטענץ פון לעגיסלאטיוו - ראט און זיי קענען זעהר לייכט אזוי מאנעווריר ווערען, כדי צו שטערען דעם פארשריט פון יונגען קאלאניסט. אין א"י קען עס געמאכט ווערען א סך לייכטער, ווייל דא שאפען די יודישע אימיגראנטען נייע צווייגען פון עקאנאמישער טעטיגקייט, וועלכע קענען בייזוויליג געשטערט ווערען. אין דער גלייכער צייט נישט שאדענדיג די אינטערעסען פון דעם ווייניגער ענטוויקעלטען עלעמענט פון דער בעפעלקערונג.

עס איז אויך נוצלאז צו ערווארטען, אז די איינפיהרונג פון זעלבסטפערוואלטונגס - אינסטיטוציעס וועט העלפען צו פערבעסערן די יודיש - אראבישע בעציהונגען. עס איז אין נגענטייל קלאר, אז דער עפעקט וואלט זיין פונקט א פערקעהרטער אויף ביידע עווענטועלע פאלען: אויב די קאמפעטענץ פון לעגיסלאטיוו - ראט וועט אויף אזוי ווייט בעגרעניצט ווערען, אז ער וועט זיין מאכטלאז צו קאנטראלירען דעם צופלוס פון די יודען, — וועלען די אראבער פראטעסטירען, אויב אין נעגענפאל דער ראט וועט האבען די מאכט דורכצופיהרען געזעצען, וואס וועלען דירעקט צי אונדירעקט נוגע זיין דער יודישער איינוואנדערונג און קאלאניזאציע, וועלען דאן די יודען קעמפען געגען דער אראבישער בייזוויליגקייט.

די איינפיהרונג פון אזא מין ארגאן, וועט נישט העלפען פערבעסערן די יודיש - אראבישע בעציהונגען, נאר וועט פערגרעסערן, קריסטאליזירען און קאנצענטרירען די געגנזייטיגע שנאה און געגנערשאפט.

די שטעלונג פון הפועל-המזרחי
צו דער מזרחי-וועלט-קאנפערענץ און צום ציוניסטישן קאנגרעס

קראקע (יט"א) דער פיהרער פון הפועל המזרחי ש. ז. שרגאי לייקענט קאטעגאריש אפ די ידיעה, אז דער הפועל המזרחי וועט געהען אין דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אהן תנאים. די לעצטע בעראטונג פון מרכז הפועל-המזרחי אין א"י, האט בעשלאסען, אז נאר ווען עס וועלען פערזיכערט ווערען למעשה די פולע רעכט פון רעליגיעזען יודענטום אין שטח פון עליה, התישבות, פקידות און עס וועט פערזיכערט ווערען למעשה שמירת-השבת און כשרות פון די קיכען, וועט זיך דער הפועל-המזרחי בעטייליגען צוזאמען מיט'ן מזרחי אין דער צוקונפטיגער עקזעקוטיווע, אויף דעם יסוד פון פולע גלייכבערעכטיגונג פון אלע טיילען פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, [illegible] א קאאליציאנס-לייטונג, [illegible] איבערגעגעבען ווערען די פיהרונג למפרע איין טייל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אויפ'ן יסוד פון עבודה - עברית. בורות-חובה און אנערקענונג פון אלע ארבייטער-ארגאניזאציעס. בלויז אין דעם פאל, פאדערט דער הפועל-המזרחי זיך צו בעטייליגען אין דער עקזעקוטיווע.

דער הפועל-המזרחי איז אבער ענטשידען צו דער שטעלונג, אז מען בלייבט אין אפאזיציע פאר יעדען פרייז, ווי עס איז געווארען בעשלאסען דורך א געוויסער לאנדעס-ארגאניזאציע אין גלות, זעלבסטפערשטענדליך, אז ווען די איצטיגע מעהרהייט אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע וועט ווייטער וועלען פארטזעצען איהר ביז-איצטיגע ליניע, דראהט אנ'ערנסטער געפאהר פון ווייטערער צושפאלטונג און אפשר צופאלונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, פאר וועלכען עס וועט טראגען די פעראנטווארטליכקייט די איצטיגע מעהרהייט.

דער גרויסער נצחון, וואס דער הפועל-המזרחי אין צי"י האט געהאט ביי די איצטיגע וואהלען צום קאנגרעס, וואו ער שטעהט אויף דעם צווייטען פלאץ אין ישוב און האט 9 מאנדאטען, ווייזט, אז די רעליגיעזע מאסען אין א"י האבען דעם הפועל-המזרחי געשאנקען פולען צוטרוי און אנערקענען זיין ליניע פאר דער ריכטיגסטער צו פערזיכערען די רעליגיעזע פארם פונ'ם יודישען ישוב אין א"י.

דער הפועל-המזרחי האלט, אז אלע מענשליכע, פינאנציעלע און מאראלישע כוחות פון רעליגיעזען יודענטום דארפען ווערען מאביליזירט פאר פראקטישע ארבייט פון שאפען קאאפעראטיוון פאר רעליגיעזע ארבייטער און בעלי מלאכה'ס, רעליגיעזע קאלאניזאציאנס-פונקטען א. א. וו. ווייל נאר דאס פערזיכערט דאס שאפען פון א רעליגיעזען לעבען. די פראקטישע ארבייט דארף דעריבער זיין דער אלף פון דער מזרחי-ארבייט, איהר דארף געשאנקען ווערען די גאנצע אויפמערקזאמקייט און ענערגיע. גלייכצייטיג דארף זעלבסטפערשטענדליך, געפיהרט ווערען דער קאמף פון א סוף צו מאכען צו דער הפקרות, וואס הערשט איצט אויף דעם רעליגיעזען געביט אין א"י, דורך אלע אנדערע פרייע עלעמענטן

דער הפועל-המזרחי איז פאר איינהייטליכקייט און גאנצקייט פון מזרחי, צוליב אבער דעם. וואס אין מזרחי זענען ענטשטאנען זעהר שטארקע מיינונגס-פערשידענהייטען בעזונדערס אויף דעם געביט פון דער געזעלשאפטליכער פארם, פון אויפבוי פון ישוב, זעהט דער הפועל-המזרחי 'נאר איין מעגליכקייט אפצוהיטען די גאנצקייט פון מזרחי און דאס איז פערווירקליכען דעם הסכם פון דער „קאמיסיע פון דריי" (הרב בערלין, הרב בראדט, און הרב גאלד), וועלכע פערזיכערט אין א געוויסע מאס די אויטאנאמיע פון די בעזונדערע פראקציעס אין מזרחי און צוזאמען דערמיט היט ער אפ די גאנצקייט פון המזרחי. דער הפועל-המזרחי שטיצט דעריבער אויך די שטעלונג פון הרב בערלין, אז די ארגאניזאציאנס-פארם פון דער מזרחי דארף געענדערט ווערען אין א פעדעראטיווע.

פארק „העלענאור"
טעלעפאן 32-209
דינסטאג, ד. 20 שערפיען, פינקט. 9 אוונט
איינציגער קאנצערט
פון וועלט-בעריהמטען אויבערקאנטאר
פון ווארשעווער סינאגאגע
משה קוסעוויצקי
נאך זיין טריומפאלען טורנע איבער ארץ-ישראל
אין פולשטענדיג נייער פראגראם פון תפלות. פאלקס און ארץ-ישראל - לידער, אויך אפערן - אריעס.
ביים קלאוויר: פ. ליכטערמאן-דאווידאוויטש.
איינגאנג אין גארטען פון 2 א זייגער נאכמיטאג.
פון 5 נאכמ. קאנצערט פון יוד. מוזיק פון סימפאנישען ארקעסטער, דיר. ס. פיעטרושקא.
איינטריטס - בילעטען צו 1.09 אויך צו 2,20 פאר זיך-פלעצער פערקויפט די טערקישע קאנדיטארייאויך די קאסע פון העלענאוו. — די געקויפטע בילעטען זענען גילטיג.
פאספארטן און הנחה-בילעטען נישט צו בעקומען.

געענדערט דעם סטאטוט פון מזרחי
חברים פון „מזרחי" זענען נישט פערפליכטעט אויסצוקויפען דעם שקל

קראקא, 15 (יט"א טעלעגראפיש)

די אלוועלטליכע קאנפערענץ פון „מזרחי" האט בעשלאסען צו ענדערען דעם סטאטוט אין דעם זין, אז חברים פון „מזרחי" זענען נישט פערפליכטעט אויסצוקויפען דער שקל.

געעפענט די קאנפערענץ פון „קרן היסוד" אין לוצערן

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט איז געעפענט געווארען די קאנפערענץ פון „קרן היסוד", דורך די ה"ה לייב יפה און ד"ר ארטור האנטקע.

ד"ר האנטקע האט געעפענט די קאנפערענץ און האט אנגעוויזען אויף דעם גרויסען ערפאלג, וואס דער „קרן היסוד" האט אויפצווייזען אין זיין טעטיגקייט „א חוץ דעם מאטעריעלען ערפאלג" — האט ארטור האנטקע געזאגט — האט דער „קרן היסוד" צו פערצייכענען א גייסטיגען מאראלישען ערפאלג, דערמיט וואס עס איז איהם געלונגען צו בעקומען א הלואה פון א האלבען מיליאן פונט.

אין דער לעצטער צייט הויבען אן איינצופליסען אין „קרן היסוד" ריקצאהלונגען פון די אינוועסטיציעס, וואס זענען געמאכט געווארען, אין דער „קרן היסוד" וועט דעריבער האבען די מעגליכקייט צו אסיגנירען גרעסערע סומען אויף נייע קאנסטרוקטיווע אינוועסטיציעס.

ראטיפיצירט דעם אפמאך
צווישען „קרן היסוד" און „קרן קימת"

לוצערן, 15 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף דער וועלט-קאנפערענץ פון נאציאנאל-פאנד, איז היינט פארגעקומען די ראטיפיצירונג פון אפמאך צווישען „קרן היסוד" און „קרן קימת" וועגען דער פערטיילונג פון די זאמעל-אקציעס צווישען ביידע קרנים

א חוץ דעם איז אויסגעארבייט געווארען דער סטאטוט פון די לאקאלע לייטונגען פון „קרן קימת", וועגען זייערע בעציהונגען מיט די נישט-ציוניסטישע ארגאניזאציעס, וואס ארבייטען פאר'ן נאציאנאל-פאנד.

זאל „פילהארמאניע"
נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84.
יונג-טעאטער
קינסטל. פנס.: ד"ר מיכאל בראנדט
אובאפרופליך לעצטע גאסטשפילען
צו ביליגע פרייזען
היינט, פרייטאג, 9.15 אוונט
דאס לעבן רופט
רעזשי: יעקב ראטבוים.
מארגן, שבת, 4.15 נאכמיטאג
באסטאן
9.15 אוונט
טרופע
טאנענצאפ
זונטאג, 4.15 נאכמ.
באסטאן
9.15 אוונט לעצטע פייערליכע
געזעגענונגס - פארשטעלונג
בילעטען צו בעקומען אין קולטור-ליגע און אין קאסע פון טעאטער.

מארגען, שבת, דעם 17-טען אויגוסט
„הזמיר“ | אפעסט פון יידישער מוזיק | הערנאו
בעלא ראזענצווייג (קלאוויר) ביידע כארען פון „הזמיר“, סימפאנישער ארקעסטער דיר. י. זאקס און ס. פיעטרושקא
אריינגאנג אין גארטען פון 2 א זייגער נאכמיטאג. איינצעלהייטען אין די אפישען. אריינגאנג 1.09 זל. און 54 גר.
דער צוריקקעהר מיט טראמוואיען איז געזיכערט.

דער ביליגסטער און גרעסטער אויספלוג קיין ווין

וועט פארקומען בעת דעם קאנגרעס פון דער נייער ציוניסטישער ארגאניזאציע

שבת-צו-נאכטס דעם 7טען סעפטעמבער ווערט געעפענט אין ווין דער ערשטער קאנגרעס פון דער נייער ציוניסטישער ארגאניזאציע, וועלכע וועט זיין פערבינדען מיט א רייה נאציאנאלע פייערליכקייטען.

כדי צו געבען די מעגליכקייט א וואס גרעסערע צאהל יודען אנטיילצונעהמען און בייצו-וואוינען דעם ערשטען היסטארישען קאנגרעס ווערט איינגעארדענט א גרויסער שפאס ביליגער אויספלוג קיין ווין, וועלכער וועט דויערן פון 5טען ביזן 12טען סעפטעמבער. דער אויספלוג איז אזוי אויסגערעכענט אז די אנטיילנעהמער וועלען שוין זיין אין ווין פרייטאג דעם 6טען סעפטעמבער אינדערפריה כדי נישט דארפען אנצוקומען אום שבת.

דער דאזיגער ווינער אויספלוג איז א אויסנאהם אין זיין ביליגקייט פון אלע ביז-איצטיגע ווייל דער פרייז נעהמט ארום די רייזע פון לאדז אויס קיין ווין און צוריק ביז לאדז צוזאמען מיט דער ערלעדיגונג פון אלע פארמאליטעטען און פאס-אנגעלעגענהייט.

יעדער אנטיילנעהמער אינם אויספלוג וועט נאר דארפען אבער צושטעלען אנ'ערלויבניש פון זייערע פאר מענער אויך א מיליטער ביכעל.

ס'איז אויך געמאכט געווארען די בעקוועמליכקייט אז אינם אויספלוג וועלען קענען אנטיילנעהמען טוריסטען פון פאביאניץ, זגערזש, טאמאשאוו, פעטריקאוו, א.א.וו. די פראווינצער אנטיילנעהמער דארפען אבער צושטעלען אנ'ערלויבניש פון זייערע סטאראסטוועס אויף ארויסצופאהרען קיין אויס-לאנד.

די גרעסטע סענסאציע איז אבער דער פרייז פונם גרויסען ווינער אויספלוג, 130 **זלאטעס וועט ער קאסטען פון לאדז קיין ווין און פון ווין צוריק קיין לאדז.** טאקע צוליב דער דאזיגער ביליגקייט איז די צאהל פלעצער א בעגרע-ניצטע.

KLAVIOL „Ap. Kowalski“ USUWA bezpowrotnie ODCISKI

די נעכטיגע מאניפעסטאציעס פון די ענדעקעס

נעכטען, אין שייכות מיט'ן יאהר-טאג פון „נס ביי דער ווייסעל“ האבען די לאדזער ענדעקעס איינ-געארדענט א מאניפעסטאציע איבער די לאדזער גא-סען. נישט קוקענדיג אויף דעם שטארקען רעגען, וואס האט נעכטען געגאסען א גאנצען טאג, האבען זיך איינינגע הונדערט ענדעקעס פערזאמעלט אויף דער זגערזשער גאס און זענען אוועק מיט ארקעס-טערס איבער דער זגערזשער, נאוואמיעסקא, 11 ליסטאפאד, גדאנסקא און באנדורסקיעגא צום קאשטשאל, וואו עס איז אפגעריכט געווארען א גא-טעס-דינסט. דאן איז דער צוג צוריקגעגאנגען.

אויף דעם צוריקוועגס איז אבער געשעהן א קאמישער פאל און נעמליך, בעת דער צוג איז געגאנ-גען אויף דער לוגא גאס, זענען ביים רוג אנדזשעיא געגאנגען דריי שכורים אויפ'ן טראטואר און א גע-וויסען מאמענט געמאכט א אויסרוף: „נידער מיט'ן אדוואקאט קאוואלסקי“. די דעמאנסטראנטען האבען זעהט אוים אין ערשטען מאמענט זיך נישט אריענ-טירט און געענטפערט: „נידער“. אין א פאר מינוט שפעטער האבען די דריי שכורים ווידער אויסגערו-פען: „נידער מיט די ענדעקעס“. דא האבען זיי זיך שוין געכאפט און גענומען נאכיאגען. עס איז ענט-שטאנען א געשלעג, וואס איז אבער באלד ליקווידירט געווארען.

ערעפענונג פון אינטערנאציאנאלען אטלעטען-טורניר אין צירק

וועלט-בעריהמטער רינג-קעמפער מאקס קראוזער אין לאדז

מיטוואך איז אין לאדז געעפענט געווארען אין ספארט-צירק דער אינטערנאציאנאלער רינג-קאמף-טורניר וועגען דער מייסטערשאפט פון פוילען אויפן יאהר 1935.

די גרעסטע סענסאציע פון טורניר איז דער אנ-טייל פון מאקס קראוזער, דעם יונגען יודישען אט-לעט, וועלכער האט געפייערט טריאומפען אין די גרעסטע אייראפעאישע שטעט. אין לאנדאן האט קראוזער דערגרייכט דעם טיטול פון אייראפעאישען מייסטער און אין ווארשא דעם טיטול פון וויצע-וועלט-מייסטער. צוליב זיינע שעהנע קאמפען האט ער בעקומען דעם בעכער פון דער פוילישער פרעסע. איבריגענס איז קראוזער שוין בעקאנט אין לאדז אין אנהויב פון זיין קאריערע ווען ער איז נאך גע-ווען דער טרענירער פון לאדזער יודישען ספארט-פעראיין. די נעכטיגע רעזולטאטען פון רינג-קאמף-טורניר זענען געווען פאלגענדע:

דער איטאליענער טראוואלאני האט בעזיגט דעם פינלענדער אויקא.

מיאזשא (ווארשא) האט רעמיזירט מיט נא-וואק'ן (סטאראגארד).

דער דייטש שיקאט האט בעזיגט קירט'ן (ווילנא)

גראבאווסקי האט רעמיזירט מיט דעם נעגער טאמפסאן און דער יוד קראוזער האט אין דער 8 מינוט דורך א „מיהל“ בעזיגט קארעלסקי'ן.

Dr. REICHER
פאלודביאווא 28, טעל. 93-101
ספעציאליסט
פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
סעקסועלע בערטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—8 אוונד

Dr. Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 02-238
נעמט אן אין הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע
פון 8—11 בייטאג און פון 4—9 אוונט

הערש וואלקאוויטש, נ"ע

נעכטען איז אין עלטער פון 67 יאהר געשטאר-בען און צו קבורה געקומען דער אלט-בעקאנטער לאדזער מוזיקער הערש וואלקאוויטש.

דער פערשטארבענער האט זיך א לאנגע צייט פערנומען מיט פעדאגאגיק, האט אויסגעבילדעט פיל גוטע פידלער, איז 10 יאהר געווען מיטגליד פון דעם לאדזער פילהארמאנישען ארקעסטער און איז בשעתו געווען טעטיג אלס אויסגעצייכענטער אפערעטען-דיריגענט.

הערש וואלקאוויטש איז געווען זעהר בעליבט און געאכטעט אין די היגע מוזיקאלישע קרייזען.

זאל איהם די ערד גרינג זיין!

א געלעגענהייט וואס א זעלכע זענען פערהאן וועניג

דער איינציגער אין אונזער שטאט ווארען-הויז „קאנסום“ ביי דער ווידזעווער מאנופאקטור, ראקי-טשינער 54, האט זיך ערווארבען דעם אלעמיינעם צוטרוי צוליב די נידריגע פרייזען, צו וועלכע ס'ווערען פערקויפט אלערליי סחורות.

איצט, צוליב'ן זומער-סעזאן שטרעבט דער קאנ-סום צו ערווערבען דאס גאנצע קויפענדע לאדז צו-ליב דעם רייכען אויסוואהל סחורות, מיט וועלכע עס זענען פערזעהן אלע אפטיילונגען און די ביליגע פרייזען.

דעריבער דארפען אלע אויסנוצען די זעלטענע געלעגענהייט, וואס אזעלכע זענען פערהאן וועניג און בעזוכען דעם קאנסום ביי דער ווידזעווער מא-נופאקטור.

אנ'אויסגעדרעהטער אבצאס שעדיגט די עלעגאנץ פון בעסטען געקליידעטען מענש. דאס טראגען די אבצאסען בערסאן, וועלכע צוליב זייער אויסערגע-וועגליכער קוואליטעט און טעכנישע אויסבעסערונ-גען, נוצען זיך אפ זעהר וועניג, שליסען אויס כמעט איינגאנצען דאס אויסדרעהען זיך פון אנ'אפצאס, ווארפט אפ אלערליי נאכאהמונגען.

מעלדונג

איגוד הצמ"ד (ירענשטאטס-פארטיי) בפולניה סניף בלודז פילסודסקיעגא 57

מארגען שבת דעם 17 אויגוסט פינקטליך 8.30 אוונד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודס-קיעגא 57 א רעפעראט פון ח' שעפסקי א. ד. ט. „פא-ליטישע אקטואליען“. איינגאנג פריי פאר חברים און סימפאטיקער.

ד. איזראעל
משומדים

סענסאצ. שפאנענדער ראמאן פון היינטיגען יודישען לעבען

(94

סטעפאן האט זיך פערלוירען ווי א קינד. אויף דעם האט ער זיך בשום אופן נישט געריכט. ער איז געווען זיכער, אז אידא ווארט נאר אויף דעם מאמענט, ווען ער וועט צוריקקומען צו איהר. צום סוף אזא קבלת פנים, אויף וועלכען קיינער האט זיך נאך ביז איצט בנוגע איהם נישט ערלויבט. דאס איז פאר איהם געקומען אזוי אומגעריכט, אז ער האט אפילו נישט געוואוסט, ווי אזוי ער האט דערהויף צו רעאגירען. די לאגע איז געווען א זעהר פיינליכע. די טיר איז געשטאנען אפען און געווארט, אז סטעפאן זאל ארויסגעהען. די לאגע האט געראטעוועט סאבא, וועלכע איז אין דעם מאמענט אריינגעקומען. זי האט, פערשטעהט זיך, נישט געוואוסט, צוליב וואס די טיר איז געעפענט און זי האט די טיר צוגעמאכט. זי האט אבער באלד בעמערקט, אז צווישען זיי איז עפעס פארגעקומען און האט איבערגעריסען דאס שווייגען.

— כ'האף, אז איהר האט זיך שוין אדורכגע-שמועסט וועגען אייערע ענינים.

— יא, מיר האבען אונזער געשפרעך פער-ענדיגט, האט אידא געזאגט, די טיר איז געווען געעפענט, אז דער הער קארטשינסקי זאל ארויס-געהען.

— אזוי שטעהען גאר אייערע ענינים? ס'איז גאר נישט שלעכט. די צושיידונג איז גארנישט קיין היימליכע. געוויס זענען דאך פערהאן סיבות דערצו.

— דער הער האט זיך ערלויבט צו בענוצען בנוגע מיר מיט שאנטאזש...

— אהא, איך האב געהערט, אז איהר זענט אנ'אינטעליגענטער מאן. דאס וואלט ווירקליך גע-ווען נישט אויפ'ן ארט.

— איך וויל דא נישט האלטען קיין דין-תורות פאר קיינעם און דעריבער וועל איך זיך גאנץ פערטיידיגען.

— ווי דען זאל איך דאס פערטייטשען, האט אידא געזאגט, ווען דער הער קארטשינסקי האט זיך ערלויבט מיר צו מאכען אנדייטונגען אויף מיין ראל אין קיינע אויפטריטען אין טעאטער האט אידא זיך פערטיידיגט פאר סאבא'ן.

— וואס פארא פערברעכען ביזט דו דען דערביי בעגאנגען.

— איך פיהל זיך נישט, אבער דער הער האלט, אז איך בין נישט אין ארדנונג.

— גאר אזוי? ער האט אפשר געמיינט, אז דו האסט פאר איהם קיין שום סוד נישט. האסט איהם, אידא, געוויס נישט דערצעהלט, אז דו ביזט מיין לעהרערין.

אידא האט זיך גארנישט אנגערופען. ווייל זי האט נישט געוואלט זאגען קיין ליגען. סאבא האט אבער ווייטער זיך געהאלטען ביי איהרעס און האט געזאגט:

— פונקט אזוי, ווי איך אלס טענצערין בין נישט אנערקענט געווארען ביז היינט, אזוי איז אויך נישט אנערקענט געווארען מיין לעהרערין. דאס וועלען אויף דעם אופן עפעס אויספועלען ביי אידא, וועט לויט מיין מיינונג. זיכער נישט געבען די געווינשטע רעזולטאטען.

סטעפאן איז דערווייל געקומען צו זיך, ער האט צוריקבעקומען דאס גייסטיגע גלייכגעוויכט און האט געזאגט:

— איך האב מיר מיין מיינונג וועגען דעם. און ווענדענדיג זיך צו אידא'ן האט ער געזאגט:

פערשטעהט זיך, אז ווען מען טרייבט מיך וועל איך געהען, אבער איך האלט, אז מיר וועלען זיך נאכאמאל טרעפען אין לעבען, נישט געווען נאך אזא פאל, אז ער זאל נישט נקמה נעהמען אין לעבען.

— דאס איז אמת, האט סאבא געזאגט, זע-העגדיג, אז אידא האט דערויף נישט וואס צו ענטפערען, געוויס נעהמען אזעלכע פאלען נקמה ס'וועגדעט זיך נאר אין וועלכען צד.

— געוויס נישט אין מיר, ווייל איך בין נישט שולדיג אין דער איצטיגער לאגע.

— דאס איז א פ"אגע פון דיסקוסיע.

מעהר איז נישט געווען וועגען וואס צו רעדען. סטעפאן האט זיך געפיהלט דא פולשטענדיג איבריג און אהן זיך צו געזעגענען איז ער אוועק.

— אהא! א שווערע טאג האבען מיר היינט, האט סאבא געזאגט, ווישענדיג זיך דעם שווייס. ס'וואלט שוין געווען גענוג אויף היינט, מיר וואל-טען זיך שוין געדארפט אביסעל אפרוהען.

אידא האט זיך פונאנדערגעוויינט.

— וואס וויינסטו דו איצט?

— צום לעצטען מאל אין דעם ענין, דאס לעצ-טע מאל כדי אפצושטויסען א שווער און טראגיש קאפיטעל אין מיין לעבען, ערלויבען מיר דאס צו טון.

—ביטע ווען דאס מאכט דיר לייכטער ווייין, אבער נישט לאנג האט זי צוגעגעבען מיט א וויץ.

— אבער איצט האבען מיר נאך אנ'אנדער זארג, האט סאבא געזאגט.

דהיינו?

— ס'מעלדען זיך צו דיר אויפנעהענדע שטע-רנס, טאנץ-טאלענטען, וועלכע ווילען, אז דו זאלסט זיי לערנען.

— זעה אליין, סאבא וואס דו האסט געמאכט, איך בין געווען געגען דעם.

— און איך בין נאך היינט דע"פאר, ס'איז נישט פערהאן קיין לייכטערע זאך, ווי די אלע טענצערינס צו ערקלערען, אז דו נעהמסט נישט אן קיין לעקציעס בעת דיין טורניר, אבער דו מוזט זיי אליין אויפנעהמען און דאס זיי ערקלערען. סווארט שוין צוויי דאמען דרויסען און דארפסט מיט זיי רעדען, אידא האט זיך נישט אקעגענגעשטעלט סאבאן, זי האט זיך אויסגעווישט די אויגען פון די טרערען און האט דאן אנגעהויבען אנצונעהמען „די אינטערעסאנטען“, וואס האבען זיך צו איהר געווענדעט.

די ערשטע איז געווען א פריילין, וועלכע האט ערקלערט, אז זי פיהלט זיך אנ'אונגעהויערען טאלענט צום טאנצען, זי איז אבער ארעם און האט נישט קיין געלד זיך צו לערנען, זי איז נישט געקומען זיך לערנען ביי אידאן, נאר האט נאר איין פערלאנג, אז אידא זאל זעהען ווי זי טאנצט און זאל איהר זאגען, צי ס'איז אמת, אז זי איז טאלענטירט. אדער דארף זיך זי נישט צום נארען מאכען און אוועקווארפען די אילוזיעס.

אידא האט זיך נישט געריכט אויף אזא פראפא-זיציע און האט שוין נישט געוואוסט וואס צו ענט-פערען, איהר האט ארויסגעהאלפען סאבא. וועלכע האט זיך אנגערופען

— גוט מייסטערין, איהר קענט דאך מסכים זיין צו זעהען ווי די ליידי טאנצט און זאגען מבינות און ווענדענדיג זיך צו אידאן אין דער פויל-ישער שפראך האט זי געזאגט.

— מ'דארף ווירקליך זעהען ווי זי טאנצט ס'איז דאך מעגליך, אז דאס איז א טאלענט און דאן וואלט איך זיך פערינטערעסירט מיט איהר, אנשטאט דיר, וועל איך זאגען מבינות.

— גוט, האט אידא זיך געווענדעט צו דער פריילין, איהר וועט מארגען אהערקומען און מיר וועלען זעהען וואס איהר קענט.

— איך דאנק אייך, מייסטערין, האט דאס פריילין געזאגט גליקליך פון אידאס ענטפער און האט שנעל פערלאזען דאס צימער, דאן איז אין צימער אריין א זעהר עלעגאנטע דאמע.

— גוט מארגען, האט זי געזאגט דרייסט.

— גוט, מארגען.

— איך וועל זיך פארשטעלען, איך הייס לאנדסבור, א טאכטער פון לארד לאנדסבור, איך בין אהערגעקומען, כדי זיך צו לערנען ביי אייך טאנצען איך בין זעהר פעהיג, איך האב זיך שוין געלערנט ביי פיל מייסטערס און אלע האבען מיר דאס געזאגט.

— ליידער, האט אידא זיך אנגערופען, קען איך נישט אננעהמען אייער פארשלאג, ווייל ער-שטענס נעהם איך נישט אן אויף מיין טורניר קיין שום לעקציעס און דאן וועלען מיר דא נישט לאנג בלייבען.

— אפשר געהט דאס אין געלד, איך האב געלד גענוג, כדי צו בעצאהלען אזוי ווי איהר, מייסטערין פערשטעהט דאס.

— ניין, ס'געהט נישט אין געלד, אבער איך קען ליידער נישט אננעהמען.

(פארזעצונג קומט)

צוקערנ'יע „ITALJA" פיעטריקאווער 62, 214-87
מיילט מיט די ג' קונדשאפט, אז דאס לאקאל איז אפען ביז 2 א זייגער ביינאכט און גיט ארויס:
פרישטיק פון 5 שפייזען 1.10
יארסקי מיטאגען 5 „ 1.80
אווענדברויט 5 „ 1.10
פאר ליטעראטען, זשורנאליסטען און ארטיסטען און אלגעמיינע אינסטיטוציעס איז מיט 10% ביליגער ווי בייטאג.
א גלאז טעה 25 גר. :: א גלאז קאווע 25 גר.
שנעלע בעדינונג! — פערגרעסערטער לאקאל — שנעלע בעדינונג!

ערקלערונג פון דער יוד. דעמאקר פאלקס=פארטיי אין לאדז

דערמיט מעלדען מיר די גאנצע יודישע בעפעלקערונג און ספעציעל אונזערע חברים און סימפאטיקער, וועלכע האבען אלס זייער פארשטעהער אין וואהל־קאלעגיום צום סיים דעלעגירט דעם ה' מאג. מ. באלבערישסקי, אז די דורך איהם פארגעשלאגענע פעראייניגטע יודישע וואהל־ליסטע, אויף וועלכער עס האבען פיגורירט די אנגעזעהענסטע יודישע פערזענליכקייטען פון פוילישען יודענטום, אהן אונטערשיד פון ריכטונג — איז נישט אונטערגעשטיצט געווארען דורך דער אגודה - אסימילא־טארישער פעראייניגונג — און די ליסטע איז אדורכגעפאלען.

דערביי שטרייכען מיר אונטער, אז די אנוועזענדע צאהל יודישע דעלעגאטען האבען געהאט די פולשטענדיגע מעגליכקייט, שטימענדיג אויף יודישע קאנדידאטען, ארויסצושטעלען 4 יודישע נעמען און אויף אזא אופן דורכפיהרען 2 יודישע דעפוטאטען פון לאדז.

ראט פון דער יודישער דעמאקראטישער פאלקס - פארטיי אין לאדז

געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון דער 8 זייט).

שטיצט געוען די וועבערס מיט קרעדיטען, פערלייכטערט זיי דעם פערקויף פון סחורות, וועלכע ער צעשיקט איבער דער פראווינץ און אפילו אין די אפגעלעגענסטע פונקטען פון קייזערטום".

זייט די 8־גער יאהרען האבען זיך אנגעהויבען ארייצובעקומען גרעסערע סכומים סחורות אין טיף רוסלאנד, א דאנק די רוסישע יודען, וועלכע זענען צוליב די פאגראמען און רדיפות אין רוסלאנד, מאסענווייז אנגעקומען קיין פוילען וואו זיי האבען געשאפען א סך נייע האנדעלסאון אינדוסטריע־פלאצובקעס און זיי זענען געווארען די נשמה פונ'ם עקספארט פון פוילישע סחורות קיין אייראפעאישען און אזיאטישען רוסלאנד. ביז צו דער וועלט־מלחמה.

נעבען דעם וויכטיגסטען ציל: צו פערשפרייטען דעם אפזאץ דורך אינערליכער עקספאנסיע אויף פרישע מערק, איז אויך געווען וויכטיג צו פערברייטערען דעם אינערליכען מארק דורך דער אינטענזיפיקירונג פון דער קאנסומציע אין לאנד. אין דער ריכטונג האבען זעהר פיל געווירקט די פאקטארס און מעקלערס, וועמעס פערדינסטען עס זענען בעשטאנען אין דעם, וואס זיי האבען דערלייכטערט דעם איינקויף פון סחורות, און האבען דערוועקט דעם חשק זיי צו קויפען. בפרט אין די איינפאהר־הייזער און אבערזשעס. אויך דער הויזירער־האנדעל, וועלכער האט אויפגעזוכט דעם קאנסומענט אין זיין אייגענער וואוינונג, בעגניגענדיג זיך מיט א קליינעם ריווח און פערשפרייטענדיג די ביליגסטע אויסארבייטונגען, האט דעראבערט מחנות נייע קאנסומענטען

פיר בריף פונ'ם רמב"ם

(ענדע פון דער 9. זייט).

דער געבילדעטער מענש דארף האלטען, אז די פערהעלטנישען פונם מענשליכען מין, זענען גוט. איך זאג נישט, אז דאס איז אבסאלוטע גוטס. נאר אז ס'איז רעלאטיוו מעהר בעפרידיגונג און פארערט נישט קיין זארג.

די איצטיגע ווירקליכקייט דארף בעטראכט ווערען פאר גוט איינגעשטעלט לויט דער חכמה פונם בעשאפער; פערשטעהט זיך, אז איך מיין דערמיט די ווירקליכקייט פונם מענשליכען כלל און נישט פונם פרט.

אפשר, אז דו וועסט דערהאלטען די פרקים פונם „מורה נבוכים" וועגען דעם דאזיגען ענין, וועט דער דאזיגער כלל דיר אויפגעקלערט ווערען ווי געהעריג מיט גאטס הילף — — — — — — — — —

מיין חשובער זוהן (תלמיד) ווייס, אז די גדולה און הערשאפט, וואס יודען האבען אין דער איצטיגער צייט, האלט איך נישט פאר קיין הצלחה און פאר פולע גוטסקייט; אויך נישט פאר קיין קליינע שלעכטסקייט. דאס איז ביי מיר בלויז א רעזולטאט פון אנשטרענגונג און מאטערניש

איטליכער מענש, וואס איז מצליח מיט גרוים הצלחה, דארף זיך ארייגטראכטען, ווי הויך צו שטעלען דעם דת און ווי צו דערפילען אלע זיינע התחייבות'ן און זיך דערווייטערן פון די פיהרונגען פון די פשוטע מענשען, פון די נידעריגע וועגע און מיאוס'ע מידות. ווייל דער, וואס האט הערשאפט, האט אויך א סך צער און וועהטאג און פחד, טאמער טאמער וועלען די גויים איהם פערשעהמען און ער וועט אריינפאלען אין רשות פון דער מלוכה. וועט מען איהם פייניגען און צעברעכען זיינע ביינער.

אויב ווידער ער וועט זיך אריינטראכטען אין די פערהעלטנישען פונם מענשען און וועט זיך בעמיהען אויסצופיינען זיך פאר זיי מיט זיינע מעשים, האט ער שוין דערמיט זיך געשטעלט קעגען גאטס תורה, גע'חנפ'עט און גערעדט פאלשקייטען און בכלל ווידערשפעניגט קעגען גאט.

און ווער ס'טרויערט נאך א מענשען, אויף איהם איז געזאגט דער שטראף־ווארט פונם נביא צו כהן עלי: דו שאצט דיינע קינדער העכער, ווי מיך

א חלוץ דערצעהלט

(ענדע פון דער 15־טער זייט)

פליכטוואטען פארשוין, וואס האט די אמת'ע מטבע און קען איהר שאפען אפילו פויגעל־מילך...

אט די דאזיגע חנה „פערבינדט' זיך צייטווייליג מיט א חבר פון קבוצה — מיט לוי'ן. לוי'ן שילדערט דער שרייבער נעגאטיוו. דאס איז א בחור מיט גרוים־שטאטישע, פראנטישע נטיות. זיין פילאזאפיע איז: מענשען נארען דיך אפ און דו נאר זיי אפ... גדעון האט לוי'ן מורא'דיג פיינט. זיי רייסען זיך תמיד ארום און אפטמאל, ווען גדעון ווערט שוין גאר אין כעס — כאפט לוי ארויין די אמת'ע פעטש פון גדעונ'ס ברייטע ידים.

חנה זעהט, אז נדב וויכט פון איהר, — נעמט איהר ציהען צו איהם... און איינמאל גיט זי זיך איהם איבער... אבער נדב קלערט וועגען אנ'אנדער אידעאל: ער האט זיך בעקענט מיט איינער א חלוצה — עדנה, א טאכטער פון רייכע יודישע עלטערן. דער טאטע עדנה'ס איז א פאבריקאנט, וואס האט פיינט די חלוצים און האלט אראבישע ארבייטער. עדנה איז א רעוואלוציאנערקע, א מארקסיסטקע. זי קריגט זיך ארום מיט'ן טאטען און ווייזט איהם אויף, אז ער און נאך אזעלכע מיאוס'ע בורזשויען זענען א שאנדע פאר'ן לאנד... צום סוף, ווען זי דערוויסט זיך, אז איהר טאטע האט איינמאל אנגעדונגען אראבישע פאליציאנטען צו שלאגען יודישע שטרייקער, — אנטלויפט זי פון דער היים און ווערט א חלוצה.

מיט עדנה'ן טרעפט זיך נדב זעהר אפט אין די אווענדען, נאך דער ארבייט, פאר איהר דערצעהלט ער אלע זיינע סודות, געדאנקען. ער ליבט זי אי פיזיש אי גייסטיג און א היפשע צייט שפינט זיך צווישען זיי א שעהנע, אי חבר'שע, אי געשלעכטליכע ליבע... און עדנה דערפרעהט נדב'ן איינמאל מיט איהר לייב. אבער אויך זי פערבינדט דערנאך איהר גורל מיט אנ'אנדערן — מיט אנ'אלט־בעקאנטען אגראנאם... און נדב איז ווידער אליין. מען ארבייט און אין די אווענדען כאפט מען אריין א הורא... מען פיהרט פייערדיגע דיסקוסיעס וועגען די שארפסטע און אקטועלסטע פראבלעמען איבער ארץ ישראל

און איבער דער גארער וועלט... גדעון האט אין קבוצה אזא שוואכקייט: ער כאפט שלאנגען און פערספירטירט זיי אין פלעשער... ער האט אין קבוצה געמאכט א גאנצע אויסשטעלונג פון געכאפטע שלאנגען... איינמאל ווערט דער חבר מאיר איינגעביסען פון אנ'עקדיש. דער שרייבער שילדערט די וועהטאגען, וועלכע מען ליידט פון אנ'עקדיש־ביס... גדעון כאפט דעם עקדיש און ווייזט פאר די חברים, ווי דער עקדיש בעגעהט זעלבסטמארד... ער האט דעם עקדיש אוועקגעלעגט אויפ'ן דיל און אנגעצונדען א פייער ארום אין א קרייז. ווען דער עקדיש האט געזעהן, אז ער האט נישט דורך וואנען זיך צו ראטעווען, האט ער אריינגעשטעקט זיין גיפטיגען עק אין אייגענעם לייב און איז בעגאנגען זעלבסטמארד...

די ארבייט איז צו ענדע און נדב מיט זיינע חברים זענען ווידער ארבייטסלאז. איצט קומט זיי איינ־ניכען אוים צו ליידען, דערנאך צו הונגערן... און ס'געהט אוועק א סדרה ליידען. דער שרייבער שילדערט דא שטארקע מאמענטען פון הונגער, פערשידענע סצענעס פון רייכען תל־אביב. ער זאגט דערביי ארוים געדאנקען וועגען רייך און ארים און זיין סימפאטיע איז, פערשטענדליך, אויף דער זייט פון די ליידענדע חלוצים....

אין בוך פאסירען נאך א סך זעהר טרויעריגע זאכען. יצחק, למשל, ווערט איינמאל מורא'דיג געשלאגען פון פאליציאנטען, וועלכע זענען אנגעפאלען אויף שטרייקענדע יודישע ארבייטער. יצחק, וועלכער ליידט לעצטענס פון טובערקולאז, ווערט נאכדעם שטארק קראנק און לסוף בעגעהט ער זעלבסטמארד... גדעון ווידער פאלט איינמאל אריין אין תפיסה. נדב לאזט זיך אוועק וואנדערן איבערן לאנד און לסוף בעזעצט ער זיך אין „עמק", וואו ער טרעפט זיך און פערבינדט זיך מיט זהבה'ן...

מען דארף אליין לייענען דעם דאזיגען מערקווירדיגען בוך, כדי צו בעקומען א פילזייטיגע פארשטעלונג וועגען חלוצים - לעבען אין איצטיגען ארץ ישראל.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

היינט נאר נאך 1 מאל „דאס לעבען רופט"

היינט פרייטאג שפילט „יונג טעאטער" נאר נאך איינמאל „דאס לעבען רופט" פון ביל־ביעלאצערקאווסקי.

די אינטערעסאנטע רעזשי פון יעקב ראטבלום האט בעוויזען ארויסצובעקומען פון דער דראמע די גאנצע אינטימקייט פון דער סביבה און כאראקטער פון די סאוויעטישע מענשען.

די דראמע פון 5 מענשען, וואס האבען איין ציל: צו דינען זייער אידעע, פערמאגט א פיינעם דראמאטישען אינהאלט און קאנפליקטען, וואס פערכאפען פשוט דעם אטעם.

מארגען שבת, נאכמיטאג דער אריגינעלער רעפארטואר „באסטאן", אין אווענד די פרייליכע קאמעדיע „טרופעטאנענצאפ".

זונטאג דעם 8 ה. ח. 2 געזעגנונגס־פארשטעלונגען פון „יונג־טעאטער" פאר'ן אפפאהרען קיין ווארשע.

ביי טענשען, וואס ליידען אויפ'ן מאגען, קישקעס און שלעכטע שטאף־וועקסלונג דערוועקט דאס נאטירליכע ביטערוואסער FRANCISZKA JÓZEFA א ריכטיגע פונקציאנירונג פון די פערדייאונגס־ארגאנען. פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעטשנעס.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, 16. אויגוסט

6.30 פריהמארגען־אוידיציע. 11.57 צייט־סיגנאל. 12.05 — ידיעות פון טאג. 12.15 — „פאר אונזערע זומער וואוינונגען און קור ערטער". 13.00 — א שמועס פאר פרויען. 13.05 — אפערעטען מוזיק (פליטען), 13.30 — „פונם ארבייטס־מארק". 13.35 — פליטען. 15.15 — בערזע, 15.25 — עקספארט ידיעות. 15.30 — קלאוויר רעטשיטאל פון האלינט קאלמאנאוויטש (פון ווילנא). 16.00 — פארלעזונג וועגען זיסע וואסערען (טר. פון קאטאוויץ). 16.15 — קאנצערט פון סערעדינסקים ארקעסטער (פון לעמבערג). 16.35 — א שמועס פאר קראנקע. 16.50— „אלטעגליך שטיקעל פראזא". 17.00 — קווארטעט מיניאטורען (אויסג. : י. קאמינסקי — 1טע פידעל, ז. לערערמאן — 2־טע פידעל י. גארנאווסקי — אלט מ. נייטיך — וויאלאנטשעל), 17.20 — מוזיקאלישע אוידיציע (פון ווילנא), 18.00 — רעפארטאזש. 18.15 — „גאנץ פוילען זינגט". 18.30 — לאדזער קעסטעל. 18.40 — געזעלשאפטליכע אוידיציע. 18.45 — לייכטע מוזיק (פליטען). 19.05 — פראגראם אויפן נעכסטען טאג. 19.15 — רעקלאמע קאנצערט, 19.30 — געזאנג רעטשיטאל פון וואנדא קאלענקאוויטש, 19.50 — אקטועלער מאנאלאג. 20.00 — פליטען מוזיק. 20.10 — „ווי שעהן דאס איז געווען" (פליטען). 20.45 — אווענד ידיעות. 20.55 — אלטע בילדלעך. 21.00 — סימפאנישער קאנצערט, 22.00 — ספארט ידיעות. 22.10 — סאלאן און טאנץ־מוזיק (פליטען). 23.00 — מעטעאראלאגישע ידיעות. 23.50 — פליטען־מוזיק.

שבת, 17 אויגוסט

6.30 פריהמארגען־אוידיציע. 11.57 צייט־סיגנאל. 12.05 — ידיעות פון טאג. 12.15 — מזרח מוזיק, (פליטען), 13.00 — א שמועס פאר פרויען. 13.05 — „די אמת'עטאנגאם" (פון ווילנא) 14.30 — נייע שלאגערם אויף פליטען. 15.15 — בערזע. 15.25 — „אונזער ים האנדעל". 15.30 — הערשפיל. 16.00 — טעכנישע פאסט קעסטעל, 16.15— וויאלאנטשעל רעטשיטאל פון מ. נייטיך. 16.50— „אלטעגליך שטיקעל פראזא". 17.00 — „פאר אונזערע זומער וואוינונגען און קור־ערטער" (קאנצערט), 18,10 — „א מינוט פאעזיע". 18.15 — „גאנץ פוילען זינגט". 18.30 — פערלאגען איבערזיכט. 18.40 — דאס קולטורעלע און ארטיסטישע לעבען פון דער רעזידענץ". 18.45 — לייכטע מוזיק. (פליטען). 19.15 — רעקלאמע קאנצערט. —19.30 אקטועלער שמועס. 20.00 — פאפורי (פליטען), 20.10 — קליינער ארקעסטער פון פ.ר. 20.45 — אווענד־ידיעות. 20.55 — אלטע בילדלעך. 21.00 — אוידיציע פאר פאלאקען פון אויסלאנד. 21,30 — „די צוויבער וועלט אין דער נאטור" (קאנצערט). 22.00 — ספארט ידיעות. 22.10 — „פרעהליכע סירענע" 20.30 — לייכטע מוזיק (פליטען). 23.00 — מעטעאראלאגישע ידיעות. 23.05 — מוזיק.

מארגען שבת — דאפעלטער קאנצערט אין העלענאוו

דער פעסט פון יודישער מוזיק וועט פארקומען מארגען שבת אין העלענאוו.

פון 5 ביז 8 שפילט דער פילהארמאנישער ארקעסטער אונטער דער ליטונג פון ס. פעטרושקא, סאליסטקע פרל. בעלא ראזענצווייג, לאורעטקע פון לאדזער קאנסערוואטאריום.

פון 9 אווענד קאנצערט פון „הזמיר". דער שפע פון גוטע אויספיהרענדע און גוטען פראגראם־מאטעריאל איז זעהר גרויס.

דינסטאג קאנצערט פון אבער=קאנטאר משה קוסעוויצקי

דער לאנג־ערווארטעטער קאנצערט פון דעם ליבלינג פון לאדזער פובליקום משה קוסעוויצקי אין העלענאוו איז צוליב'ן רעגענוועטער אפגעלעגט געווארען אויף דינסטאג דעם 20 ד. ח.

די געקויפטע בילעטען זענען גילטיג.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15 טעל. 149-07
ספעציאל־ארצט פאר ... בעהאנדלונג און סעקסועלע ...
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענד.
זונטאג פון 9–1 פארמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע־פרייזען

דריטע נעכט — II —
וואונדערשעהנער — פילם —
אין די הויפטראלען: CLARK GABLE i CLAUDETTE COLBERT
וואונדערשיין שפילען! אינטערעסאנטער אינהאלט! ארציפרעהליכע אקציע! אנהויב 4 נ.מ.
שבת, זונטאג 12. פאפולערע פרייזען. I סעאנס 50 און 54 איבריגע סעאנסן 54, 85, 1,09

קאנקורענצלאזע פראגראם! ——— היינט און פאלגענדע טעג!
צום ערשטען מאל אין לאדז גרויסע סענסאציאנעלע דראמע
בעלאגערונג
אין די הויפטראלען: REGIS TOMMEY i BETTY BRONSON

קלאנג־קינא־טעאטער CORSO
לעגיאנוב 2/4
דער זאל ווערט זארגפעלטיג ווענטילירט און געקיהלט.

שעהנער פילם, ווי דאס לעבען, מיטרייסענד, פול מיט רייץ, ליבע און סענטימענט
„מיידלעך אין מונדירען"
אין די הויפטראלען: Dorota Wieck, Herta Thiele
אנהויב 4 נאכמ. שבת זונטאג 12
אויפ'ן ערשטען סעאנס און פריהמארגען־סעאנסען זענען די פלעצער צו 54 גר.

איינציגער קלאנג - קינא אין גארטען
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

„JERZY MILL" Łódź, Piotrkowska 73 poleca wieczne pióra

Repr. wiecznych piór Dr. JUNGH'a na Rzp. Polską i w. m. Gdańsk.

מאדערנע. ברוך-קראנקע!
ליידענדע אויף פערשידענע רופטורן
פערקרימונגען פון רוקען-ביין,
פיס און הויקערס!

א הילף און א רפואה!

ביי ווינקעל, נופעל, בויך און קיסברוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערברוך. מאגען און נירען-ברוך!

ברוך=ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן לויט יגע אפעראציעס און געפאה"! פערנאכלעסיגט ניט און ראטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס'איז נאך ניט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בראנדיג ווערען. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד"ר האפפא, ד"ר העססינג און האלראט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פיס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט). ביים פראפלאזען זיך פון מאגען. קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד.

דער אמת'ער בעריהמטער און גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעט=פראפעסארען אנערקענט

ספעציאליסט Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד

№ 23 אין לאדז, פילסודסקיעגא

פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

אנאנסען אין נ. פאלקסבלאט האבען גרויס ערפאלג

TEICHER I S-ka w Sapieżance פון דער פירמע
A. KLARMAN Kilinskiego 90 tel. 193-01 טעלעפאן

פארקעטען

טויז לאנער; דעמבאווע דעששטשולקעס אג' פאהאדוקעס גוט געטרוקענט און געהיבעלט די בעסטע סארט! צו קאנקורענץ-פרייזן

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07

אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון הינר געגען משוגעת שטערן הינר און פערד, בעדער פון הינר קאוועז פערד, ניטעווען קאפיטעס.
עמפפאנגס-שעה'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ, שבת פון 9—1 און 3—4½.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען !!!
אריגינעלע ריטוריינען
ווי אויך אונגאר=ווייגען
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון
ע. שיקער אינה.: ישראל שיקער
לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

הערן=שניידער=אטעליער
מ. גראשיצער
85 קיליגסקיעגא 85
הויף, רעכטע אפיצינע, לעצטער איינגאנג, ערשטער שטאק, וואוינונג 19.
נעהמט אן אלער ארט בעשטעלונגען צו גאנץ מעסיגע פרייזען.
פאר ארבייטענדע געוויסע הנחות.
בעמ.: איך לערן צושניידען טעגליך פון 7–10 אווענד.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער=וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאטשעס, אייז-קאסטענס. פעלד=בעטען פאטענט "Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען
אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס=לאגער
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטאט און לאקירערי

LEKARZ-DENTYSTA
H. SZNAJDER
przeprowadził się
na ul. Piotrkowska 70
(róg Traugutta) Tel. 153-08

שיימעלען
טוט פאריזער שריגדען צו בעקומען ביי
קערש,
סקווערא 15

יובילעי-יאהר 1895—1935, עכן 40 יאהר
ארטאפעדישער אנשטאלט
ר. קאוואלסקי
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59.
מאדערנע ארטאפעדיע פון אייגענער פראדוקציע אונטער דער לייטונג פון בעריהמטע פאכמענער, וועלכע זענען געווען אויסגעצייכענט מיט גאלדענע און זילבערנע מעדאלן אויף אויסשטעלונגען; עמפפעהלט בויך-פאסען (רופטורען) פראטעזען, גארסעטען אויף פערש. פערקרימונגען פון רוקען-ביין, גראד-האלטער אנלאגען אויף פלאטפוס. צאהלרייכע דאנקבאריגען פאר ווירקזאמע אויסקורירונג פון קראנקע. דער ארטאפעדישער אנשטאלט איז אויפ'ן ארט. שנעלע און סאלידע אויספיהרונג, די פרייזען זענען צוליבע יעדן זעהר ניזריגע.

ST. FELCZER
M. Gombinski
האט זיך איבערגעצויגען אויף פיעטריקאווער 92, פראנט 2 שט.
טעל. 108 05
נעמט אן פון 3–5 נאכמיטאג

קויפט פון דער ערשטער קוועלע!
קינדער - וועגעלעך, מעטאל-בעטען, אויסגעבעטע = און ספרענזשינע- מאטראצען "Patent" ווישימאטשקעס
אין פאבריקס = לאגער DOBROPOL
פיעטריקאווער 73, אין הויף

Dr. med.
IGNACY GRYNBERG
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציאליסט פאר הארץ-קראנקהייטען)
17 CEGIELNIANA 17
telefon 174-15.
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אווענד.

Dr. med.
SZYMON GRINBERG
פילסודסקיעגא 55
טעל. 168-58
נעהמט נישט אן אין לאדז אין דערצייט פון זומער-סעזאן.
דער טעלעפאן אין ווישניאווע-גורע איז נומער 26.

Dr. Justman
צייזריקגעקעהרט.
NAWROT 8 front 2 piętro
Telef. 138-99.

Dr. M. Kantor
כירורג
Legjonów 5 (Zielona) tel. 112-22
צוריקגעקעהרט

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

לאדזער יודישער לאסאמארען און טובלאקאמארע=פעראיין
געפינט זיך
אויף פיעטריקאווער 31, וו. 22
טעל=264-38
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג טעגליך, פון 6 ביז 9 אווענד. ס'ווערען געשריבען ביטעס ערטיילט עצות, אויסגעגלייכט סכסוכים, און געפיהרט כל'ערליי דירות און עקסמיסיע-פראצעסען.

ווייכטיג פאר שטאדט און פראווינץ!
מצבות פון 25 זל. און ביז די טייערסטע
גראניט - שטיינער, רעיפל און פינקפליך
פיהרט אויס די פירמע
„גראניט" אינהאבער יוסף מאט
לאדז, פאמארסקא 39, 11 הויף
קאסטענאנשלעגע אומזיסט!

Dr. ROJTER
ספעצ. פון האר, הויט און וועגערישע קראנקהייטען
נארוטאוויטשא 24
נעמט אן פון 30 7—11 און פון 1—3 נאכמ. פון 4,30 - 6,30 און פון 8—9 אווענד.

ד"ר
ס. קאנטאר
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אן פון 8–2 נ"מ און פון 6–9 אוו.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
דיאטערמ'ע, עלעקטראקאגולאציע.
נעהמט אן איז לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—6 נאכמ

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטען
שלאסעריי-ארבייטען
מאשינען=טיילען
און ווערקצייג
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
11-13 11-טער ליסטאפאד

Dr. med.
ANTONI ZALEWSKI
Chirurgja i Ortopedja
przeprowadził się
na ul. GŁÓWNĄ 5, tel. 136-60.
przyjmuje od 4–6 ppoł.

Dr. med.
H. BORZEKOWSKA
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
GDAŃSKA 44, tel. 185-88
נעמט אן פון 5 ביז 7.

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 4. טעל. 134-72
נעמט אן פון 2 ביז 3.30 נאכמיטאג און פון 6.30 ביז 8.30 אוונט
אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10–12 בייטאג.

אלקאל
פון 2 צימער און קוך
אויף פיעטריקאווער גאס צווישען זאוואדזקא און שרודמיעסקא, פארטער ווערט פון זאפארט געזוכט.
אפערטען אונטער "N. T." אין אדמינ פון דער צייטונג. מעקלערס בעווינשען.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
שערפיען 37 (בענעדיקטא 6)
נעהמט אן פון 5–7 נאכמ.

Laboratorjum analiz lekarskich
„SANITAS"
Wólczańska 41, tel. 232-94
פיהרט אויס אלע ארט אנאליזען פון בלוט, אורין, פלעגמע א. א.
אויפן טעלעפאנישען פערלאנג שיקען מיר נאך מאטעריאל און שיקען אפ די אנאליזען אהיים

טריקאטאזשען=שטאף
אלערליי סארטען
פאר וועש און הענדשקעס
איז צו בעקומען פרייזווערט אין דער
טריקאטאזשע=פאבריק
גדאנסקא 40, 1-טער שטאק
טעלעפאן 241-79.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8³⁰ do 1³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp. i od 6 do 8³⁰ wiecz
W niedzielę i święta od 1 r. do 1 p.p

לעטשניצע
פאר וועגעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועגעריש-קראנקע, מענערשוועכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס=סט אציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

געגען שווייס פון פיס
דאס בעסטע מיטעל געגען שווייס פון די פיס און צו אטשיסקעס, וואס עקזיסטירט שוין 20 יאהר, דאס איז דער פראשעק „ראדיקאל" וואס מען בעקומט נאר ביי וועלנארזש, אלטע-שטאט 1 אויף ציגעל-גאס 1, צום פרייז פון נאר 20 און 30 גראשען. היט אייך פאר נאכגעמאכטע. געדענקט דעם אדרעס און זאגט אייערע פריינד.

וויכטיג פאר
קלייז = פאבריקאנטען!
איך נעהם אן צו שערען קעטען און צו טרייבען פערשידען גארן.
לאגעווניצקא 4, וו. 8.
בעמערקונג: מ'קען די אדרעס איבערלאזען אין אדמינ. פון דער צייטונג.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע=זאל פאר פרויען

לעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען=גאבינעט
וועגעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

לעטשניצע
פאר וועגעריש=קראנקע
מענער=שוועכע און הויט=קראנקהייטען
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי דאקטאר
א בעראטונג 3 זל.

„LLOYD KRAJOWY“ Łódź, Sienkiewicza 3/5, tel. 228-50

Przedsiębiorstwo Ekspedycyjno-Transportowe

רעקאָמענדירט איהר וויטקייט צו ערלעדיגען איהרע מעגליכע טראַנספּאָרטען נאָך:
וואַרשאַ, בידגאָשטש און פּאָזען און צוריק
פּינקטליכע ערלעדיגונג פון פּראַכטען.
קאָכמענישע און סאָלידע בעדינגונג. אָפּערען און אינפאָרמאַציעס.

KURSY kroju, szycia i modelowania zatwierdzone przez Min. W.R. i O.P. LINY KAUFMAN Piramowicza 2 róg Cegielnianej, I piętro front — TELEFON 207-23. ZAPISY przyjmuje kancelarja codziennie od godz. 10 r. do 7 w.

METRO פּושעיאַזד 2 — אַנהויב 4 נאָכמיטאָג

היינט צום לעצטן מאָל! „BOLERO“ מיטרייסענדע מוזיק און טענץ. דאָס שפּאַנישע טענצער-פּאָרל KAROLA LOMBARD i GEORG RAFT

פון מאָרגען! „אונזערע בחורים=מאַטראָזען“

צום ערשטען מאָל אין לאָדז! דאָס אידעאַלע ליבהאָבער-פּאָרל HENRY GARAT i LILY DAMITA אין פילם „גע'גנב'עט א מענש“ א. נ.

11 ליסטאָפּאַד 16 (קאָנסטאַנטינער) אָנהויב 4 נאָכמ. קינא-טעאַטער „Miraż“ היינט און פאָלגענדע טעג!

ADRIA גלובנא 1 — אָנהויב 5 נאָכמיטאָג

נישט קוקענדיג אויף די קאָסטען, גיבען מיר דעם שענסטען פילם פון דער וועלט א. נ.

אימיטאַציע פון לעבן

א לעבענס-פילם, געשטיצט אויף אַן אמת'ער פּאַסירונג מיט CLAUDETTE COLBERT און דער 3 יעהריגער Baby Jane

אָנה. 4 נמ. זונטאָג 2 בייטאָג. פרייזן פון די פּלעצער: 1 פּל. — 1,09 זל. 2 פּל. — 90 גר. 3 פּל. — 50 גר. הוהה-קופּאָנען צו 70 גר.

קלאַנג-קינא-טעאַטער PRZEDWIOŚNIE זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (רוג קאָפּערניקאַ) היינט און פאָלגענדע טעג

היינט פּרעמיערע! די לאַוראַטקע פון דער פילם-אַקאַדעמיע Claudette Colbert אין דער ליבעס-דראַמע א. נ.

די פרוי זוכט ליבע

רעזשי: Wesley Rouglas עס בעטייליגען זיך RAJ MILAND, FRED MAC MURRAY

אויספערדעם: קלאַנג-צוגאָבען און אַקטואַליטעטען. אָנהייב 4,30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג.

קלאַנג-קינא CAPITOL זאַוואַדזקאַ 16

פרייז פון אַנאָנסן ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסען

פרייז פון אַנאָנסן ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פערשידענעס

א גוטע איינגעפיהרטע שענק און רעסטאָראַציע וויל צו נעהמען א קעלנער א פאַכמאַן אַלס שותף. אָפּערטען אין אַדמיניסט. אונטער „W“.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 112, I piętro, m. 6. godz. 6—8 wiecz. 9967

צו פערקויפען שטריק - מאַשינען 5/25, 6/20, 7/27, 8/23, 8/70 אין גוטען צושטאַנד. צו ערפאַהרען קילינסקי 46, רעכטע אָפיצינע, וו. 22. 9970

ענערגישער יונגערמאַן (בוכהאַלטער) וויל איינלייגען 1.500 זל. אַלס קויציע אויף א פּאָסטען ביי וואָס ס'איז, צוועק-טוּעל צוזאַמענטען אַלס שותף צו א געשעפט. אָפּערטען אונטער „לאָדז“. 9922

צו פערקויפען צוויי שטריק=מאַשינען 1 B. J. 9/90 און 9/60 גרובנאַ 39 מיכלעוויטש. 9971

צו פערקויפען א סוויטער - מאַשין 8/70 מיט אַן'אייגענעם טיש אויסלענדיש אין בעסטען צושטאַנד. צו ערפאַהרען ביי גוטערמאַן, לאַגעווניצקאַ 8.

ביליג צו פערקויפען א רונד=זשאַ-קארד-מאַשין פירמע Szubert i Zalcer אין בעסטען צושטאַנד. צו ערפאַהרען ביי ברייטמאַן, נאַוואָמיעסקאַ 29.

א יונגערמאַן 25 יאָהר אַלט זוכט צו בעקענען זיך מיט אַן'אינטעליגענט מעדעל צום סיטואירט צוועק היירעט. אָפּערטען אונטער „דער העברעער“.

Buchalter-Bilansista na stanowisku przyjmuje do prowadzenia księgi handlowe. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją Leon Krell, Piotrkowska 79 m. 40 tel. 145-64.

פאַהרענדיג אויף א דראָזשקע מיט-וואָך דעם 14/8 אויף דער זגערזשער גאַס האָב איך פערלוירען א פּאַקעטעל מיט קישקעלעך, וואָס האָט פאַר קיינעם קיין שום ווערט נישט. דער עהרליכער פינ-דער ווערט געבעטען אָפּצוגעבן געגען בעלוינונג אויף זגערזשער גאַס 26 ביי דער פירמע „גאַליטאַ“ אָדער פּיעטריקאָ-ווער 22 ביי שאַפּיראָ. 9942

Zdolna podręczna poszukuje miejsca u krawcowej. Oferty w administracji pod „Zdolna“

לאָקאַלען

2 צימער און קוך מיט בעקוועהמ-ליכקייטען פון זאַפּאַרט צו פערמיטען פּאָמאָרסקאַ 25. — צו ערפאַהרען ביים וועכטער.

איבערצוגעבען א גוט איינגעפיהרט קאָלאָניאַל געוועלב, צו דערוויסען זיך ביי מלינאַרסקי, פּאָלודניאָווא 12.

א יונג קינדערלאָז פּאָרפּאָלק זוכט א צימער מעבלירט אָדער אָהן מעבעל ביי אַן'אינטעליגענטער פאַמיליע אין דער געגענד פון פּלאַץ וואָלנאָשטשי, צו וויסען צו נעבען טעלעפאָניש 21196.

2,1 און 3 שטיבען און א קוך מיט בע-קוועמליכקייטען 3-טער שטאָק צו פערמיטען צו ערפאַהרען אַל. 1-טע מאַי 4 ביים ווירט.

א וואוינונג פון 3 צימער און קוך צו פערמיטען. צו ערפאַהרען פּאָלנאָצנאַ 18 ביים וועכטער. 9958

צו פערמיטען א שטוב מיט א קוך אָדער 1 צימער מיט מעבעל אָבצוגעבען פאַר א פּאָר-פּאָלק. צו ערפאַהרען פּאָד-זשעטשנאַ 15 (יודישע גאַס), ביי לאַנדוי, שטעפּער. 9960

אוועקצוגעבען א פראָנטאָווע צימער אַלס סובלאָקאַטאָר פּל. וואָלנאָשטשי 6 וו. 8 פון 9—3 נאָכמיטאָג.

עטליכע יונגעלייט קענען בעקומען לאָזשי ביי אַן'איטעליגענטער פאַמיליע. צו ערפאַהרען וואָלבאָרסקאַ 25 פראָנט, וו. 8 ביי ענגעל.

א לעצט צימער מיט אַלע בע-קוועמליכקייטען ביי סאָלידע מענשען צו פערדינגען צו שלאָפען פאַר 1 אָדער 2 פּערזאָנען אָדער פאַר א יונג פּאָרפּאָלק פּאָלודניאָווא 11, וו. 5a. 9969

1 צימער צו פערמיטען 35 זל. א קוואַרטעל דירה-געלד, צו ערפאַהרען בזשעזשינער 11 אויפ'ן הויף וו. 21

צו פערדינגען א לאָקאַל געאייגנעט פאַר א פאַבריק אָדער לאַגער, צו ערפאַה-רען ציגעל-גאַס 56 ביים ווירט, אָדער טעל. 99—214

צו פערמיטען פון 1-טען אָקטאָבער ד. י. אויף שרודמיעסקאַ 61 פראָנט, 2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען. צו ערפאַהרען ביי רעגענסבערג, נאָוואָ-מיעסקאַ 18.

צו פערמיטען א שעהן צימער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען ביי אַן'אינטעלי-גענטע פאַמיליע. צו ערפאַהרען אָגראָדאָ-וואַ 12, וו. 29. 9965

פון זאַפּאַרט צו פערמיטען א לעצט צימער פאַר א יונג פּאָרפּאָלק פּילסוד-סקיעגאָ 49, וו. 18. עס קען זיין יונגע-לייט צו שלאָפען.

צו פערמיטען א שעהן צימער, פראָנט ערשטער שטאָק מיט א בעזונדערן איינגאַנג ביי יוזעפאָוויטש, בזשעזשינער 11.

צו פערמיטען א צימער מעבלירט אָדער אָהן מעבעל מיט אַלע בעקוועמליכ-קייטען. וואָלטשאַנסקאַ 4 וו. 9.

פרייוע פּאָסטענס

נויטיג אַן'אונטערמאַשינער און א לערן-יונגעל באַלד געצאָהלט צו א דאַמען-מאַגאַזין=שניידער, לאַקטשינסקי, פּאַדזשעטשנאַ 6. 9950

ס'ווערט געזוכט א קוואַליפיצירטע מאַשין=נייהערין צו סוויטערס, צו ערפאַה-רען פּאָמאָרסקאַ 41A ביי ב. צוקער.

ס'ווערען געזוכט א יונגעל און א מיידעל אין דער ליטאָגראַפיע זשעראָמ-סקיעגאָ 27.

עס ווערט געברויכט א ריכטעווער און א פאַכמאַנישע ריכטעווער און אויך א נייער ביי י. סאַנקעוויטש. 11 Listopada 33, mieszk. 14 9939

אַן'אָבערלאָק-נייהערין צו סוויטערס ווי אויך 2 אויסטערטיגערינס מיט 2 מאַ-שינען צו סוויטערס ווערען געזוכט ביי בלוהשטיין, זאַקאָנטנאַ 41. 9945

ס'ווערט געזוכט א גוטע פּערקוי-פערין מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק אין דער גאַלאַנטעריע-בראַנזשע. צו מעלדען זיך ביי רזשעזשינסקי, פּילסודסקיעגאָ 27 מעלדען זיך זונטאָג פון 3—6 נאָכמ.

נויטיג א לערן-מיידעל צו נייהען מענער-וועש פון זאַפּאַרט. צו ערפאַהרען שערפיען 14, פרידמאַן. 6.

סוויטער-מאַכערס פאַר בוימוואָלענע אַרבייט מיט 10-ער און 12-ער מאַשין אַרויסצונעהמען ווערט געזוכט. אָפּערטען אין אַדמ. אונטער „N. L.“ 9938

ס'ווערט געזוכט א קוואַליפיצירטע פרייליין צו מענער-אָבערוועש 1. סאָרט און א פּאַדרענטשנע מיט אַן'אייגענע מאַשין, לאַגעווניצקאַ 46, וו. 4, פּאַרטער.

א געהילף פערקויפערין ווערט גע-ברויכט אין שאַקאָלאַדען = געשעפט „Express“ פּיעטריקאָווער 9. 9978

עס ווערט געברויכט א קוואַליפי-צירטע רעפּעזירקע צו סוויטערס; :--- שפּיגעלער, פּאָמאָרסקאַ 13.

עס ווערען געזוכט 2 יונגעלייט מיט גוטע רעקאָמענדאַציעס צו היטען גע-שעפטען אויף פּעטריקאָווער 22; צו ווענ-דען זיך צום ווירט ליפּאָווא 1.

נויטיג א טאַמאַבורירער געזעלען דרעוונאָווסקאַ 9 אין הויף פּאַרטער וו. 16.

לעכער אויף דער מאַשין ווערען אָנגענומען אויסצוגייען ביי ג. נאַרדמאַן. שרודמיעסקאַ 8

טריזענדער מענשען

האָבען זיך איבערצייגט און דו מוזט זיך איבערצייגען, אז די בילינגסטע איינקויפס-קוועלע איז

KONSUM PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE“ S.A.

ROKICIŃSKA 54. Dojazd Tramwajami 10 i 16

אַנאָנסען-פּרייזן פאַר א מילימעטער-שורה: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פּריוואַטע און קרב-ווי"ט—24 גר. אין דער ניוס... שפּאַלטען; אין טעקסט—40 ... 60; הינטער טעקסט—12 ... 16. ווייסער דער שטערט 50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א וואָרט.

נעקראָלאָגען—20 גר. א מ/מ (אין דער ברייט פון שפּאַלטען). קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גר.

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 4 זלאָטעס א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. א אויס... אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקע—1 דאָל.

[illegible]

Za wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.

א חלוץ דערצעהלט

פון לעבען אין א״י אין שפיגעל פון דער דארטיגער ליטעראטור

פון נ. י. גאָטליב

וועגען חלוצים איז שוין א סך געשריבען געוואָרען און נאָך מעהר — דערצעהלט געוואָרען בעל־פה. יעדער יוד — און אויך א סך נישט־יודען, — וואָס האָט בעזוכט ארץ ישראל, האָט דערנאָך געהאַט צו דערצעהלען וועגען אָט די דאָזיגע מערקווירדיגע ארבייטס־העלדען פון אונזער שטורמדיגער צייט — וועגען די חלוצים, וואָס טרוקענען זומפּען און לעגען וועגען, געהען נאָכ׳ן אקער און פּאַשען פיה, ליידען קדחת און טאַנצען א הורא... וועגען חלוצים האָט מען שוין רעפעראַטען געהאַלטען, אין די צייטונגען געשריבען און גאַנצע ביכער ארויסגעגעבען. א סך העברעאישע און יודישע שרייבער האָבען די דאָזיגע ארץ ישראל׳דיגע ארבייטס־העלדען בעזונגען און „בע׳הלל׳ט”... און מען מוז מודה זיין: אין אַלץ, וואָס איז דערצעהלט און געשריבען געוואָרען וועגען די חלוצים, איז פאַרהאַן א סך אמת׳ע מיטגעריסענקייט, בעוואונדערונג, פרייד און שטאָלץ! מען גרויסט זיך מיט זיי, מיט די חלוצים, מען ווייזט אָן אויף זיי, ווי אויפ׳ן שמן וסולת פון אונזער יודישען היינט. דאָס אַלץ איז זעהר אַנגענעהם צו הערען און צו לייענען. אָבער — איך בין זיך מודה: און דאָס בעסטע, וואָס איך האָב ווען עס איז געלייענט וועגען חלוצים־לעבען, האָב איך נאָך אַלץ נישט דערזעהן די גאָרע אָפּשפּיגלונג פון דער דאָזיגער מערקווירדיגער יוגענד־מחנה. אפילו די ווערק פון אזעלכע נעהויבענע שרייבער, ווי שלום אש, פרץ הירשביין און אנדערע — האָבען נישט בעפרידיגט מיין נייגעריגקייט און נישט איינגעשטעלט מיין דורשט נאָכן טיפערען אמת פונם חלוצים לעבען.

ווייל — דאָס רוב דערצעהלער און בעשרייבער פונם חלוצים־לעבען זענען נישט פאַרשטעהער פון דער חלוצים מחנה גופא, נאָר זייטיגע צוקוקער, בעאָבאַכטער און אויספאָרשער, דאָס זענען סתם מענשען, אָדער שרייבער פון בערוף, וואָס, בעזוכענדיג ארץ ישראל, האָבען זיי „אָפּגעשטאַט” א קורצערען, אָדער א לענגערען וויזיט אין „עמק” און אין אנדערע לאַנדווירטשאַפטליכע ישובים, וואו די חלוצים פיהרען זייער בעזונדערן קבוצה־לעבען. ביי גאָר דער בעאָבאַכטונגס־פעהיגקייט פון — אפילו די בעסטע— איבערדערצעהלער און בעשרייבער קען דאָס חלוצים לעבען נישט ווערען אזוי אַלזייטיג, קלאָר, און, הויפּטזעכליך, אמת׳דיג געשילדערט, ווי א שטייגער, ווען א חלוץ אַליין — מיט געוויסע דערצעהלונגס־פעהיגקייטען — זאָל וועגען דעם איבערגעבען. בעסער ווי אַלע ווייס, סוף כל סוף וועגען זיין לעבען דער, וואָס לעבט עס אַליין דורך. אין די אַלע בעשרייבונגען און בעל־פה מעשיות וועגען חלוצים האָב איך דאָס רוב געזעהן איבערפלעכליכע בעאָבאַכטונג, דאָ און דאָרט היבש־קינסטלעריש בעמאָלענע דורך דער געניטער פען פונם שרייבער. איך האָב אָבער נאָך נישט בעמערקט א בוך, ווי אזא וועגען וועלכען איך וויל זיך היינט דורכשמועסען מיט׳ן לייענער, וואָס זאָל מיר דערצעהלען וועגען לעבען פון די חלוצים. און אין דערזעלבער צייט זאָל דאָס בוך זיין געשריבען פון א חלוץ גופא, וואָס האָט אַליין אדורכגעמאַכט אַלע פריידען און ליידען אינם מאָדערנעם ארץ ישראל. דאָס בוך רופט זיך „לחם וחזון” (ברויט און שפּיל) און זיין מחבר איז יוסף אריכא.

יוסף אריכא איז א יונגער העברעאישער שרייבער, אַליין א חלוץ, וואָס האָט דורכגעמאַכט אַלע שבעה מדורי גיהנום און גן־עדן פון א חלוץ־לעבען אין ארץ ישראל... יוסף אריכא דערצעהלט וועגען דעם מיט׳ן גאָרען פלאַם־פייערדיגען אמת. וואָס נאָר יוגענד איז אויף דעם פעהיג.. אריכא דערצעהלט וועגען די ליידען און פריידען פון זיין הויפּט־העלד נדב (קענטיג דער מחבר אַליין...) אין א העכסטער געשליפענער, תמצית׳דיגער, זאַפטיגער און וואונדערליך־פשוט׳ער העברעאיש־שפּראַך. זיין בוך לייענט זיך מיט א מורא׳דיגער פערכאַפּטקייט און נישט צוליב די אינטערעסאַנטע עפּיזאָדען, פאַסירונגען און סצענעס, מיט וועלכע דאָס בוך איז היפש רייך, נאָר, הויפּטזעכליך, צוליב אייגענאַרטיגען אופן און פלאַמיגער אמת׳דיגקייט פון זייער שילדערונג. דער שרייבער זאָגט אין איין אָרט אין בוך מיט׳ן מויל פון זיין הויפּט־העלד נדב:

— „איך שרייב, ווייל איך האָב א פערלאַנג צו געבען אויסדרוק צו די ליידען פון מיינע חברים, וועלכע ארבייטען און וועהטאָגען אויפ׳ן כבוש־שטח. איך בין איינער פון זיי, איך לעב מיט זייער לעבען און פיהל מיט מיט זייערע פערלאַנגען און שטרעבונגען; איך בין אויסגעקנאָטען פון יענעם משיח׳ישען ליים, וואָס פורעמט די חלוציאַנישע מחנה, און איך וויל זיי זיין א מויל. זיי זענען נישט קיין שרייבער; שטאַמלער זענען זיי, כאָטש זייערע ליפּען זענען פלאַמיגע; זייער נשמה פלאַקערט און צאַפּעלט זיך אין יסורים פון א שווערער ווירקליכקייט, וואָס פּאַטשט זיי איבער׳ן פנים אָהן רחמנות; זיי שאַפען א הימטאַרישע דעמאָנסטראַציע, וועלכע איז גאָר בעזונדער אין איהר אָרט, וועלכע טראָגט אין זיך א משיחישע שליחות און איך וויל זיי שטעלען א דענקמאָל...”

...און דער שרייבער הויבט אָן דערצעהלען אין ערשטער פערזאָן מיט׳ן מויל פון זיין הויפּט־העלד פון נדב׳ן. ווער איז נדב? א יונגער יודישער בחור, א געבוירענער ביי באַלעבאַטישע עלטערן אין רוסלאַנד, די וועלט־מלחמה און די גרויזאַמע יודישע פּאָגראָמען אויף אוקראַינע מאַכען איהם פאַר א נאַציאָנאַליסט, ער אַנטלויפט מיט זיינע עלטערן קיין פּוילען. פון דאָרטען פאָהרען די עלטערן אַוועק קיין אמעריקאַ. ער אָבער, נדב, וויל קיין אמעריקאַ נישט פאָהרען. ער פערבינדט זיין ווייטערדיגען גורל מיט ארץ ישראל. ער פאָהרט אַוועק און רייסט במעט איבער מיט טאַטע־מאַמע, שוועסטער־ברידער. ער ווערט אין ארץ ישראל א חלוץ, איז נישט איבערקלייבעריש אין דער ארבייט, וואַרפט זיך פון איין סאָרט ארבייט צו דער צווייטער, זאָל נאָר זיין וואָס צו טון!... און א חוץ דער ארבייט האָט נדב ליב א לעב טון, פערשטעהט זיך, נישט הולטאַיעווען, נאָר לעבען עכט־חלוציאַניש. זיין לעבענס־קוואַל איז א מין „דרייאיינינקייט”: די יודישע משיחישע וויזיע; די וויזיע פון ארבייטער־בעפרייאונג און די... פרוי”. נדב איז א נאַציאָנאַליסט, אָבער נישט פון „רעכטען” לאַגער, נאָר פון „לינקען”. ער איז א נאַציאָנאַליסט־מאַרקסיסט... א חוץ דעם געפינט ער גרויס פרייד אין דער שעהנקייט און אין דער ליבע פון דער פרוי. אין דער פרוי, זאָגט נדב, זוכט ער „א האַרמאָניע פון שכל און קערפּער”.. און צווישען די ארץ־ישראל׳דיגע שעהנע און אינטערעסאַנטע חלוצות געפינט אָפּטמאָל נדב א פרוי פון זיין אידעאַל..

דאָס בוך הויבט זיך אָן מיט נדב׳ן ווי ער פערלאָזט די שומרונישע קאָלאָניע „נגידיה” — ווייל ס׳איז דאָרטען נישטאָ וואָס מעהר צו טון — און ער לאָזט זיך אין איינעם פון די ארבייטס־פונקטען אין יהודה. עטליכע פון זיינע גאָר־נאָהענטע חברים ארבייטען דאָרטען ביי שאָסעע־ארבייט. נדב, וועלכער איז בטבע נישט קיין איינזיצער אויף איין אָרט, האָט ליב וואַנדערען, מאַכען לאַנגע טיולים, לעבען א פרייען, אָפּטמאָל, ממש הפקר־לעבען, — דער דאָזיגער נדב געהט זיך אַוועק פון „נגידיה” מיט זיין גאַנצען „באַגאַזש” אויפן פּלייצע... ער איז א חלוץ אנ׳ארבייטער, א פערמעגלאָזער. היינט איז ער דאָ און מאָרגען — ווער ווייס, ער איז איינער פון יענע, וואָס „לחם וחזון” — ברויט און שפּיל — איז ביי זיי גאָרנישט קיין וואָכעדיגער ענין... אָבער זיך נעהמען שטאַרק צום האַרצען — דאָס נישט! נישט ער נדב! זאָלען אנדערע דאגה׳ן, ער דאגה׳ט נישט! היינט האָט ער וואו צו עסען און וואו איבערצונעכטיגען, איז — מה טוב, מאָרגען — וועט מען זעהן!..

ער איז איינער פון יענע, וועגען וועלכע ער דערצעהלט, אַז זיי זענען אַוועק אין היציגען הורא־טאַנץ ארום זייער אָפּגעברענטען באַראַק, וועלכע זיי האָבען אויפגעבויט מיט די אייגענע הענט, דורך די אייגענע בלוטיגע פערהאָרעוועטע פרוטות... האָט געטראָפען אנ׳אומגליק; דער באַראַק האָט זיך אָנגעצונדען און פערברענט געוואָרען, איז זאָלען זיי זיצען און טרויערען? אָ, ניין; א הורא־טאַנץ און — נישט גע׳דאגה׳ט!...

געהט ער, נדב, מיט׳ן פּעקעל אויפ׳ן פּלייצע. דאָס לאַנד איז איהם גוט בעקאַנט. עס ליגען פאַר איהם קלאָר אַלע וועגען. און פאַר שונאים האָט ער קיין מורא נישט. ער האָט אַלענפאַלס מיט זיך א רעוואָלווער. וואָרים א פערצייטיגער יודישער געזעץ איז איינגעקריצט אין זיין מוח: „ווער עס וויל דיך הרג׳ענען, נעהם און הרג׳ע דו איהם” (הקם להרגך, השכם והרגו...) קומט ער, נדב, קיין תל אביב, די שטאָט איז איהם גוט בעקאַנט אָט טרעפט ער אָן אַן אַלטען בעקאַנטען מויער, וועלכען ער האָט געהאָלפען אויפבויען... א שעהנער מויערל, נאָר נישט ער וואוינט אין איהם — אנדערע מענשען, רייכערע פאַר איהם, פאַרן וואַנדערנדיגען חלוץ!... ער געהט אין גאַס און הערט, ווי א רייכע אמעריקאַנערקע, א טוריסטקע, זאָגט צו א הער פון דער זעלבער טוריסטען־גרופּע: „לוק עט דהעט מאָדערן טרעמפּ”!... און אין אמת׳ן זעהט ער טאַקע אויס ווי א מאָדערנער טרעמפּ — מיט זיין אָרימען הילוך, מיט די קורצע הויזלעך און מיט די אַלטע, פערשטויבטע שיך... אָבער ס׳אַרט איהם א האָהר נישט. ער געהט זיך אַוועק באָדען — כאַפּען אין תל־אביב׳ער ים דעם אמת׳ן שווים...

... נדב איז געקומען צום ארבייטס־פּונקט פון זיינע גאָר־נאָהענטע חברים. צוויי פון זיי — יצחק און גדעון — זענען זיינע טייערסטע פריינט. זיי אַלע דריי: נדב־יצחק־גדעון — זענען א מין „חוט המשולש”. נדב דערצעהלט וועגען זיי, וועגען יצחק און גדעון׳ען מיט א טיפער, פלאַמיגער ליבשאַפט... און דערצעהלען וועגען זיי האָט ער זעהר פיל וואָס.

יצחק איז א זיידענע הייליגע נשמה. מיט דעם איז שוין זעהר פיל געזאָגט... ער איז די גוטסקייט, אידעעלקייט, ערליכקייט און איבערגעבענקייט אַליין. ער איז אידעאַליסט פאַר עקסעלאַנס. ער איז אָבער בטבע א שוואַכער און די ליידען אין ארץ ישראל אַלס חלוץ האָבען זיין שוואַכען געזונד לגמרי רואינירט. וואָס מיט איהם איז געוואָרען — וועלען מיר זעהן ווייטער.

גדעון איז א ברויזיגע, שטאַרק־קריגערישע נאַטור. ער איז פיזיש אייזען־פעסט און זיין פילאָזאָפיע איז אויך „פון פיזישען מין”: ער האַלט פונם געזעץ, וואָס רופט זיך „כל דאלים גבר” — ווער ס׳איז שטאַרקער, דער זיגט... ער האַלט, אַז מען דאַרף ארץ ישראל בעצווינגען דורך אַלע מעגליכע מיטלען, אפילו „אויפ׳ן חשבון פון אנדערע”... זיין אידעאַל איז צו שאַפען „א שבט פון זאַפּראָזישע פאַסטוכער אין עבר הירדן”... ער האַלט, אַז מען דאַרף אין ארץ ישראל עמיגרירען אויף אַלערליי אופנים און וואָס מעהר אונלעגאַל... ער אַליין איז אריינגעקומען אין לאַנד אומלעגאַל. ער איז אַנטלאָפען פון סאָוויעטען־רוסלאַנד און וועגען זיין אַנטלויפען און קומען אין לאַנד האָט ער צו דערצעהלען אינטערעסאַנטע, פערכאַפּענדיגע, שטאַרק־אַוואַנטוריסטישע מעשיות...

נדב קומט אָן אין דער קבוצה, וואו זיינע חברים לעבען אויף קאָמונאַלע יסודות. ער נעמט ארבייטען ביי דער שאָסעע־ארבייט. און דער שרייבער שילדערט געניט און געוויסענהאַפט פערשידענע ארבייטען ביים שאָסעע. די ארבייט איז א שווערע, א קאַטאָרזשנע. ס׳קומט אויס צו ארבייטען אין די גרויסע ארץ ישראל־היצען. אָפּטמאָל איז די ארבייט אויך סכנות׳דיג, ווי דער פאַל מיט יצחק׳ן, וועלכער איז איינמאָל ביי א פעלזען־אויפרייס פערוואונדעט געוואָרען. די חלוצים מאַכען אָבער פון דעם קיין צימעס נישט. מען ארבייט ביז׳ן זיבעטען שווייס און אפילו חלוצות האַקען שטיינער, א שטייגער, זהבה, די יונגיטשקע, שעהנינקע חלוצה, וואָס איז נאָר וואָס אָנגעקומען אין לאַנד און אַוועק האַקען שטיינער...

נדב איז צו זהבה׳ן אָביסעל נישט גלייכגילטיג. ער איז אָבער בכלל נישט גלייכגילטיג צו דער פרוי. עראָטישע געדאַנקען לאָזען איהם נישט צורוה. ער ליידט פון עראָטישע חלומות. צו קיין גאַסען־פרויען וועט ער נישט געהן און נעהמען און גאָר חתונה האָבען, זיך בעזעצען איינמאָל פאַר אַלעמאָל אויף ערד און איינוואָרצלען זיך אין א זיכערער היים — אויך דאָס איז איהם נישט דערווייל צום האַרצען. ער איז צופיל „פרייער פויגעל” לויט דער נאַטור כאָטש אָפּטמאָל טוט זיך איהם שטאַרק א בענק צו א זיכערן ערד־לעבען מיט אנ׳אייגען ווייב... ווי ער זעהט עס א שטייגער, ביים שכן זייערען, וואָס וואוינט לעבען זייער קבוצה. בן־יעקב רופט מען דעם שכן. ער און זיין ווייב — זיי ארבייטען שטענדיג צוזאַמען פון פריה ביז שפּעט אין אָוונד, זיי מיהען זיך, ווי מוראַשקעס און פלאַנצען, בויען אנ׳אייגען היים אין ארץ ישראל... נדב בעוואונדערט בן־יעקב׳ס פלייס, ארבייטסזאַמקייט און זאָגט דערביי ארויס פיינע געדאַנקען וועגען נייעם האָרעפאַשנעם מין יוד אין פּאַלעסטינאַ...

נדב׳ן פעהלט אָבער נישט ערליכע, געזונדע מיידלעך — חלוצות, וועלכע דערפרעהען איהם אָפט מיט זייער נשמה און אויך מיט זייער גוף... נדב האָט ערפאָלג ביים שעהנעם מין. און דערצעהלען דערצעהלט ער וועגען דעם אָפען, נאַקעט, אָבער נישט אויף א פּאָרנאָגראַפישען אופן — חס וחלילה! נאָר, פשוט — שטאַרק רעאַליסטיש...

אין א קבוצה קומט אָן א חלוצה — חנה. א שעהנהייט, א לעבעדיגע — „כפתור ופרח”... זי, חנה, בעהערשט תיכף די גאַנצע קבוצה, אַלע ליבען זיך אין איהר איין. זי האָט עפּעס א מאָדנע צוציהונגס־קראַפט און זי איז מיט די חברים מאָדנע אָפענהערציג פריי... עס ווייזט זיך אָבער ארויס, אַז ס׳איז א סברה, אַז זי איז גאָר א קנאַפּע חלוצה — זי איז פון „יענע” און מען דערצעהלט אויף איהר, אַז פאָהרענדיג קיין ארץ ישראל אויפ׳ן שיף, האָט זי געהאַט צו טון מיט אָפיצירען... ווי ס׳זאָל נישט זיין — אַלע קבוצה־חברים זענען אין איהר פערליבט איבער די אויערן. אויך נדב איז צו איהר נישט גלייכגילטיג. ער אָבער, נדב, איז אויף אזוי פיל גייסטיג שטאַרק, אַז ער קען זיך בעהערשען און נישט ארויסווייזען זיין ליבע־שוואַכקייט צו חנה׳ן, וועמען ער דערקענט דורך זיין פעהיגקייט צו דערקענען יעדען מין מענש... ער האָט מיט חנה׳ן איינמאָל א שמועס און ער פרעגט איהר נאָכוואָס זי איז געקומען ארבייטען אין קבוצה. חנה ענטפערט איהם, אַז זי האָט ליב חלוצים... מיט חלוצים — זאָגט זי — איז אָבער גוט נאָר צו ליבען זיך, צו פערבינדען זיך — דאָס נישט... — פאַרוואָס? פרעגט איר נדב — חלוצים זענען נישט ווערט, מען זאָל זיך מיט זיי „פערבונדען”? — ניין — ענטפערט חנה — ווערט זענען זיי עס ווערט, אָבער זיי זענען בטלנים... און זי, חנה, זוכט עפּעס אנדערש: א מיטעליעהריגען, בייכיגען און

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

שוואַרצע יודען אין אביסיניע

פון מ. דאַנציס

8.

מלאכות, האַנדעל און אַנדערע בעשעפטיגונגען ביי די שוואַרצע יודען אין אַביסיניען

פון וואָס לעבען די יודען אין אביסיניען?

א גרויסע צאָהל גיט זיך אָפּ מיט דיזעלביגע בעשעפטיגונגען ווי די אנדערע טיילען פון דער בעפעלקערונג.

מען בעגעגענט צווישען די אביסיניער יודען א גרויסע צאָהל, וואָס גיבען זיך אָפּ מיט יאַגד און פיש פאַנג, אויף דעם דערנעהרען זיי זיך. זייער לעבען איז אנ׳אָרימער, און זיי מוזען זיך בענוגענען מיט ווינציג.

אנדערע גיבען זיך אָפּ מיט ערד־ארבייט, ווען מען קומט אין די דערפער, וואו די פאַלאַשען לעבען, קאָן מען זיי זעהן אין די הונדערטער ארבייטען אין די פעלדער. עס ארבייטען מענער און פרויען זייט־ביי־זייט, וואָרים ביי די אביסיניער יודען טראָגט די פרוי דעם עול פון חיונה גלייך מיט דעם מאַן און זי ארבייט מיט איהם אין פעלד און געהט מיט איהם אפילו אויף יאַגד אָדער פיש־פאַנג.

ווען מען רעדט פון די יודישע פרויען אין אביסיניען, איז כדאי צו בעמערקען, אַז די אביסיניער יודען פּראַקטיצירען נישט קיין פילווייבעריי, ווי די אנדערע טיילען פון דער בעפעלקערונג. מען ווייסט דאָרטען אויך נישט פון קיין גט. ווען א פרוי א כהן שטאַרבט, טאָר דער מאַן מעהר נישט חתונה האָבען.

קומענדיג צוריק צו די בעשעפטיגונגען פון די שוואַרצע יודען, זעהען מיר ווי א סך פון זיי צייכענען זיך אויס אַלס בעלי־מלאכות. מיר טרעפען צווישען זיי קופּער־שמידען, וואָס מאַכען כלים פון קופּער און אנדערע מעטאַלען. די מוסטערן פון זייער ארבייט ווייזען, אַז צווישען די פאַלאַשען געפינען זיך אמת׳ע קינסטלער. אנדערע גיבען זיך אָפּ מיט אויסארבייטען טעפּ און פערשידענע כלים פון ליים. אויך אין דער דאָזיגער ארבייט ווייזען ארויס די פאַלאַשען א זין פאַר שעהנקייט.

מסחר איז נישט שטאַרק ענטוויקעלט ביי די אביסיניער יודען, און אין דעם פּרט זענען זיי אנ׳אויסנאַהם פון די יודען אין אנדערע לענדער. ביז מיט עטליכע יאָהר צוריק האָבען זיי געשפּילט גאָר א קליינע ראָלע אין דער אביסינישער קאָמערץ און מען האָט נישט געהערט פון קיין גרויסע יודישע געשעפטסלייט.

די, וואָס זענען בעקאַנט מיט דעם לעבען און דעם כאַראַקטער פון די פאַלאַשען, האָבען אָנגעוויזען, אַז איינער פון די גרונדשטריכען פון זייער כאַראַקטער איז זייער ווידערווילען צו מסחר. פון וואַנען דער דאָזיגער שטריך נעהמט זיך, איז שווער צו וויסען. די פאַלאַשען האָבען גרויס דרך־ארץ און במעט א רעליגיעזע פערהערליכונג פאַר מלאכה און ערד־ארבייט.

מעגליך, אַז דער ווידערווילען צו מסחר נעמט זיך דערפון, וואָס עס זענען געוועזען צייטען, ווען מען האָט די יודען אין אביסיניען פשוט נישט צוגעלאָזען צו קיין מסחר. די קריסטליכע מיסיאָנערען און די פערשפּרייטונג פון קריסטענטום האָבען פיל בייגעטראָגען צו דעם. די קריסטליכע מיסיאָנערען, וועלכע פלעגען שפּילען א ראָל אין די הויפען פון די אביסינישע מלכים, האָבען שוין געזאָרגט, אַז יודען זאָלען נישט האָבען קיין צוטריט און אַז מען זאָל זיי דערווייטערן פון מסחר. און זייט ביי זייט מיט דעם וואוקס פון קריסטענטום אין אביסיניען איז אויך געוואַקסען די שנאה צו יודען, ווי אומעטום, האָט אויך אין אביסיניען דאָס קריסטענטום אָנגעצונדען די פייער פון יודען־האַס, און יודען האָבען נישט ווינציג געליטען און ליידען נאָך דאָרטען ביז היינטיגען טאָג צוליב דער „קריסטליכער ליבע”, וואָס די מיסיאָנערען האָבען געזוכט צו פערפלאַנצען אין די אביסינישע ווילדענישען.

אין די לעצטע יאָהרען האָבען זיך אָבער די דאָרטיגע יודען גענומען צו מסחר. יודען הויבען ביסלעכווייז אָן צו שפּילען א ראָל אין דעם לעבען פון דער אביסינישער מלוכה. די יודען זענען געווען די, וואָס האָבען ענטוויקעלט א מסחר צווישען אביסיניען און איטאַליען, איבערהויפּט די יודען, וועלכע וואוינען ביי די ברעגען פון ים. מען טרעפט אויך היינט יודען אין אביסיניען, וואָס פיהרען א ברייטען מסחר מיט יאַפּאַן, איבערהויפּט אין דעם האַנדעל מיט באַוועל.

אינטערעסאַנט זענען די בעציהונגען פון דער בעפעלקערונג צו די דאָרטיגע יודען. אין די טיפענישען פון לאַנד, וואו די בעפעלקערונג איז נאָך פּרימיטיוו און וואו דאָס קריסטענטום האָט נאָך אין גאַנצען נישט אריינגעדרונגען אָדער עס האָט נישט מעהר ווי אנ׳אויבערפלעכליכען איינפלוס, דאָרטען בעציהט זיך די בעפעלקערונג צו די יודען זעהר גוט. מען ווייסט נישט פון אַנטיסעמיטיזם און מען בעטראַכט די יודען פאַר העכערע מענשען. מען האָט דרך־ארץ פאַר זייער לעבענס־שטייגער און מען בעוואונדערט די מוסטערדיגע אָרדנונג פאַר זייער העלדישקייט, וואָרים די אביסינישע יודען האָבען ארויס געוויזען אין מאָמענטען פון געפאַהר, ווען מען האָט געמאַכט אויף זיי איבערפאַלען, אַז זיי ווייסען ווי זיך צו פערטיידיגען, און אַז זיי קענען בעשיצען זייער האָב און גוטס און זייער לעבען ווי אמת׳ע העלדען. אין די שטעט אָבער, וואו דער איינפלוס פון קריסטענטום איז גרויס, איז שוין פאַרהאַן אַנטיסעמיטיזם, כאָטש נישט אין קיין גרויסער מאָס.

אביסיניען איז איינגעטיילט אין פערשידענע פּראָווינצען, וואָס ווערען רעגירט פון די פיהרער פון די שבטים, וועלכע וואוינען אין די פּראָווינצען. מאַנכע הערשער פון די שבטים האָבען אין זייער פּראָווינץ נישט ווייניגער מאַכט פון דעם קעניג, און יעדער פון זיי קאָן טון אין זיין מלוכה וואָס ער וויל. זענען פאַרהאַן צווישען די דאָזיגע שבטים־הערשער אזעלכע, וואָס זענען זעהר פריינדליך צו די יודען, וועלכע וואוינען אין זייער פּראָווינץ, זיי האָבען אפילו ביי זיך יודען אַלס ראַטגעבער. דאָס האָט נאַטירליך א ווירקונג אויף דער גאַנצער בעפעלקערונג, אַז מען זאָל זיך בעציהען מיט פריינדשאַפט צו די יודען.

פאַרהאַן אָבער אויך אזוינע שבטים־הערשער און פּרינצען, וואָס זענען נישט אזוי פריינדליך צו די יודען. דאָס זענען איבערהויפּט אזעלכע, וואָס שטעהען אונטער דעם איינפלוס פון די קריסטליכע מיסיאָנערען אָדער זיי זענען אַליין פאַנאַטישע קריסטען און זענען דורכגעדרונגען מיט דער בלוטיגער קריסטליכער שנאה צו יודען און מיט אַלע פינסטערע קריסטליכע פאָראורטיילען, פון וועלכע ס׳קומט אויס יודען צו ליידען אין דער גאַנצער וועלט. ווען דאָס איז אזוי, האָט עס, נאַטירליך, א ווירקונג אויף אויף די שבטים, איבער וועלכע די דאָזיגע הערשער רעגירען; און די לאַגע פון די יודען איז גאָר נישט קיין גוטע.

ווי עס ווערט איבערגעגעבען פון די, וועלכע קענען דעם איצטיגען אביסינישען קעניג, איז ער אַליין גאַנץ פריינדליך צו יודען. ער בעגרייפט, אַז מיט דער הילף פון יודישע פעהיגקייטען וואָלט ער געקאָנט א סך אויפטון פאַר דער קאָמערציעלער אויפלעבונג פון זיין לאַנד, און ער זוכט דערפאַר צו דערמוטיגען יודישע איניציאַטיווע. די צרה איז נאָר, וואָס די יודען אין אביסיניען זענען אַליין זעהר צוריקגעשטאַנען און זיי קענען נישט ווערען קיין וויכטיגער כח אין לאַנד.

אין דעם קומענדיגען קאַפּיטעל וועלען מיר איבערגעבען נאָך אינטערעסאַנטע פאַקטען וועגען די שוואַרצע יודען אין אביסיניען.

(סוף — קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 16 י״ז מנחם אב תרצה

אויגוסט

זון־אויפגאנג 4.20
זון־אונטערגאנג 6.59
ליכט־צינדען: 6.46

נאך דעם ערשטען וואהל־אקט
די קאנדידאטען און זייערע שאנסען

דער ערשטער וואהל־אקט איז פערענדיגט גע־ווארען. איצט ווייסט מען שוין וועה עס זענען די, וועלכע דארפען בעקומען שטימען ביי דער יודי־שער בעפעלקערונג. כדי צו ווערען איהרע שלוחי־ציבור. די נייע וואהל־ארדינאציע האט שטארק בע׳עוולהט די יודישע בעפעלקערונג. ס׳איז נישט פאראן קיין שום פערהעלטעניש צווישען דער גרויס פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען און די מעגליכקייטען צו זיין פערטרעטען אין סיים. דערי־בער האבען זיך דאס געטיילט די מיינונגען ביי דער יודישער געזעלשאפט וועגען דער צוועקמעסיגקייט פון אנטיילנעהמען אין די וואהלען.

מיר בעהאנדלען אבער די פראגע פון די וואהלען פון דעם שטאנדפונקט וועלכער האלט אז די סיים־טריבונע מוז אויסגענוצט ווערען צו פערטיידיגען און פאדערען אונזערע רעכט. אט די אלע ריכטונ־גען און פיהרער וועלכע שטעהען אויף דעם דאזיגען שטאנדפונקט האבען זיך א ווארף געטון אויף די עטליכע מאנדאטען וועלכע זענען די יודען צוגע־טיילט געווארען, ס׳איז געווען א קלאהרע זאך, אז גאר א פערהאלטניסמעסיג קליינער פראצענט פון די יודען וואלט געקענט פערזיכערען באטש די עטליכע מאנדאטען, ס׳זענען אבער געווען צופיל בעלנים אויף די עט־ליכע בענקלעך, אז ס׳זאל קומען צו אזא געמיינזא־מען פראנט, דעריבער זענען מיר איצט עדות דער־פון וואס איז פארגעקומען אויף די פערזאמלונגען פון די וואהל־קאלעגיעס.

קודם כל ווילען מיר נעהמען די הויפטשטאט ווארשא. דארט איז געווען ספעציעל צוגעשניטען איין קרייז וואו די יודען וואלטען געקענט האבען שאנסען אדורכצופיהרען 2 מאנדאטען, זענען געקור־מען די יודען אליין און האבען אויסגעשניטען דעם דאזיגען קרייז... פאר אנדערע. מיר ווילען זיך דא נישט לענגער אפשטעלען אויף דעם דורכפאל וועלכע עס האט געליטען דער „אגודה״־קאנדידאט אין ווארשא, מיר נעהמען די רעזולטאטען אזוי ווי ס׳זע־נען און ס׳שטעלט זיך ארויס אז אויף דער ליסטע זענען ארויף אזש 5 יודישע קאנדידאטען וועלכע ווילען נעהמען מאנדאטען אין דעמזעלבען קרייז.

ס׳איז פאראן א קלאהרער חשבון. דער צווייטער קרייז אין ווארשע האט 60 טויזענד יודישע וועהלער פון דעם מוז מען, לויט געווע סטאטיסטישע ציפערען אראפרעכענען אנ׳ערך 15 טויזענד שטימען פון יודישע סאציאליסטען, וועלכע נעמען נישט קיין אנטייל אין די וואהלען. בלייבט אלזא 45 טויזענד שטימען. נישט אלע איבריגע 45 טויזענד וועלען דאך געהען צו די וואהלען. ווען מיר וועלען אננעהמען אז די וואהל פרעקווענץ וועט זיין גאר גרויס, זאלען מיר זאגען, 80 פראצענט, וועט בלייבען 35 טויזענד יודי־שע וועהלער. וועגען וועלכע ס׳וועלען זיך רייסען אזש... 5 קאנדידאטען און דער רעזולטאט קען זיין אלזא, אז דארט וועט קיין איין יודישער דעפוטאט נישט געוועהלט ווערען. מיר מוזען כמעט מיט דער גאנצער זיכערקייט אננעהמען אז אויב 3 פון די 5 יודישע קאנדידאטען אויף דער ליסטע וועלען זיך נישט צוריקציהען וועט קיין איין יוד אין ווארשא נישט געוועהלט ווערען.

קיין זיכערע זאכען זענען בכלל נישט פאראן און דעריבער קען מען אפילו וועגען ווילנא און לעמ־בערג נישט גאראנטירען אז די יודישע דעפוטאטען וועלען ארורכגעהן. הגם די שאנסען זענען דארט גוטע, ווען מיר וועלען נעהמען קראקא איז דארט דער יודישער מאנדאט זעהר פראבלעמאטיש.

ס׳בלייבט נאך נאר לאדז, וואס איז דא פארגע־קומען? די יודען האבען געהאט דא שאנסען אדורכ־צופיהרען קאנדידאטען נאר אין 15טען קרייז, איב־ריגענס איז דער קרייז ספעציעל צו דעם צוגעשניטען געווארען, אויך דער צוזאמענשטעל פון דער ע־לעקטארען פערזאמלונג איז געווען אזעלכער, אז די יודען האבען דארט געהאט א שטארקען איינפלוס אויפן אויסגאנג פון די קאנדידאטען וואהלען. דא האט זיך ארויסגעשטעלט אז די מעהרהייט פון די יודישע עלעקטארען זענען קאנסאלידירט און האבען געשטימט איינהייטליך, דאס איז געווען „דער נס פון לאדז״. און ס׳איז אדורכגעפיהרט געווארען א קאנ־דידאט אויף דער ליסטע פון 15טען קרייז.

דאס קאנדידירען אויף פערשידענע ליסטעס הייסט נאך נישט געוועהלט ווערען, דאס ווארט וועט דעם 8טען סעפטעמבער האבען די יודישע וועהלער אליין, וועלכע קענען אפגעבען זייערע שטימען נאר די וועלכע זענען ווירקליך ראוי און וועלען קענען פערטיידיגען די אינטערעסען פון דער יודישער בע־פעלקערונג.

SUDODYN „Ap. Kowalski" usuwa POT i WON Wystrzegać się naśladownictw.

נישט קיין מארד נאר א פלוצלונגער טויט
פון וואס איז געשטארבען דער צירק־דירעקטאר ראמאן ראזענטאל

(א) מיר האבען נעכטען געבראכט די ידיעה וועגען דער ערמארדונג פון דעם יודישען צירק־דירעקטאר הערמאן ראזענטאל אין פאביאניץ, מ׳־האט שוין אפילו געהאט ארעסטירט 3 פערשוינען, וועלכע האבען געזאלט אנטיילנעהמען אין דעם רויב־מארד.

דער טויטער קערפער איז געפלמסט געווארען און ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט, אז ראזענטאל איז געווען קראנק אויף לונגען און האט בעקומען א פּ׳טע בלוט־שטורצע, עהערנעכטען האט ראזענטאל גע־נומען צו זיך, דאס געלד פון צירק און ארויס אויפ׳ן גאס, פלוצלונג האט ער בעקומען א שטארקען בלוט שטורץ, איז אומגעפאלען אויף דער ערד און גע־שטארבען.

דער צופאל האט געוואלט, אז גראד דעמאלט זאלען אויף דעם ארט אדורכגעהען דריי בעקאנטע אוואנטורישטען און אויף זיי איז געפאלען דער חשד, אז זיי האבען ערמארדעט ראזענטאלען, נאכ־מעהר דערפאר ווייל אויפ׳ן ארט זענען געלעגען פלעשער, פון וועלכע די פערשוינען האבען גע־טרונקען בראנפען און מ׳האט געמיינט, אז דערמיט האבען זיי ערמארדעט ראזענטאלען.

איצט ווען דער אומשטאנד איז פעסטגעשטעלט געווארען וועלען די ארעסטירטע ארויסגעלאזען ווע־רען אויף דער פריי.

—=—

לאדז צום יוו״א־צוזאמענפאהר

א חוץ די דעלעגאציעס פון דער געזעלשאפט פריינד פון ייווא און זש. ט. ק. איז נעכטען אויפ׳ן ייווא־צוזאמענפאהר קיין ווילנא ארויסגעפאהרען אין נאמען פון צענטראלען סוחרים־פעראיין, פיעטרי קאווער 10, דער פערוואלטונגס־מיטגליד ד׳ גארדאן

בעגריסונגס־דעפעשע פון קאנסול מאקס קאהן

נישט קענענדיג פערזענליך אנטיילנעמען אין יום־טוב פון דער יודישער קולטור, ערלויב איך מיר איבערצושיקען דעם אלוועלטליכען צוזאמענ־פאהר פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט די בעסטע וואונשען פון ערפאלגרייכער ארבייט פאר׳ן וואויל פון דער יודישער קולטור און יודי־שען פאלק.

* * *

ייוו״א, דער פעסטונג פון פרייען יודישען גע־דאנק, אין פייערליכען טאג פון אלוועלטליכען צו־זאמענפאהר, ווינש איך ווייטערדיגען ערפאלג און סוקצעס אין דער צייט פון מוראדיגען גראנגעל פון דעם יודישען פאלק פאר זיין מענשליכער ווי־דע, עס טוט מיר באנג ,וואס כ׳קען נישט זיין מיט אייך.

ארטור שיק.

* * *

דאנקבאר פאר דעם ערטיילען אנ׳ארט אין אינ־סטיטוט צום פעראייביגען דעם אנדענק פון מיין פערשטארבענעם ברודער לאזאר, שיק איך איבער אויסדרוקען פון בעוואונדערונג פאר דער טעטיגקייט פון אינסטיטוט און וואונשען פון פרוכטבארער ארבייט פארן צוזאמענפאהר.

סאלאמאן פוקס

* * *

א גרעסערע בעגריסונגס־דעפעשע האט ארויס־געשיקט דער וויצע־פארזיצער פון קהלה־ראט, אדוו. וויצמאן.

Doktór
Z. Henrykowski
ספעציאל־ארצט פאר ווענערישע הויט־קראנקהייטען און מענער־שוועכע
וואוינט יעצט
9 טראוגוטא 9
טעל. 262-98
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אווענד.
פאר פרויען ספּעצ. א ווארטע־זאל

נור נאך היינט איינשרייבונגען אויפ׳ן
אויספלוג קיין וויען
פון 17־טען ביז׳ן 24־טען אויגוסט
95.— זל.
Wagons-Lits Cook
פיעטריקאווער 64, טעל. 170-77.

ערשט פערענדיגט דער שטרייק פון די ברוק־ארבייטער
איז שוין ווידער האלט מען ערב א שטרייק

נאך א שטרייק פון צעהן טאג זענען הייטיגע וואך די ברוק־ארבייטער צוריק צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

איצט איז שוין ווידער אויסגעבראכען א קאנ־פליקט צווישען די ארבייטער און די אונטערנעה־מער, צוליב דעם וואס די ברוק־אונטערנעהמער האבען רעדוצירט 40 ארבייטער, וועלכע זענען צו־גענומען געווארען מחוץ דעם מלוכהשען פערמיט־לונגס־אמט, די ארבייטער־דעלעגאטען האבען אינ־טערווענירט ביים ארבייטס־אינספעקטאר, היינט דארף פארקומען וועגען דעם א קאנפערענץ, די ארבייטער האבען אויף זייערע פערזאמלונגען בע־שלאסען, אז אויב די רעדוצירטע ארבייטער וועלען נישט צוריק צוגענומען ווערען צו דער ארבייט זאל פראקלאמירט ווערען א נייער שטרייק פון די ברוק־ארבייטער.

זיך אויפגעהאנגען אויף א בוים
ווייל מ׳האט ביי איהם צוגעגנב׳עט... 100 זלאטיס

(א) נעכטען אינדערפריה האט דער גאיאווע פון וועלדעל אין מארישין בעמערקט א הענגענדען מאנספערשוין, ער האט גלייך אפגעשניטען די שטריק און אלארמירט די פאגאטאוויע, דער דאק־טאר האט פעסטגעשטעלט, אז דער זעלבסטמערדער איז טויט. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דאס איז דער 58 יעהריגער פראנטישעק קור־טשעווסקי, לאגעווניצקא 74. די סיבה פון זעלבסט־מארד איז די וואס ביי קורטשינסקין האט מען ארויס געגנבעט נעכטען 100 זל. ער האט זיך דערמיט אזוי איבערגענומען, אז ער איז אויף אזא אופן בעגאנגען זעלבסטמארד.

* * *

אויף זאכאדניא 54 האט זיך פערסמט מיט סובי־לימאט זאפיא פיאנטקאווסקא, די זעלבסטמערדערין איז אפגעפיהרט געווארען אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

—=—

צוגאב־פאבאר־קאמיסיע

היינט, פרייטאג, ד. 16 ה״ח ווערט אין לאקאל אויף פיעטרקאווער 165 אנהויבען צו אמטירען א ספעציעלע צוגאב־פאבאר־קאמיסיע פון 1־טען שטאטישען פ. ק. או.

צו דער קאמיסיע דארפען זיך צושטעלען אלע רעקרוטען פון יאהרגאנג 1914 און עלטערע, וועלכע האבען זיך, זיינער צייט נישט צוגעשטעלט צו דער פאבאר־קאמיסיע און האבען נאך ביז היינט נישט רעגולירט זייערע מיליטערישע בעציהונגען, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי־קאמיסאריאטען ,ווי אויך די, וועלכע האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער שטאטישער סטאראסטווע.

אפטייקען.
הייןטיגע נאכט - דיזשורען

היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטיי־קען:

קאפראווסקי (נאוואמיעיסקא 15), טראוקאווסקי (בזשעזשינסקא 56), ראזענבלום (שרודמיעיסקא 21), בארטאשעווסקי (פעטריקאווער 95), סקוואר־טשינסקי (קאנטנא 54), ל. טשינסקי (ראקיטישי־נער 53).

פארפאלען, אנפאלען און געשלעגען

(א) אויף פאביאניצער שאסיי 54 איז זיך גע־גאנגען א שיכורער מאריאן ראזאלסקי, גלוסט זיך איהם אויסצוהאקען א שויב אין א יודיש געשעפט, מאכט ער עס אזוי נישט געשיקט, אז דאס צו־האקטע גלאז שניידט איהם איבער אן אדער אין האנד און מען מוז איהם א שווער־פערוואונדעטען אפפיהרען אין שפיטאל.

* * *

אויף קאנטנא גאס נעבען דער באהן־סטאציע איז בעפאלען געווארען דורך שיכורע כוליגאנעס א געוויסער אנטאני קולישא, ער האט בעקומען עט־ליכע טיפע מעסער־וואונדען, אין א שווערען צו־שטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

* * *

אויף שענקעוויטשא 65 איז ארונטערגעפאלען פון די טרעפען א געוויסע וולאדיסלאווא שימטשאק, זי האט צובראכען א האנד מיט א פוס. מ׳האט זי אפ־געפיהרט אין שפיטאל.

וועגן אויפנאמען אויף מעדיצין אין ווילנער אוניווערזיטעט

ס׳איז שוין פערעפענטליכט געווארען דער טערמין פון די איינטריטס־עקזאמענס אויפ׳ן מעדי־צינישען פאקולטעט פון ווילנער אוניווערזיטעט.

בקשות וועגען אנקומען אויף מעדיצין נעמט מען צו פון 2־טען ביז׳ן 16־טען סעפטעמבער.

די קאנדידאטען וועלען מוזען האלטען א קאנ־קורס־עקזאמען פון פיזיק, כעמיע, א פרעמדער שפראך, ווי אויך נאטור־וויסענשאפט.

דער צוגרייטונגס־קורס פאר די קאנדידאטען וועט צוליב דעם פערגיכערטען טערמין פון די עקזאמענס זיך אנהויבען דעם 15־טען אויגוסט ה״י. איינשרייבונגען ווי אויך גענויערע אינפארמאציעס אין יודישען סטודענטען פעראיין (זאוואלנע 6) טעגליך פון 2—1.

Casino
היינט און פאלגענדע טעג!
די גאנצע פאריזער פרעסע האט איינ־שטימיג אנערקענט, אז דער געניאלער דראמאטישער אקטיאר
HARRY BAUR
האט געשאפען די פרעכטיגסטע קרעאציע, וואס שטייגט איבער „דוד גאלדער״
„דאס שפיל פון וואהנזין״
בעם. דער דאזיגער פילם איז אנ׳אמת מייסטערווערק און איז נישט בעווארען דעמאנסטרירט אין פוילען סעזאן נור צוליב מעכנישער שטערונג.
פריהמארגען־סעאנסען צו 80 גר.
אנהויב 6 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 פייטאג.

בעראטונגס־שטעלע ביי דער געזעלש. „צעקאבע"

העלפט פערגרעסערען דעם אבזאץ פון יודישע אויסארבייטונגען אין אמעריקע

וו א ר ש ע, (יט"א). די בעראטונגס שטעלע ביי דער געזעלשאפט „צעקאבע" וועלכע האט אנגעהויבען איהר טעטיגקייט מיט א קורצער צייט צוריק, האט שוין בעוויזען ארויסצורופען א גרויסען אינטערעס אין די יודישע שטעטלעך אין פוילען. שוין איצט קען מען פערנאטירען קאנקרעטע דערגרייכונגען אויפן געביט פונם עקספארט.

אין צוזאמענהאנג מיטן פארגעקומענעם אויספלוג פון אמעריקאנער סוחרים האט די פוילישע געזעלשאפט פאר קאמפענסאציע האנדעל געזאמעלט מוסטערען פון פערשידענע פוילישע אויסארבייטונגען, כדי די אמעריקאנער סוחרים זאלען האבען א מעגליכקייט מיט זיי זיך צו בעקענען.

צוליב דער קורצער צייט און מאנגעל אין געלדמיטלען איז געלונגען אויסצושטעלען בלויז א קליינע צאהל מוסטערען וואס רעפרעזענטירען די יודישע קליין־אינדוסטריע־אויסארבייטונגען.

הגם דאס איז געווען נאר אנ־אנהויב דאך קען מען שוין אנווייזען אויף א געוויסען דערפאלג פון דער דאזיגער אקציע, פערשידענע מוסטערען פון פילעט־אויסארבייטונגען און האנדשטריקעריי, וואס ווערט אויסגעארבייט דורך יודישע מיידלעך, זענען זעהר געפעלען געווארען די אמעריקאנער סוחרים און עס זענען נישט נאר פערקויפט געווארען א רייה מוסטערען נאר עס זענען אויך געמאכט געווארען פראבע־בעשטעלונגען. די אמעריקאנער סוחרים האבען אויך צוגעזאגט צו מאכען גרעסערע בעשטעלונגען נאך זייער קומען קיין אמעריקע.

ביים איצטיגען מאמענט הויבט אן די בעראטונגס שטעלע פון דער ערשטער רייה אנ'אקציע פון צונויפזאמלען פערשידענע קאלעקציעס פון דער יודישער קליינאינדוסטריע און מלאכה.

א טייל מוסטערען וועלען פערבלייבען אין ווארשע, כדי פערשידענע אויסלענדישע סוחרים וואס קומען אפט קיין ווארשא, זאלען האבען א מעגליכקייט מיט זיי זיך צו בעקענען. אנדרע מוסטערען וועלען ווערען ארויסגעשיקט צו די פוילישע האנדעלס־פארשטעהער אין אויסלאנד, אדער אויסגעשטעלט ווערען אויף א נעפלאנטער אויסשטעלונג אויף די נייע פוילישע שיפען „באטארי" און „פילסודסקי". די פעראינטערעסירטע סוחרים אין אויסלאנד וועלען אויף אזא אופן בעקומען די מעגליכקייט צו בעקענען זיך מיט די פערשידענע כאלופניקעס ־ האנדווערקער ־ אויסארבייטונגען און עס וועלען געוויס דערגרייכט ווערען גוטע האנדעלס רעזולטאטען, אלע יודישע קליינפראדוצירער, וועלכע ארבייטען אויס מאסען־ארטיקלען דארפען צושיקען אין דער בעראטונגס־שטעלע ביי דער געזעלשאפט „צעקאבע" (ווארשע, שקאלנא 4 וו. 8) מוסטערען מיט גענויע אויסקאלקולירטע פרייזען לאקא ווארשע.

פייערונג אויפ'ן ווארשעווער בית־עולם צו נעמען ערד פון די קריגס־געפאלענע־קברים

פארן פילסודסקי־בארג אויפ'ן סאוויניעץ

וו א ר ש ע, (יט"א). זונטאג, דעם 18טען ד. ח. וועט אויפן יודישען בית עולם אין ווארשע פארקומען די פייערליכקייט פון נעהמען ערד פארן מארשאל פילסודסקי־בארג אויפן סאוויניעץ פון די קברים פון די יודישע געפאלענע אין פוילענס פרייהייטס־קאמפען. עס וועט גענומען ווערען ערד פון די קברים פון די העלדען־קאמפען פון 1905 הענריק וואהל, דעם באטאליאן־קאמענדאנט פון דער ערשטער לעגיאנען בריגאדע פארוטשניק בראניסלאוו מאנפערל, (מייכער), דעם מיטגליד פון פ.א.וו. קאפיראל אנטאני זילבער און פון ברידער־קבר פון די יודישע זעלנער, וואס זענען געפאלען בעת דער פויליש באלשעוויסטישער מלחמה.

די פייערונג וועט פארקומען אין דער אנוועזענהייט פון מיליטערישער עהרען־קאמפאניע. דעם גאטעסדינסט וועט אפריכטען דער הויפט־ראבינער פון דער פוילישער ארמעי קאפיטאן שטיינבערג.

אין צוזאמענהאנג מיטן דער דאזיגער פייערונג האט דער פעראיין פון יודען בעטייליגטע אין די פרייהייטס־קאמפען ארויסגעגעבען א קאמוניקאט אין וועלכען עס ווערט געזאגט:

די פייערליכקייט אויפן יודישען בית עולם וועלען געבען א קלארען בעוויז פון צאהלרייכען יודישען אנטייל אין די בעפרייאונגס ־ קאמפען. צוליב דער גרויסער בעדייטונג פון דער פייערליכקייט האבען די ארגאניזאטארען זיך פערזיכערט דעם צאהל רייכען אנטייל פון די בעדייטענסטע פארשטעהער פון דער יודישער געזעלשאפט און אפיציעלע ספערען.. עס ווערט אויך פאראויסגעזעהען א מאסען בעטייליגונג פון דער יודישער געזעלשאפט און צו דעם צוועק איז רעזערווירט געווארען אנ'ארט פאר אלע וואס וועלען קומען אויפן בית עולם.

דער איינטריט איז פאר אלעמען אהן איינלאדונגען ערלויבט ביז 12 בייטאג. נאך דער דאזיגער שעה וועלען אריינגעלאזען ווערען בלויז פערזאנען, וואס וועלען האבען איינלאדונגען.

די ערד וואס וועט גענומען ווערען פון די יודישע העלדן קברים וועט איבערגעפיהרט ווערען אויפן סאוויניעץ־בארג, שבת דעם 24טען אויגוסט אין די אווענד־שעה'ן, דערביי קענען אין דעם דאזיגען אויספלוג זיך בעטייליגען אלע, וואס וועלען אפצאהלען צו 13.60 פון א פערזאן אין סעקרעטאריאט פון קאמבאטאנטען פעראיין (לעשנא 48 וו. 6). אין די שעה'ן פון 6 ביז 8 אווענד. דער אפצאהל איז פאר דער רייזע קיין קראקא און צוריק צוזאמען מיט נאכטלעגער. אפפאהר אויפן סאוויניעץ און איינטריט אויפן וואוועל, צוליב דער בעגרעניצטער צאהל ערטער ווערען די איינשרייבונגען אנגענומען בלויז ביזן 27טען אויגוסט איינשליסליך, פון קראקע וועט דער אויספלוג צוריק ארויספאהרען זונטאג, דעם 25 ה.ח. אין די אווענד־שעה'ן.

21000 מאל טעגליך.

טרעט איהר אנן איהר ניט א קלאפ מיט אייער פוס אן דער ערד; ווען איהר געהט 4—8 שעה. דאס בעדייט 21.000 טרייסלונגען פון אייער קערפער און אייער זיהלבאדע ארגאנען. איהר וועט אויסמיידען די דאזיגע נעסאהרען טראגענדיג

BERSON SPORT

WYPUKŁE OBCASY GUMOWE

זיי זענען דערביי עלעגאנט און דויערהאפט! פארדערט נאר די מארקע בערסאן
היטעט אייך פון נאכמאכונגען!

ידיעות פון ארץ ישראל

א"י בעטייליגט זיך אין דער אינטערנאציאנאלער אויסשטעלונג אין פאריז.

ת ל ־ א ב י ב. (יט"א). די ווירטשאפטס־קרייזען אין א"י האבען בעשלאסען צו בעטייליגען זיך אויך היי יאהר אין דער אינטערנאציאנאלער אויסשטעלונג אין בארי. דער אנטייל פון א"י אין דער בארי־אויסשטעלונג פון יאהר 1934 האט געגעבען גוטע רעזולטאטען, און דער הייריגער אנטייל פון דער א"י־אינדוסטריע אין בארי וועט זיין א גרעסערער ווי פאר א יאהרען. עס איז געשאפען געווארען א ספעציעלער אויסשטעלונגס קאמיטעט. אין וועלכען עס האט אריבערגענומען דעם עהרען פארזיץ דער בירגערמייסטער פון תל אביב מאיר דיזענהאף.

געריכטס אנקלאגע פון א יודישען רעסטאראן געגען ירושלימער ראבינאט.

י ר ו ש ל י ם (יט"א). א קאאפעראטיווער רעסטאראן האט אנגעקלאגט אין געריכט דעם ירושלימער ראבינאט אין מוציא־שם־רע זיין דערפאר וואס דער ראבינאט האט פערעפענטליכט א ליסטע פון רעסטאראנען, וואו מען איז מאכיל טריפות, אויסגערעכענט אויך דעם קאאפעראטיוו רעסטאראן און שפעטער זיך אפגעזאגט, אויפן פערלאנג פון קאאפעראטיוו, די בעשולדיגונג צוריקצוציהען.

סירישע אראבער פאר יודישער קאלאניזאציע אין די פראנצויזישע מאנדאט־געביטען.

י ר ו ש ל י ם, (יט"א). אין סיריען און לבנון פערשטארקט זיך כסדר די בעוועגונג פאר ערמעגליכען יודען צו בעזעצען זיך אין דעם פראנצויזישען מאנדאט־געביט, די בעוועגונג נעהמט ארום אלץ ברייטערע קרייזען פון דער אראבישער בעפעלקערונג די איינציגע סירישע ציטונג וואס טרעט ארויס געגען יודישער קאלאניזאציע אין סיריען איז „על ראבטא". געגען דער שטעלונג פון דער דאזיגער ציטונג האט איצט א בעקאנטער יודישער פובליציסט פערעפענטליכט א בראשור אין וועלכער ער ברענגט א רייה שלאגענדע ארגומענטען פאר דעם געדאנק פון יודישער קאלאניזאציע אין די פראנצויזישע מאנדאט לענדער.

א „קליינער היטלער" אין סיריען.

י ר ו ש ל י ם, (יט"א). „פעלעסטין" טיילט מיט, אז אין טארווור אין צפון סיריען האט אנ'אראבער זיין ניי־געבוירענעם קינד א נאמען געגעבען „היטלער" צוליב זיין „אנערקענונג פארן דייטשען פיהרער אין זיין קאמף געגען יודען און דער בעניאונג פון דער דייטשער מלוכה". דער אראבער האט וועגען דעם אוועקגעשריבען א בריף צו היטלערן. די טעג האט דער פאטער פון'ם „קליינעם היטלער" בעקומען א דאנקבריף פון דייטשען אויסערן מיניסטעריום מיט דער מיטטיילונג אז פארן קינד איז בעשטימט געווארען א שטענדיגע בילדונגס סטיפענדיע, חוץ לזה האט דאס בילדונגס מיניסטעריום פעראָרדענט צו געבען דעם פאטער א דינער פאסטען אין דייטשען קאנסולאט אין ביירות.

מעדיקער ־ סטיפענדיע אויף דער העברעאישער אוניווערזיטעט.

י ר ו ש ל י ם (יט"א). די אלמנה פון ארצט דר. אסקאר הארניק האט געגרינדעט ביי דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים א פארשונגס סטיפענדיע אין דער הויך פון 120 פונט יעהרליך פאר סטודענטען פון דער אוניווערזיטעט. וואס ווידמען זיך דער פארשונג פון מיטלען געגען אנשטעקענדע קראנקהייטען, די פארשונגס ארבייט דארף געפיהרט ווערען אין דער אפטיילונג פאר היגיענע און באקטעריאלאגיע אויף דער העברעאישער אוניווערזיטעט.

מיין צווייטע נסיעה איבער היטלער'ס רייך

פון ל. מלאד

מיט עטליכע וואכען צוריק, ווען איך בין געווען אויף דער „אהין רייזע" אין דייטשלאנד, האב איך בעמערקט, אז אלץ האט א נטיה צו פערדעקען די געמיינע מעשים, אז עפעס וויל מען אויסבעהאלטען פאר דער וועלט, אז מען זוכט זיך צו בערעכטיגען פאר אויסלאנד, איצטער איז דאס אלץ אראפ. עס שטייט ווידער דער רויהער נאקעטער ברוטאליטעט, די אומפערשעמטקייט, די חוצפה און מעהר פון אלעם — די פערצווייפלונג.

איך האב שוין נעהאט געמאכט דעם פלאן צו פאהרען צוריקוועגס דורך עסטרייך, מיינע פריינד אין מערב־אייראפע האבען מיך אפגערעדט פון אזא געפעהרליכער דורכרייזע, בפרט, אז אין דייטשלאנד וויל איך ב ל י י ב ע ן עטליכע טעג, און בפרט, אז איך האב שוין דורך דער צייט אפגעדרוקט עטליכע ארטיקלען פון מיינע איינדרוקען איבער דייטשלאנד אין דער פאריגער נסיעה.

איך האב אבער א צוריק־וויזע נאך בעזארגט פון פריהער. ווי קאן עפעס א זשורנאליסט אזוי זיך דורכלאזען די געלעגענהייט איצטער אין די בלוטיגע טעג פון סוף יולי נישט א שמעק טון אין היטלער'ס לאנד.

איך פאהר איבער דייטשלאנד.

איך בעוואָרען זיך ווי געהעריג. איך שיק מיין באגאזש פאראויס קיין פוילען. אלץ, וואס האט א שייכות צו מיין זשורנאליסטישע טעטיגקייט רוים איך אויס פון זיך. יעדע רעדאקציע ־ לעגיטימאציע, יעדען שרייבערישען אפצייכען, די וויזיט ־ קארטען, דאקומענטען, בלויז נאר די פערצייכנונג אויף מיין פאס, אז איך בין א זשורנאליסט קאן איך נישט בעהאלטען. פערפאלען, מיט דעם קאן איך נאכאמאל אריינפאלען.

איך פאהר בלויז מיט א קליין רענצעלע נויטיגע זאכען אויפ'ן וועג.

די דייטשע גרעניץ־בעאמטע אין אכען זענען שוין נישט אזוי „ליבענסווירדיג" צו די אויסלענדער און שוין נישט אזוי העפליך. די מעהרסטע דא פאהרען „טראנזיטאנטען", דורכרייזענדיגע קיין פוילען. מען גלויבט שוין גארנישט אויפ'ן ווארט, מען זוכט און מען נישטערט אוים אפילו אין די קעשענעס זוכט מען. דאס זוכט מען נישט בלויז „צאל־ארטיקלען", נאר פערבאטענע ליטעראטור. אלץ וואס האט א שייכות צו א געדרוקט אדער געשריבען ווארט ווערט קאנפיסקירט. צופעליג ליגען אין מיין טעקע עטליכע ענגלישע, פראנצויזישע און יודישע צייטונגען. זיי ווערען אהן א ענטשולדיגונג צוגענומען. ביי אנדערע נעמט מען אפילו צו בריף.

סיי די פאס־בעאמטע, סיי די גרעניץ־זשאנדארען, סיי די בענק־אגעשטעלטע אין די וועקסל־שטובען ביי דער גרעניץ, אלע זענען אויפגערעגט און צוטראגען, מען זעהט אז עפעס דארט אינערליך קאכט עפעס, האט דעם איינדרוק, אז דייטשלאנד האט פערלוירען די קאנטראל איבער זיך.

אין דער דאזיגער נערוועזיטעט האט דער פאס און וויזע־קאנטראלירער נישט אריינגעקוקט אין מיין פאס בלויז נאר געזעהן די גילטיגקייט פון דער וויזע, און אפגעשטעמפעלט מיט דער שטרענגער בעמערקונג:

„ קיין אויפענטהאלט אין דייטשלאנד".

ווייז איך מיין בילעט, אז ער איז ביז ווארשע.

נאר מיט א שעה שפעטער שפאציר איך שוין איבער די גאסען פון קעלן.

* * *

ביים אראפגעהן פון וואקזאל אין קעלן זעה איך אזא בילד:

צוויי יונגע דייטשען, אנגעטון אין ספעציעלע מונדירען מיט געלע פאסען אויף די היטלען מיט אויפשריפטען „דער שטירמער", רייסען פון זיך מיט קולות:

— יודען פערנוואלדיגען דייטשע פרויען!

דאס געשריי הערט נישט אויף. איינער ענדיגט, דער אנדערער הויבט אן. א רעדעל מענשען פערזאמלען זיך, הערען זיך איין, די צוויי צייטונגס־פערקויפער אויסגעלערנט דעם פזמון, גיבען איבער די „גאנצע געשיכטע" און דערביי אין א „פיקאנטער" פארם, אזוי, אז דאס רייצט דאס אויער, ווארום עס קומט די דערצעהלונג, ווי אזוי די זאך איז פארגעקומען, אויף וועלכען ארט און אין וועלכער פאזע מען האט דעם יודען געפאקט...

אממייסטענס האבען דאס ליב צו הערען עלטערע הערען און עלטערע דאמען, זיי מאכען זיך פערשעמט פון דעם כלומרשטען אפענעם דערצעהלען די געשיכטע, דאך, גייען זיי נישט אוועק. בלייבען איבער אויף עטליכע „מורנעס" דאס הייסט זיי הערען זיך איין עטליכע מאל צו דער געשיכטע.

די צייטונגס ־ פערקויפער, (ספעציעלע חברה־לייט) גיבען דא איינגעטליך נאר איבער דעם „אינהאלט", וואס אין שטירמער איז געשריבען, נאך יעדען „מאנאלאג" לעגט מען פאר דעם עולם צו קויפען. דער עולם רוקט זיך אבער אוועק, זיי האבען שוין גענונג.

די עטליכע אדרעסען, וואס איך האב צו יודען אין קעלן, און צו יודישע אינסטיטוציעס, האב איך אוועקגעשיקט מיט'ן באגאזש. איך האב זיי נאר בלויז אין זכרון. די שטימונג אין די גאסען, אין די רעסטאראנען, אין באהן איז אזא, אז איך וועל מיינע פריינד אין קעלן קיין נחת רוח נישט אנטון מיט מיין וויזיט. מיט'ן צווייטען צוג פאהר איך שוין קיין דיסעלדארף, קיין עסען, געלזעקירכען. דא געה איך שוין אויף די אדרעסען, וואס איך געדענק אבער מען וואוינט שוין נישט מעהר. מאדנע, ווי די שטעט האבען זיך אויסגעליידיגט פון יודען... ווער וואוינט דארט? דאס רוב קיינער נישט. פארהאן געשעפטען, וואס זענען געווען יודישע, א ספעציפיש יודיש „פאך", דער האנדעל מיט אלטווארג, שמאטעס און אלט אייזען. די דייטשען האבען דערפון אזוי פיל געגאסען ווי יודען. זיי האבען אמאל געהאט וועמען צו פערקויפען. אמאל אין א שלעכטע צייט געקריגען פון דעם יודען א פאר פעניג פאר צובראכענעם טאפ. היינט שטעהט דאס „געשעפט" פערלאזט, א ליידיגער פלאץ, בלויז דער זשאוואווער פון דעם אמאליגען „האנדעל" איז געבליבען, וואו זענען די יודען? די איינגעטימערע? ווי פון א פאגראם אנטלאפען. א דייטשע פרוי בעמערקט מיינע זוכענדיגע בליקען און פרעגט מיך, צי זוך איך דעם ה' ק.. איך ענטפער נישט גלייך, זי פערשטעהט מיין פערלעגענהייט און גיט צו: „ארויסגעצווינגען זיך, ווארשיינליך אין בערלין און פיליבט אין אויסלאנד. אין זייער היימאט, די ארימע זענען רואינירט געווארען. די אייזען־גיסעריען האבען זייער רוי־שטאף נישט געוואלט מעהר אננעהמען. מען האט עס געמוזט טון דורך דער פערמיטלונג פון א דייטש. יענער האט זיי קיין פעניג נישט אפגעגעבען. דערצו נאך האט דער שטייער אמט געדריקט. און פון דער פאליציי האט מען געבען א אויפפאדערונג אפצורייניגען דעם פלאץ.

ווער איז די פרוי, וואס דערצעהלט עס מיר, א ווילד פרעמדער מענש, ווי קומט צו איהר אזא אפען הארציגקייט. שפעטער האב איך זיך דערוואוסט, אז דאס איז נישט קיין איינצעלפאל. א טייל פון די דייטשע בעפעלקערונג, וועלכע האבען זיך צונויפגעלעבט מיט זייערע יודישע שכנים האבען נאך נישט אנגענומען די עשרת געפלישע צעהן געבאט פון אויסמיידען יודען. אבער דאס רחמנות־געפיהל, וואס זיי, די דייטשע שכנים ווייזען ארוים צו זייערע יודישע בעקאנטע, איז טויזענד מאל ערגער ווי דער עפענטליכער האס. איך ווייס נישט, נאר עס איז עפעס פארהאן אין דעם אזא מין נידערגעשלאגענקייט־געפיהל ביי יודען אין דייטשלאנד (איך רעד שוין נישט וועגען די דייטשע יודען) אז עס ווערט פשוט ענג צו אטעמען.

מען דארף עטליכע זאכען פעסטשטעלען. די דאזיגע רחמנות'דיגע דייטשען, ווייזען ארוים מונטערקייט און קרבנות'דיגקייט אין געוויסע פאלען איבערהויפט ווען עס האנדעלט זיך אין קויפען אין יודישע קראמען.

א רייה קלייטען אין דער שטאט עסען, אויף דער גאס לענג אוים די סינאגאגע און געמיינדע־הויז זענען פערשמירט מיט כעמישע פארב אויפשריפטען. די אויפשריפטען זענען נישט אראפצוקראצען און נישט אפצושווענקען דער בעקאנטער „אינהאלט". די יודען זענען די איינציגע שונאים פון דייטשען פאלק, ווער עס קויפט ביי א יוד פערראט זיין פאטערלאנד. די קומענדיגע דורות וועלען זיך שעהמען מיט אייך, אויב איהר וועט קויפען ביי יודען! עס זענען פארהאן אפילו „לאזונגען" אין גראמען און עפיגראמען. אנ'עפיגראם פאר א דייטש איז ווי א גלייכווערטעל פאר א יוד. מיט דעם קען מען איהם נעמען. נאר דאך, עס נ ע מ ט נישט. דאס פאלק קויפט ביי יודען. זיי שטעלען זיך איין. איך אליין מיט מיין „עכט" ארישער נאז (ס'איז זעהר גוט צו זיין א בלאנדער איצט אין דייטשלאנד) בין אהן א שיעור מאל פאטאגראפירט געווארען ווען איך בין אריינגעגאנגען אין א יודישער קראם, גאנצע באנדעם שטעהען זיי, די יונגע נאצים מיט און אהן מונדירען נאר אלע טראגען פאטאגראף־אפאראטען (א מתנה פון היטלער'ן) און מען ארבייט מעשים, מען האלט אין איין פאטאגראפירען די אריער, וואס „וואגען" עובר צו זיין אויף דער מאראל און קויפען ביי יודען.

מיר איז אויסגעקומען צו זעהן ווי א גאנצע דייטשע משפחה האט אויף א סטראטעגישען אופן זיך דורכגעריסען דעם פראנט און געמאכט דעם איינקויף ביי יודען. מען איז אדיין הינטען ארום, אין פראנט האט מען געלאזט שטעהן די טאכטער זי זאל אכטונג געבען אויב „זיי" שטייען מיט די אפאראטען, און ווען יענע האבען זיך פערקוקט האט מען זיך צוריק ארויסגעכאפט.

פארוואס רייסען זיך די דייטשע קונדען צו קויפען ביי יודען? דאס איז אזא אינערליכע שטימונג. נאטירליך נישט אלע דייטשען, אפילו נישט קיין גערעכטע פראצענט דייטשען. א סך זענען אנגעשטעקט מיט נאצישען גייסט פון פערלעגענדונג און פערניכטונג. אנדערע דינען אדער אין דער פארטיי אדער אין שטאט, אנדערע האבען מורא און א געצוילטע טייל בראווע און אומדערשראקענע „פייפען אויפ'ן רעזשים", זיי טוען עס אבער אין ארבעל אריין...

(ווייטער — זונטאג)

לוצערן / די שטאט, וואו דער ניינצעהנטער ציוניסטישער קאנגרעס קומט פאר

פון ישעיה אוגער

די וואונדערשיינע לאגע פון דער שטאט, אין מאמע צענטער פון דער שווייץ, ביי דער פיערוואלדשטעטער אזיערע (פיערוואלדשטעטער־זעע), וואס ליגט איינגעפאסט אין א פרעכטיגען ראהמען פון מאיעסטעטישע, מיט אייביגען שניי בעדעקטע אלפען־בערג און וואס איז אזוי הייליג און טייער דעם הארצען פון יעדען שווייצער צוליב די ערינערונגען אן די העלדען־טאטען פון זיין פאלק, אן וועלכע עס דערמאהנען איהם אזוי צו זאגען יעדער בארג און יעדער פעלז־פלאטא, יעדעם דערפעל און יעדעס שטעטעל אויף די ברעגעס פון דער דאזיגער אזיערע, — אט די גאנצע בערג־ראמאנטיק, די אומפערגלייכליכע לאנדשאפטליכע שיינקייט דער בלויער הימעל און דער מילדער קלימאט אין פערבינדונג מיט די קולטיווירטעסטע לעבענס - בעדינגונגען מיט די דערנסטע איינריכטונגען מאכען פון דער שווייצארישער שטאט לוצערן אנ'אמת'ן גן עדן התחתון, איינעם פון די שענסטע און בעזוכטעסטע קלימאטישע קוראָרטען אין איירָאפּא און א הויפּט־בעגעהרטען ציל פון טוריסטען און ספּאָרטלער און פון יעדען איינעם, וואס קען זיך דערלויבען צו געניסען אין דער שווייץ כאטש איין מאל אין יאהר אביסעל עולם הזה אין דער ריינסטער און איידעלסטער פארם.

די שיינקייטען און די נאטור פראכט פון לוצערן זענען שוין נישט איינמאל בעזונגען געווארען פון דיכטער און שריפטשטעלער אין אלע שפּראכען. לוצערן, קען מען זאגען, איז א שם־דבר אין דער ליטעראטור. נישט קוקענדיג דערויף, וואס די שטאט איז אלעמאל געווען און איז היינט נאך אין א פיל גרעסערער מאס דער מיטעלפונקט, מ'קען זאגען דער ברענפונקט פון אינטערנאציאנאלען פערקעהר אין דער שווייץ, פיל טויזענדער פאהרען אדורך און א גרויסער טייל פון זיי בלייבען דא איבער'ן זומער — שטערט אבער דער דאזיגער ,,טוריסטען - טומעל" אבסאלוט נישט די רוה און די פרידליכקייט און דאס אנגענעהמע לעבען אין דער דאזיגער ליבליכער, צווישען הויכע בערג פערדרוקטער און מיט אזוי פיל נאטור־שיינקייט געבענשטער שווייצארישער שטאט. דערפאר האט לוצערן געהאט אזא ערפאלג אין ליטעראטור און דיכטונג.

אפשר וועט דער בעריהמטער ,,פרידען אויף די בערג", וועלכער ווירקט אזוי וואוילטועדיג, אזוי קרעפטיגענדיג און בערוהיגענדיג אויף די נערוועז, אויפ'ן געמיט און דער נשמה; אפשר וועט דער דערפרישענדיגער און בעלעבענדיגער אטעם, וואס וויהט פון די אלפען־הויכקייטען און פון די גרינע ,,מאטען" און ,,אלמען", וואו עס לעבט גליקליך און צופרידען אין א הארטען געראנגעל מיט דער נאטור א פאלק פון פויערן און פאסטוכער — אויך האבען א גוטע ווירקונג אויף די 450 דעלעגאטען פון 19. ציוניסטישען קאנגרעס, וועלכע קומען זיך צונויף דעם 20. אויגוסט אין לוצערן נישט אלס ,,איין פאלק", נאר צעריסען און צעשפליטערט, סעפארירט און צעטיילט אין בעזונדערע מחנות און גרופעס אלס א'־ציוניסטען און ב'־ציוניסטען און אלס ציוניסטען אונטער אנדערע ,,אותיות" פון יודישען אלף־בית, און וועט זיי ווידער פעראייניגען, ווי אמאל, און אריינהויכען אין זיי דעם גייסט, וואס האט געהערשט יענע בראווע שווייצער פון די דריי אור־קאנטאנען שוויץ, אורי און אונטערוואלדען, וועלכע האבען אין יאהר 1307 אויף דער היסטאריש בעריהמט געוואָרענער אסיפה אויפ'ן ריטלי דורך א פייערליכע שבועה, אייניג, ווי איין מאן צו קעמפען פאר דער בעפרייאונג פון פאטערלאנד, א ,,אייביגען בונד" געשאפען און אזוי ארום געלעגט דעם גרונדשטיין פאר דער פרייהייט און אומאפּהענגיגקייט פון שווייצארישען פאלק און לאנד.

אפשר וועלען אונזערע דעלעגאטען, האבענדיג פאר זיך אזוי צו זאגען אין לעבעדיגער געשטאלט די גרויסארטיגע מאיעסטעטישע און איבערוועלטיגענדיגע, און דאך ווילדע און אומצוגענגליכע אלפען־וועלט, אט די ,,גאטס פעסטונג", וועלכע בעשיצט זייט אייביגקייט די פרייהייט פון דער שווייץ; און בעטראכטענדיג אין דער היץ פון די דעבאטען דורך די פענסטער פון קאנגרעס־זאל די וואונדערבארע נאטור־פאנאראמע, וועלכע שפרייט זיך פונאנדער פאר זייערע אויגען, דעם פילאטוס מיט'ן שניי־קאפ, דעם שטאנזערהארן, דעם טיטלי־קאפ, דעם ריגי און די לאנגע קייט פון די בערג־ריזען, וועלכע ציהען זיך אויף ביידע זייטען פון דער פיערוואלדשטעטער־אזיערע און פון אורנער זעע־בעקען ביז אראפ צו פליעלען און דעם בריסטענשטאק — אפשר וועלען די דעלעגאטען דעמאלט אויפלעבען אין גייסט דאס קאפיטעל פון דער שווייצארישער העלדען־געשיכטע, וואו עס ווערט דערצעהלט ווי אזוי א קליין פאלק, ברידערליך פעראייניגט און פון איין ווילען בעהערשט, צו איין ציל שטרעבענדיג, האט אין א לאנגען און שווערען קאמף מיט דער רויהער נאטור און מיט טיראנישע אונטערדריקער אויסגעקעמפט פאר זיך א פרייע נאציאנאלע היים. און דאן אפשר וועלען די ציוניסטישע פיהרער, וועלכע טראגען אויף זיך די אחריות פאר דער גאנצקייט פון דער בעוועגונג און פאר דעם ערפאלג פון דער אויפבוי־ארבייט אין א"י, נישט פערלאזען לוצערן ביז עס וועט נישט געשלאסען ווערען קיין שלום צווישען אלע פראקציעס און גרופּירונגען, ביז זיי וועלען נישט פראקלאמירען פייערליך די צוריקגעשטעלטע אחדות צווישען יודענטום, וואס קעמפט פאר זיין בעפרייאונג, פונקט ווי דאס האבען פראקלאמירט יענע שווייצארישע מענער, וועלכע האבען געשוואוירען אויפ'ן ריטלי:

אונזערע געפיהלען און געזינונג
זענען ווי פון איין הארץ,
מיר זענען פון איין בלוט ! —
מיר זענען איין פאלק און אייניג
ווילען מיר האנדלען.

אפשר וועלען אונזערע דעלעגאטען ביים פערלאזען דאס שיינע לוצערן מיט דער דאזיגער שבועה אין הארצען זיך אויך פיהלען אזוי גליקליך און געהויבן ווי אמאל, בעת די ציוניסטישע שליחים פלעגען אלע ווי ,,מיט איין הארץ" אוועקפאהרען פון באזעל, א צווייטער ליבע שטאט פון דער פרייער שווייץ, וועלכע האט זיך פעראייביגט אין אונזער געשיכטע אלס ,,דאס יודישע ריטלי", וואס האט געהערט דעם ערשטען התקוה־געזאנג, דעם ערשטען רוף פון יודישען פאלק נאך פרייהייט און בעפרייאונג פון יודישען לאנד.

* * *

פון די 19 ציוניסטישע קאנגרעסען זענען אכט, אויב איך האב קיין טעות נישט, אפגעהאלטען געווארען ,,אין דער פרעמד", עלף אין דער שווייץ: צעהן אין באזעל און איינער אין ציריך. פון די אכט קאנגרעסען אין ,,פרעמדע" שטעט זענען פיר פארגעקומען פארן קריג אין האמבורג, האאג, לאנדאן און וויען, און פיער נאכ'ן קריג: צוויי אין קארלסבאד, איינער אין וויען און איינער אין פראג (ציריך, וואו עס איז אפגעהאלטען געווארען איינער פון די קאנגרעסען פון נאכ'ן קריג, ווערט נישט בעטראכט פאר א ,,פרעמדע" שטאט, ווארום זי געפינט זיך אין דער שווייץ, אין דעם טראדיציאנעלען לאנד פון די ציוני. קאנגרעסען, און איז דעריבער ,,אנ'אייגענע").

אויב די פיער קאנגרעסען פון פאר'ן קריג, וואס זענען פארגעקומען אין אנדערע שטעט מחוץ דער שווייץ, זענען צונויפגערופען געווארען אהין צוליב ריין פאליטישע מאטיווען: מ'האט געוואלט לאזען הערען די ,,יודישע שטים" אין געוויסע מלוכות, מ'האט געוואלט זיין נאהענט צו געוויסע רעגירונגען און רעגירענדע פערזאנען, בכדי זיי אויפמערקזאם צו מאכען אויף די צילען און שטרעבונגען פון ציוניזם א. אז. וו., זענען די פיער קאנגרעסען פון נאכ'ן קריג אפגעהאלטען געווארען ,,אין דער פרעמד" צוליב גאנץ אנדערע טעמים; צוליב פאליטישע מניעות, שוועריגקייטען אין פערקעהר און ביים בעקומען וויזעס, וואלוטע־צרות, קריזיס, יקרות א. אז. וו.

אזוי האט מען זיך ביסלעכווייז ,,אפגעוועהנט" פון דער שווייץ, וואו דאס באזעלער פראגראם איז געשאפען און דער פאליטישער ציוניזם איז געבוירען געווארען. מ'האט געמוזט זוכען נעהנטערע לענדער מיט ביליגערע וואלוטע, און אין דער שווייץ האט מען זיך דאך געפיהלט אנדערש...

ווי מ'ווייסט, האבען הערצל און זיינע נאהענטסטע מיטארבייטער געפלאנעוועט לכתחלה צונויפצורופען דעם ערשטען ציוניסטישען קאנגרעס אין מינכען. אין דייטשלאנד, האט מען גערעכענט, וועט מען קענען פון דער נאהענט רעדען ,,צום געוויסען" פון אסימילירטען יודענטום און עס פעראינטערעסירען אפשר מיט די פראבלעמען פון ציוניזם, אבער צוליב דעם ,,ויצעקו" פון די אזוי גערופענע פראטעסט־ראבינער, הונדערט־ פראצענטיגע אסימילירטע ראביים און דייטש־נאציאנאלע פאטריאטען, האט מען זיך פון מינכען געמוזט אפזאגען.

עס איז געבליבען, אז מ'זאל אפהאלטען דעם ערשטען קאנגרעס אין דער שווייץ, אין באזעל, וועגען דער שווייץ האט מען אייגענטליך פריהער אויך געטראכט. די שווייץ האט געהאט א סך מעלות. ערשטענס איז דאס געווען א פרייע דעמאקראטישע רעפובליק, די איינציגע אין איירָאפּא, וועלכע איז געווארען אין משך פון 19. יאהרהונדערט אנ'אזיל, א מקום מקלט פאר אלע פאליטיש גערודפטע אדער צוליב זייערע רעליגיעזע איבערצייגונגען פערפאלגטע. א פריי לאנד אין שענסטען און ברייטעסטען זיין פון ווארט, ס'האט דא געקענט ריידען און שרייבען און פובליקירען וואס מ'האט געוואלט. דא האבען געלעבט די פיהרענדיגע טוער און עסקנים פון אלע פאליטישע בעוועגונגען, פון דער סאציאל־דעמאקראטיע, פון אנדערע פאליטישע פארטייען. דא זענען ארויסגעגעבען געווארען זייערע צייטונגען און זשורנאלען און דא האבען זיך אויך געפונען מעהרסטענטיילס זייערע אויספיהר - קאמיטעטען. אין דער שווייץ האט שטודירט די פראגרעסיווע און ראדיקאל געשטימטע יוגענד פון רוסלאנד, דא האבען פון אייביג אן געלעבט פאליטישע עמיגראנטען פון פערשידענע לענדער.

מיט איין ווארט, די שווייץ איז געווען (היינט שוין נישט אזוי!) דאס איינציגע לאנד אין איירָאפּא, וואו עס האט געהערשט די פולסטע פרייהייט פון געוויסען, מיינונג און פערזאמלונג. דערביי איז עס געווען דאס בעליבטעסטע קאנגרעס - לאנד. די בעדייטענדסטע וויסענשאפטליכע און פאליטישע קאנגרעסען פלעגען מעהרסטענטיילס פארקומען אין דער שווייץ. דא האבען זיי אויך געוועהנליך געפונען אנ'עכא, א ריכטיגען אפקלאנג אין דער פרעסע, אין דער עפענטליכקייט, און פון דאנען האבען זיי געקענט פריי און אומגעצוואונגען ריידען צו גאנץ איירָאפּא.

מ'האט אלזא אויסגעקליבען באזעל פאר'ן פערזאמלונגס - ארט פון ערשטען קאנגרעס. און אזוי האט מען אנגעהויבען עולה רגל זיין אין דער שווייץ. פאר אונז ציוניסטען האט די שווייץ געהאט נאך אנ'אנדער בעדייטונג. מיר האבען זיך בעקענט מיט דער געשיכטע פון דעם לאנד. מיר האבען דערזעהן בחוש אזוי צו זאגען, ווי א קליין און שוואך פאלק האט מיט זיינע אייגענע כחות אויסגעקעמפט זיין פרייהייט, דערארבערט א באדען פאר זיך, אויסגעבויט א שיינע היים, אונטער גרויסע אנשטרענגונגען און קאמפען מיט דער נאטור און מיט מענשען, און מיר האבען אין געדאנקען גענומען מאכען א פערגלייך. מיר זענען דאך אויך א קליין פאלק און אונזער לאנד איז קליין; אין א"י איז נאך פארהאן א סך צו דערארבערן און אויסצוקעמפען — אבער דער ביישפיל פון דער שווייץ האט אונז אנגעפילט מיט האפנונג, אז ביי א גוטען ווילען, ביי געהעריגע אנשטרענגונגען און דער אפפערוויליגקייט פון גאנצען פאלק וועלען מיר אויך דערגרייכען אונזער ציל.

די שווייץ איז אונז געווארען ליב און טייער. מיר פלעגען זיך אפילו בעטייליגען אין די שווייצארישע ימים־טובים. איך געדענק, ווי אין די קאנגרעס־טעג פלעגט געוועהנליך אויספאלען דער אזוי גערופענער סאנקט־יאקאבס־טאג, וועלכער ווערט געפייערט אין באזעל דעם 26 אויגוסט צום אנדענק אן דער שלאכט פון 1444, אין וועלכער 1500 שווייצער האבען אפגעהאלטען א גרויסען נצחון איבער זייערע פיינד. וויפיל אנטיילנעהמער אין די קאנגרעסען פלעגען זיך דאן משמח זיין מיט די באזעלער! — מען האט זיי געקענט זעהן אין אלע גערטנער, אין אלע עפענטליכע פלעצער, אונטער דער שווייצארישער נאציאנאלער פאהן אויפן מארש דורך די גאסען — אומעטום האבען די ציוניסטישע דעלעגאטען און געסט גענומען א אויפריכטיגען אנטייל אין דעם יום־טוב פון דער שווייצער בירגערשאפט.

אבער נישט נאר אין באזעל, אויך לוצערן איז שוין דעמאלט געווען זעהר בעליבט און פאפולער ביי די ציוניסטען. נאך די קאנגרעסען פלעגט מען פאהרען קיין לוצערן זיך אפרוהען. גאנצע קאמפאניעס. איך, וואס איך האב געקענט די שווייץ, וואו איך האב פריהער נאך געלעבט אייניגע יאהר, פלעג אפטמאל אלס ,,טשיטשעראנע" ארומפיהרען די ,,גאבעלע טוריסטען" איבער דער פיערוואלדשטעטער אזיערע. נישט פערגעסען קען איך די עקסקורסיע, וואס איך האב געמאכט אייניגע מאל מיט אדאלף שטאנד'ן דעם פערשטארבענעם ציוניסטישען פיהרער פון גאליציען, און מיט מיין פריינד ספוג (טשערנאוויטש), דעם געוועזענעם רעדאקטאר פון דער ,,הצפירה", וועלכער איז שוין אויך אויף דער אמת'ער וועלט. מיט זיי און נאך אייניגע קאלעגען פלעגען מיר א פאר טעג נאכאנאנד ארומפאהרען איבער דער פיערוואלדשטעטער - אזיערע אין אלע ריכטונגען. מיר פלעגען געוועהנליך איבערנעכטיגען אויפן פילאטוס־קולם (2070 מעטער די הויך) אדער אויפ'ן ריגי־קולם (1800 מ.) און דאן זיך אוועקלאזן אויף א עלעגאנטען ווייסען דאמפער אין דארף פליעלען. פון דארט פלעגען מיר געהן צופוס איבער דער בעריהמטער אקסענשטראסע, בעזוכען די פעלז־גאלעריע און פון דארט געניסען די פרעכטיגע אויסזיכט אויפ'ן בריסטענשטאק און די אנדערע בערג, אפּשטעלען א וויזיט אין דעם דערפעל אלטדארף, וואו עס איז אזוי לעבעדיג די לעגענדע פון שווייצארישען נאציאנאלען העלד ווילהעלם טעל, און זיך דאן אומקעהרען צוריק קיין לוצערן.

אט אזוי איז די שווייץ יאהרען און יאהרען פאר פילע, וואס האבען אדורכגעמאכט דעם ראמאנטישען פעריאד פון ציוניזם, פערבונדען געווען מיט די שענסטע און אנגענעהמסטע ערינערונגען.

* * *

לאמיר האפען פון דעם שיינעם לוצערן אין דער פרייער שווייץ, וואו עס איז געבוירען געווארען די ציוניסטישע בעוועגונג, וועט די בעוועגונג ווידער ארוים גאנץ און געזונט. לאמיר האפען, אז פון דארט ענדליך וועט איצט קומען דער ציוניסטישער שלום, וואס איז אזוי נויטיג פאר'ן נצחון פון אונזער, אך פאר'ן ערפאלגרייכען אויפבוי פון אונזער היים

לעצטע מעגליכקייט פון א קאמפראמיס
אין דעם אביסיניש־איטאליענישען קאנפליקט

היינט פרייטאג, הויבט זיך אין פאריז אן די קאנפערענץ פון די דריי מלוכות ענגלאנד, פראנקרייך און איטאליען, וואס דארף געפינען א אויסוועג פון דער פערפלאנטערטער לאגע אין וועלכער עס געפינט זיך איצט די אינטערנאציאנאלע פאליטיק א דאנק דעם איטאליעניש־אביסינישען קאנפליקט. די היינטיגע קאנפערענץ דארף געפינען א קאמפראמיס וואס זאל פארגעלעגט ווערען אויף דער אויסער געוועהנליכער סעסיע פון ראט פון פעלקער־בונד, וואס ווערט ספעציעל צו דעם צוועק צוזאמענגערופען אויף דעם 4. סעפטעמבער.

די מלוכות, וועמענס פארשטעהער עס קומען זיך היינט צונויף אין פאריז האבען אין יאהר 1906 אונטערגעשריבען א אפמאך, אין וועלכען זיי פערפליכטען זיך געגענזייטיג אפצוהיטען די אביסינישע אומאפהענגיגקייט און איהר טעריטאריאלע אונבעריהרליכקייט. אויפ'ן יסוד פון דאזיגען אפמאך זאל עס געזוכט ווערען דער וועג פון פערשטענדיגונג. עס דארף בעמערקט ווערען, אז אין דער לעצטער צייט בעמערקט זיך א געוויסע ענדערונג אין דער שטימונג סיי פון איטאליען און סיי פון אביסיניען צו דעם דאזיגען אנגעוועהטאגטען פראבלעם. אין רוים און אין אדיס א בעבא האט מען אנגעהויבען צו רעדען מיט א מעהר פרידליכען טאן. עס זענען זעהר סימפאטיש די ארטיקלען, וואס האבען זיך בעוויזען אין אפיציעלען ארגאן פון איטאליענישען אויסערן־מיניסטעריום ,,אפארי עסטערי". די דאזיגע צייטונג האט באלד פון אנהויב פון קאנפליקט געפיהרט א פערביטערטע קאמפאניע געגען ענגלאנד. די דאזיגע צייטונג האט איצט פערעפענטליכט א ארטיקעל אין וועלכען עס ווערט שוין גאנץ אפען גערעדט, דאס עס וואלט געווען געוואונשען א פרידליכע לעזונג פון קאנפליקט. צום ערשטען מאל האט מען אויך אין די איטאליענישע קרייזען אויסגעדריקט די האפנונג, אז די פאריזער קאנפערענץ וועט האבען ערפאלג. עס איז אויך כאראקטעריסטיש, אז אין דער פאשיסטישער פרעסע האבען זיך בעוויזען ארטיקלען אין וועלכע עס ווערט אונטערגעשטראכען די נויטווענדיגקייט און ווילען אויפצוהאלטען די פריינדליכע בעציהונגען צווישען איטאליען און ענגלאנד.

פון דער אנדערער זייט האבען זיך אויך אין דער ענגלישער פרעסע בעוויזען סמנים פון א ענדערונג פון די שטימונגען בנוגע איטאליען, עס דערהערען זיך שוין שטימען, וואס פערטיידיגען די איטאליענישע פאזיציע, בעזונדערס איז ארויסגעטרעטען מיט א פערטיידיגונגס ארטיקעל פון איטאליענישען שטאנדפונקט די איינפלוסרייכע ענגלישע צייטונג ,,אבסערווער". עס איז אבער אויך בעוואוסט, אז די ענגלישע רעגירונג בלייבענדיג אויפ'ן שטאנדפונקט פון דער זשענעווער פאליטיק, אנערקענט אבער דאך די נויטווענדיגקייט איינצוגעהן אויף בעדייטענדע הנחות לטובת איטאליען.

אויך מצד פראנקרייך איז ארויסגעגעבען געווארען א געוויסער דרוק אויף איטאליען. מען דערצעהלט, אז בעת די לעצטע אונטערהאנדלונגען אין זשענעווע, האט דער פראנצויזישער פרעמיער לאוואל, צוליב דער הארטער שטעלונג פון איטאליען, אין א געוויסען מאמענט פערלוירען דאס געדולד און געלאזט וויסען מוסאליני, אז אויב עס וועט ווייטער אזוי געהען, איז ער ענטשלאסען מעהר קיין פינגער אין א פינגער צו קלאפען. אין רוים האט מען דאס פערשטאנען, אז פראנקרייך וועט זיך פעראייניגען צום ענגלישען שטאנדפונקט און וועט בעטראכטען איטאליענס שטעלונג אלס סימן פון שלעכטען ווילען, מוסאליני האט דאן פערווארפען לאוואלען מיט פערשידענע ערקלערונגען. אבער קיינע פון זיי איז נישט געגאנגען אזוי ווייט צו ענטהאלטען א צוזאג, אז איטאליען וועט זיך אונטערווארפען דעם זשענעווער דיסציפלין, דערויף האט ווידער לאוואל דורך אלאיזי דערמאהנט מוסאליניען אין דער פראנצויזישער ענטשלאסענקייט אין פאל אויב עס וועט נישט קומען צו א פערשטענדיגונג צווישען איטאליען און אביסיניען, צו שטעלען זיך אויפ'ן באדען פון די זשענעווער אפמאכען.

אויב ביי די איצטיגע אונטערהאנדלונגען וועט מען זיך ווייטער וועלען האלטען אין די זשענעווער אפמאכען וועט פראנקרייך און ענגלאנד גארנישט האבען קיין לייכטע ארבייט צופרידענצושטעלען מוסאליניען, אויסער ווען ער זאל האבען אין זיך אזויפיל קראפט זיך אפצוזאגען פון זיין פאדערונג פולשטענדיג צו בעהערשען אביסיניען און זיך צופרידענצושטעלען מיט בעדייטענדע קאנצעסיעס.

די ערקלערונגען וואס זענען די לעצטע טעג געקומען פון לאנדאן, לויט וועלכע ענגלאנד וועט זיך געבען די גרעסטע מיה ארויסצוציהען פון די אונטערהאנדלונגען ווירטשאפטליכע הנחות לטובת איטאליען, ווערען בעטראכט אלס די לעצטע ווארנונג פאר רוים.

לויט ווי דער ענין האט זיך ענטוויקעלט אין די לעצטע וואכען, בעזונדערס זייט דער לעצטער זיצונג פון פעלקער־ליגע ראט, קען מען אננעהמען, אז די טאקטישע האלטונג פון ענגלאנד בעשטעהט אין בעווייזען איטאליען דאס אויס. זי וועט זיך צופרידענשטעלען מיט א טיילווייזען ערפאלג בכדי אפצוהיטען דעם שלום, וועט זיך ענגלאנד איהר נישט פיינדליך אקעגענשטעלען.

אבער דערפאר וועט זיך ענגלאנד אקעגענשטעלען מיט דער גאנצער ענערגיע און פאדערען אנצונעהמען די שריט, וואס זענען פארגעזעהען אין די זשענעווער אפמאכען, אויב איטאליען וועט אויף דער היינטיגער קאנפערענץ פון די דריי מלוכות נישט איינגעהען אויף א קאמפראמיס, אדער וועט שטעלען די וועלט פאר א געשעהענעם פאקט, פון א מלחמה אין אביסיניען, וואס מען האלט סיי אין לאנדאן סיי אין פאריז פאר נישט אויסגעשלאסען

דעריבער איז די היינטיגע קאנפערענץ פון די דריי מלוכות א שטארקער נסיון פאר דער פראנצויזישער פאליטיק, ווייל ווי שטארק עס זאל נישט זיין לאוואלס וואונש אפצוהיטען די פריינדשאפט מיט מוסאליניען, קען ער אבער אויך נישט אונטערשאצען די געוואלדיגע בעדייטונג פון דער פראנצויזיש־ענגלישער צוזאמענארבייט.

אונטער'ן דרוק פון דער דאזיגער צוזאמענארבייט איז איצט געקומען דער מאמענט, אין וועלכען מוסאליני מוז זיך ענטשיידען צי ער זאל ארויס אין א אפענעם קאנפליקט מיט ענגלאנד און אין א האלב פערשלייערטען קאנפליקט מיט פראנקרייך, צי ער זאל אריינלאזען זיך אין א בלוטיגע אוואנטורע אין אביסיניען און קומען אזוי ארום אין קאנפליקט מיט'ן פעלקער־בונד און אויך אמעריקע.

די קאנפערענץ פון די דריי מלוכות גיט מוסאליניען די געלעגענהייט אונטער דעם שלייער פון קאנצעסיעס, וואס דער נעגוס וועט האלטען פאר אונבעהמבאר, זיך צוריקצוציהען אויפ'ן וועג פון שלום.

וועט ער אבער אויך די דאזיגע געלעגענהייט אדורכלאזען דאן וועט דאס דורך דער גאנצער וועלט בעטראכט ווערען אלס א אונפערמיידליכע מלחמה און דאן וועט דער ראט פון פעלקער־בונד וואס וועט זיך צוזאמענקומען דעם 4. סעפטעמבער זיך מוזען ענטשיידען אויף א געפעהרליכען שריט.

ווען ס'איז חלילה אמת

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא קעניג

וואס וואלט געווען ווען ס'איז חלילה אמת, אז די אביסיניער (און נישט בלויז די זיבעציג טויזענד אונגעפעהר פאלאשען וואס זענען דארט געבליבען זענען עס די אמת'ע יודען) און אז זייער דינאסטיע פון מלכים ציהט זיך טאקע פון שלמה המלך און דער מלכה שבא?

וואס וואלט געווען, ווען עס קומען היסטא־ריקער און בעווייזען גרינדליך באותות ומופתים אז זיי, די שווארצע עטיאפיער, האבען מעהר יו־דיש בלוט, זענען מעהר סעמיטיש ווי מיר, רוסישע, פוילישע, דייטשע און אנדערע אייראפעאישע יו־דען? וואס וואלטען מיר ווייסע, אייראפעאישע, ציוויליזירטע יודען דערצו געזאגט?

נאטירליך איז עס אן אונמעגליכע זאך, א הי־פאטעזע גלאט אין דער וועלט אריין.

און דאס ערשטע, וואס מיר וואלטען געזאגט, ווען ס'קומען פעראנטווארטליכע היסטאריקער מיט דער „ענטדעקונג" וואלט געווען: ס'איז אונמעגליך, ס'איז אן־אבסורד, ס'איז א נייער „שווארצער" בלבול אויף יודען, אז די היסטאריקער זענען אנטי־סעמיטען.

און מיר מוזען צוגעבען, אז מיר וואלטען זיך אזוי אפגעשאקעלט פון דער ענטדעקונג נישט ווייל מיר, די לעת־עתה־אמת'ע־יודען, זענען עס אזעלכע ראציאנעלע מענשען און זענען עס זעהר קריטיש צו יעדער נייער סאציאלער און ראסען־טעאריע;; ניין, מיר וואלטען זיך אזוי אבגעשאקעלט פון דער ענטדעקונג, ווייל זי וואלט אונז פראסט פשוט גאר נישט אנגעשטאנען.

עס וואלט אונז פראסט פשוט דער שידוך נישט געפעלען געווארען.

ס'איז אונז אפשר נישט אויסגעקומען צו קלע־רען דערפון (מיר זענען צופיל פערנומען מיט די אייגענע קאמפלעקסען, און נאך מעהר פון די קאמפלעקסען, וואס מען וויל אויף אונז ארויפ־צווינגען), אבער ס'איז זעהר מעגליך, אז מיר איי־ראפעאישע יודען זענען אפשר נישט ווייניגער „קאליר־בעוואוסט" ווי די ווייסע אייראפעאישע פעל־קער, צווישען וועלכע מיר לעבען, און אפשר נאך מעהר.

„איך בין שווארץ אבער שעהן, ווייל איך בין פון דער זון נאר אבגעברענט" — שוין די ביבלישע שולמית איז געווען „קאליר־בעוואוסט" און האט אפנים נישט געוואלט מען זאל מיינען, אז זי בע־לאנגט צו די קאלירטע ראסען.

און היינטיגע יודען בכלל, אפילו די טונקעלע רע, האלטען אז זיי געהערען צו דעם זיד־אייראָ־פעאישען טיפ מענש, ווי איטאליענער און שפא־ניער.

ווי געזאגט, האבען מיר אפילו קיין „קאפ" נישט פאר אזעלכע מחשבות, אבער טיף אין האר־צען און אין זיין אונטערבעוואוסזיין איז ביי קיין אייראפעאישען יודען דער מינדסטער ספק נישט פארהאן, אז מיר בעלאנגען צו דער אזוי גערופע־נער, „ווייסער מענשהייט".

און ס'איז מערקווירדיג און כאראקטעריסטיש: יעדעס מאל ווען מיר דערוויסען זיך פון די אויס־טערלישע, יודישע און נישט יודישע זשורנאליסטען־רייזענדער, אז ס'זענען דא יודען אין כינע, וואס זעהען אויס אינגאנצען ווי כינעזער, אדער וועגען די דערמאנטע שוין אביסיניער פאלאשען, הערען מיר עס אויס עפעס ווי מען הערט פון די טשי־קאווע זאכען, אין וועלכע מען איז גארנישט מחויב צו גלויבען.

און פראסט פשוט דערפאר, ווייל דער גאנצער עסק שמעהט אונז נישט אן, ווייל מיר ליידען נישט ווענינגער, נאר אפשר נאך מעהר ווי די אנדערע ווייסע אייראפעאישע פעלקער פונ'ם קאליר־קאמפ־לעקס.

איך געדענק מיט וואס פאר א אינסטינקטיווען סנאביזם די אייראפעאישע יודען אין פאלעסטינא פלעגען זיך בעציהען צו די תימנ'ער און בוכארער־יודען, וועלכע זענען נאר טונקעל־הויטיג און נישט קיין שווארצע חלילה.

און איך מוז זיך מודה זיין אויף א נישט שעהן געפיהל (און איך מיין אז יעדער אייראפעאישער יוד וועט זיך מוזען מודה זיין דערויף, אויב ער איז געניי עהרליך): איך האב נישט ליב צו ליי־ענען וועגען דער „פאן־בראטסטוואָ" צווישען אונז יודען און די נעגערס.... מיט עטליכע יאהר צוריק איז געווען א מאדע, ביי די יונגע אמעריקאנער יודישע דיכטער צו שרייבען לידער און פאעמעס צו די נעגערס (די מאדע האט זיך מסתמא אריבער־געטראגען צו זיי פון דער נייער אמעריקאנער דיכטונג).

„א מיין שווארצער ברודער־מענש, ווי דו בין איך"... א. אז. וו.

איך האב געוואוסט, אז ס'איז נאבעל און ריין מענשליך אזוי צו פיהלען, און אז די נעגערס בע־לאנגען פונקט ווי מיר און פונקט ווי דער ארבייטער־קלאס בכלל צו די אונטערדריקטע און עקס־פלואטירטע. איך האב דאס אלעס געוואוסט, און ווייס עס נאך עד היום, פונדעסטוועגען פלעג איך עפעס נישט גלויבען אט די פויליש־יודישע, צי רוסיש־יודישע אמעריקאנער פאעטען, ווען זיי האבען זיך צולאזט מיט זייערע אדעס צום נעגער.

נאך מעהר: איך ווייס אז דאס וואס ווערט אנגערופען שעהנקייט איז אויך נישט מעהר ווי א קאנווענציע, און אז עס זענען דא נעגערס, וואס זענען אסך שעהנער געבויט, און עלאסטישער ווי צום ביישפיל א סך פון די פיער־קאנטיגע, בלאנדע נאציס, וואס זעהען אויס ווי מגושם'דיגע פליי־שיגע קצבים.

און פונדעסטוועגען....

און ווער פון אונז וועט זיך נישט מודה זיין אויף אט דעם „פונדעסטוועגען".

דעראר זאג איך אז מיר אייראפעאישע יודען, פון אלע קלאסען און שאטירונגען, וואלטען זיך נישט צוגעגלויבט, ווען געלעהרטע קומען צו אונז און בעווייזען אונז אז די עטיאפיער זענען עס די אמת'ע סעמיטען, די אמת'ע יודען.

מיר וואלטען אלע קודם כל ערקלעהרט, אז די געלעהרטע זענען נאר פערשטעלטע אנטיסעמיטען, וואס ווילען אונטערגראבען אונזער סטאטוס.

נישט צוליב ראציאנאלע מאטיווען;; ווי נישט גלויבליך און אבסורד, פרעהען זיך דאך יודען, ווען מען קומט צו זיי און מען זאגט זיי אז דער און דער ווייסער גוי שטאמט פון יודען. די „בריטיש איזראעליטס" מיט זייערע לעגענדעס שמייכלען אונז מעהר, ווי די „שווארצע פאלא־שען", כאטש די לעצטע האבען זיכער מעהר רעכט אויף יודישער אפשטאמונג ווי די ערשטע.

אבער אונזער מענטאליטעט איז, ווייזט אויס: „בעסער א ווייסער גוי איידער א שווארצער יוד", ס'איז אונמעגליך, ס'איז א שווארצער בל־בול, וואלטען מיר אלע געשריגען, ווען מען קומט צ ואונז און מען בעווייזט אונז אז אין עט יאפיע איז דא א יודישע מלוכה, א פאלק פון אונ־זערע ראסע־ברידער און אז עס הערשט דארט אויף אנ'אמת דער „לייב פון יהודה".

ציוניסטען וואלטען פראטעסטירט און יודישע סאציאליסטען וואלטען פראטעסטירט, רבנים און אפיקורסים אטעאיסטען:

אזא אומגליק — דער גרעסטער פון אלע אומגליקען!! — מען וויל אונז אנהענגען אן א שווארצער, ווילדער און נישט ציוויליזירטער ראסע.

געגנוג וואס די דייטשע יודען שעמען זיך מיט די רוסישע און פוילישע יודען, די ספרדים מיט די אשכנזים, און אלע מיט די פערווארפענע מזרח יודען!! יודען האבען דאך נאך אלץ אזוי ליב יחוס.

ניין, מיר וואלטען נישט אנגעהויבען אפילו צו גלויבען ווען מען קומט צו אונז און מען זאגט אונז אז די עטיאפיער זענען אונזערע עלטערע און אמת'ערע ראסע־ברידער.

אבער וואס וואלטען מיר געזאגט, ווען אלע ווייסע אייראפעאישע פעלקער (און דאס איצטיגע דייטשלאנד בתוכם) נעהמען יא אן די טעאריע און ליקווידירען עפענטליך (אין זשענעווע, ביים פעל־קער בונד, לאמיר זאגען) די גאנצע יודען־פראגע אין אייראפא, ווייל מיר אלע זענען אין דער אמת'ן גאר קיין יודען נישט, נאר דייטשען, פראנצויזען ענגלענדער א. אז. וו.?

וואס וואלטען מיר אייראפעאישע יודען דאן געזאגט. וואלטען מיר געלאכט צי געוויינט? וואל טען מיר אויך דאן פראטעסטירט, אדער מיר וואל טען דאן זיך געפרעהט מיט דער „ענדגילטיגער לייזונג" פון דער יודען פראגע? און וואלטען אויך דאן די ציוניסטען אנגעגאנגען מיט זייער בויאונג פון א יודישער מלוכה? און וואלטען די מיסטישע יודען אויך דאן גערעדט וועגען דער מיסטישער שליחות פונ'ם יודישען פאלק? וואלטען זיי אוועק קיין עטיאפיע זוכען שוץ און גייסט אונטערן „לייב פון יהודה"?

אבער די לעצטע היפאטעזע איז נאך מעהר פאנטאסטיש און אונמעגליך ווי די ערשטע.

און דאך... ווען ס'וואלט חלילה אמת געווען.

אונזער שאנד

פון ד"ר א. קאראלניק

געפעלם רייבט זיך די הענט, היטלער קושט זיך מיט שטרייכערן. אין בערלין א שמחה. א נייער טרי־אומף פאר'ן דייטשען פאלק, פאר דעם אמת־טעטא־נישען, בלאנדען, ארישען, ניבעלונגישען פאלק. דאס „דייטשע וועזען", וואס דארף, ווי געטע האט אמאל נביאות געזאגט, „געזונד מאכען די גאנצע וועלט", האט זיך בעוויזען אין זיין גאנצער גרויס־קייט און בריטקייט — פון דיהענט.

דייטשלאנד טריאומפירט און מיר, מיר יודען, איבער דער גאנצער וועלט, מוזען אראפלאזען דעם קאפ און פערדעקען דעם פנים פאר שאנד, ווייל עס איז אונזער שאנד. געוויס, ארימקייט איז נישט קיין בזיון און שוואכקייט, נישט קיין שמאך, ס'איז אנ־אומגליק, עס איז א פאטום. און ווען א מערדער פאלט אן, ווען אייזערנע פויסטען האמערן איבער דעם קאפ פון דעם געפאלענעם, איז, מענשליך גע־רעדט, נישטא פארוואס רויט צו ווערען, נישטא קיין גרונד זיך צו שעהמען. עס איז נישט קיין מאראלישע דערנידריגונג, ווען מען ווערט אטאקירט פון א וואלף אדער פון א ווילד־געווארענעם הונט.

און דאך, און פארט, עס זענען דא מאמענטען, ווען שטארקער פון פיזישע ליידען, ערגער ווי אלע יסורים ווערט דאס געפיהל פון שאנד, פון דער מא־ראלישער דערנידריגונג, פון דער חרפה פאר דער אייגענער הילפלאזיגקייט און שוואכקייט, שוואכקייט נישט פון גוף, נאר פון כאראקטער.

מען האט אפט פעראיבעל געהאט אויף ביא־ליק'ן, מען האט עס איהם פארגעווארפען, וואס ער האט נאך דעם פאגראם פון נעמיראוו אויפגעהויבען אין זיין „מעשה נמירוב" אזא געוואלד, אזא פא־טעטישען פראטעסט אקעגען די יודען, וואס איז דער יוד שולדיג? — האבען געפרעגט די ניכטערע, די זי־בען מאל קלוגע, די שכל'דיגע. איז ער שולדיג אין דעם, וואס די רוסישע בעסטיע האט זיך צעיושעט, וואס די צארישע רעגירונג האט געהייסען קוילען? און ביאליק האט געענטפערט: יא, שולדיג איז דער, וואס לאזט זיך טרעטען מיט די פיס, וואס שטעלט זיך נישט אנטקעגען. און דאפעלט שולדיג און זיבען־פאך שולדיג איז דער, וואס קאן קעמפען און וויל נישט און איז מיד. שולדיג איז דער, וואס פער־נעסט.

יא, איך ווייס. נקמה־געפיהל איז נישט עטיש. ב'ווים, נוטס פאר שלעכטס, מילדקייט איז גובר,

שטרעק אויס די אנדערע באק. אין ביכער, אין ווער־טער. דאס לעבען האט אבער זיין קאדעקס. און ביזטו צווישען וועלף, וואיע ווי זיי. און אויב אפילו דאס איז בלויז שטימונג פון צארן, בעסער נאך אליז ווי א שטימונג פון אט די אלטע, פון אט די גלייכגיל־טיגע, אהן ווירדע אין זייער נשמה, וואס נעמען אלצ־דינג אן — באהבה.

דייטשלאנד דארף זיך נישט שעמען, אזוי איז זי, אזוי איז זי געווען, און נאר יודען האבען איינגע־רעדט דער וועלט, אז די דייטשע קולטור איז א הויך־מאראלישע — און וואס נישט. האט דייטשלאנד בע־סער געוואוסט, זיי האבען זיך בעסער געקענט. און די גאנצע ארבייט פון די דייטשע פיהרער פון אמאל איז געווען צו האלטען אין צוים אט די חיה אין דעם דייטשען מענש. מ'האט אפגעלאזט דעם צוים און די חיה טוט וואס זי דארף זי קאן אנדערש נישט.

דייטשלאנד דארף זיך נישט שעהמען. פאר ווע־מען? אפשר פאר ענגלאנד, וואס איז געווארען איהר בעסטער פריינד? זי האט אלצדינג דערגרייכט, וואס זי האט געוואלט — אנ'ארמעע, א פלאט, אויסזיכ־טען אויף קאלאניעס, א מעכטיגען פלאץ אין דער דיפלאמאטיע, אלגעמיינע אנערקענונג. אלע שמייכ־לען זיך צו איהר, אלע ציטערן פאר איהר, און ווען מען האסט זי אפילו, אויב מען האסט זי, איז דאס אויך א כבוד. „זאלען זיי מיך האסען, אבי זיי זאלען מורא האבען פאר מיר". קאליגולא האט אויפגע־שטעלט דעם דאזיגען כלל פאר אלע צייטען.

שעמען זיך פאר אמעריקא? פארוואס? הוירסט מאכט פראפאגאנדע פאר איהר, זינגט הימנ'ען צו היטלער'ן. די ליבעראלע פרעסע איז גלייכגילטיג, די קאנסערוואטיווע נאך מעהר. און טאמער געפינען זיך א פאר צייטונגען, די זעהר אנשטענדיגע „הע־ראלד־טריבון", וואס זאגט ארויס א שארפען און מוטיגען ווארט אקעגען פאגראם - דייטשלאנד, איז עס דאך אנ'אויסנאהם. און דאס אויך אין ניו־יארק, און סוף כל סוף דער אפיציעלער ארגאן פון דער רעפובליקאנישער פארטיי, און מ'זעהט די פאליטישע פעדים, וואס שלעפען זיך נאך. אבער מיר ווייסען דאך, אז צווישען די ברייטע מאסען פון אמערי־קא געפינט נישט אט דער פראטעסט, שארף ווי ער זאל נישט זיין, דעם מינדסטען אפקלאנג. פאהרט ארויס א מייל פון ניו־יארק און איהר וועט זעהן, וויפיל שנאה עס איז אויסגעשפרייט אויף די פעל־

דער פון אמעריקא, וויפיל פעראכטונג צו יודען עס האט זיך אנגעזאמעלט אין די אמעריקאנישע שטעט לעך און דערפער. קאלטע, שטעכיגע אויגען קוקען אויף איך, און ס'ווערט קאלט פון זיי. מ'זעהט דאך ווי די רעאקציע וואקסט. פארוואס וואגען זיי נישט, אט די אלע רעפארמאטארס און אויפטוערס? פאר־וואס האבען זיי קיינמאל נישט געוואגט צו זאגען איין שארף ווארט קעגען דייטשלאנד? נישט רוז־וועלט, נישט האל און אפילו נישט די פערטרעטער פון דער הערשענדער פארטיי אין דער אדמיניס־טראציע, אין ביידע הייזער פונם קאנגרעס, האבען געהאט אזוי זעלטען דעם מוט, אדער ריכטיגער, דעם ווילען צו זאגען אפילו איין שארף ווארט אקעגען היטלער'ן און זיין באנדע, אקעגען נאצי־דייטשלאנד. ס'איז נישט קיין צופאל, עס איז „פאליטיק", ווייל מעהר ווי רעפארמאטארס זענען זיי מאכט־שטרע־בער און זוכער פון פאפולאריטעט. און זיי ווייסען: יודען־פריינדשאפט איז נישט פאפולער.

און זאל די איצטיגע פאליטיק דורכפאלען, און זאלען די טונקעלע כחות פון אמעריקא קומען צו דער מאכט, קורפירשטענדאם וועט ווערען א שפיל־כעל אקעגען דעם, וואס אמעריקא קאן אנבאטען.

דייטשלאנד דארף זיך נישט שעמען. מ'וועט איהר נישט פעראיבעל נעמען די פאגראמען. דער פעלקער־בונד וועט זיין גליקליך, ווען זי וועט איהם מזכה זיין מיט איהר אומוויסענקייט. די פעלקער פון דער ערד וועלען זיך ווייטער חנפ'ענען צו איהר. און נאך מעהר, ווי פריהער. יעדער ראב צו זיין מין, יעדער רויב־פויגעל דערקענט דעם צווייטען. זי וועט זיך אויך נישט שעהמען פאר זיך אליין. זייט זיכער, גערהארט האופטמאן וועט אנשרייבען א לירישען עפאס וועגען די העלדען־טאטען פון די נייע ניבע־לונגען אויפ'ן קורפירשטענדאם, וועט בעזונגען אין געטאקטע סטאנצען די העלדען, וואס האבען געשלא־גען פרויען און צעבלוטיגט מענער, ווייל זייער דייטש בלוט האט געקאכט אין זיי. און פילאזאפיע פרא־פעסארען, ווי פראפעסאר היידעגער און אנדערע שטערען פונם דייטשען דענקער־הימעל, וועלען בע־ווייזען מיט ציטאטען פון העגעל און פון היטלער, אז דאס איז דער אמת'ער וועג פון דעם וועלט־גייסט און פון דער העכסטער מעטאפיזישער גערעכטיג־קייט.

די איינציגע, וואס ווילען זיך און דארפען זיך

שעמען, זענען מיר. שוין דאס דריטע יאהר געהט אן דער קאמף, א קאמף אויף טויט און לעבען, צווישען דעם יודישען פאלק און די נאצים, און וואס האבען מיר דערגרייכט? דער ערשטער אימפולס א גרויס־ארטיגער. דער מלחמה־הארן האט גערופען, געגעבען דעם סיגנאל גערופען צו דעם באיקאט אויף דייטש־לאנד, פינאנציעל און מאראליש. דאס איז אויך גע־ווען א נס, ווייל כמעט אלע יודישע פיהרער און די וואס פרעטענדירען צו ריידען אין דעם נאמען פון יודישען פאלק, און די וואס האבען אנגעטון אויף זיך דעם מאנטעל, א טאנדרעטנעם מאנטעל, נישט פאר זייער קארליקשען גוף אנגעמאסטען, פון די „שומרים פון ישראל", האבען מיט קולות און מיט ציטערנדיגע הענט זיך געוועהרט אקעגען דעם, אז יודען זאלען זיך וועהרען. אבער זיי האבען זייערס אויסגעפיהרט. וואס איז געווארען פון דעם באיקאט? א לעכערליכקייט, א קאטאוועס, א ביטערער קאטא־וועס, און אפילו די, וואס האבען אוזורפירט די פיהרערשאפט פון דער באיקאט - בעוועגונג האבען ביי איהר אוועקגענומען די גאנצע לעבענס־קראפט, דעם גאנצען מאראלישען זין. איז דער באיקאט גע־ווען דער סימבאל פון דעם, אז יודען שלאגען צוריק, ווען עס לייגט זיך אויף זיי א האנט, האבען די אזוי גערופענע פיהרער פון דער בעוועגונג אויסגעלעדיגט דעם סימבאל.

איך ווייס, עס זענען ביטערע ווערטער, אבער זיס געגנוג פאר אזא ביטערער צייט, און מען דארף גארנישט קיין נחמה און נישט קיין ביליגען אפטי־מיזם. פערקעהרט, וואס שטארקער, וואס ביטערער — אלץ געזינטער. מיר דארפען א טאניק פאר די נערוועז, וואס זענען אפגעשלאפט; פאר דעם מוט, וואס ווערט צערונען; פאר דעם שטאלץ, וואס ווערט פערלוירען.

אלע פעלקער קאנען אפגעווישט ווערען, דער גע־לער פעלק אויך. בלויז איינער בלייבט — דער פעלק אויף דעם געוויסען, אז אין א שווערער צייט, איז א קריזיס פון אונזער גאנצען געשיכטליכען זיין, איז דער דור געווען אזוי קליין און נישט ראוי אפילו אויפ צונעמען די יסורים. ווייל יסורים מאכען גרויס און יסורים מאכען קליין. ווי דער מענש, אזוי די לידען. און דער פלעק פון קליינקייט ברענט אויף אונז.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

א דאנק יודען, עפענט זיך פאר לאדזער סחורות דער רוסישער מארק

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

אבער שוין אין די 40-גער יאהרען צעוואקסט זיך די פראדוקציע פון ביינוועל־אויסארבייטונגען אין לאדז אויף אזוי פיל, אז זי איז שוין בכוח אנצוזעטיגען דעם אינערליכען מארק. פאר דער לאדזער אינדוסטריע הויבען אן אנצו[illegible] וווערע צייטען. שוין 1842, רעכענט דער לאדזער ביר־גערמייסטער אויס צוויי הונדערט און עטליכע ער־טער אין קעניגרייך, פון וואנען עס איז, במשך פון די לעצטע צוויי יאהר קיין איין סוחר אפילו נישט געקומען קיין לאדז איינקויפען סחורה. בע־אומרוהיגטע פון דער דאזיגער ערשיינונג, הייבען די מאסגעבענדע ספערען אן צו דערזוכען זיך די סבות פון דעם פערקלענערטען אפזאץ און די רעגירונגס־קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים, דער געהט אין 1844 צו פאלגענדיגע אויספיהרען: „דער בעזיץ פון ביינוועל־אויסארבייטונגען איז נאך נישט גענוג בעקאנט ,ווייל דער גרעסטער טייל פון דער בעפעלקערונג — די דארפישע, בעגעהט זיך, על פי רוב מיט פלאקס־אויסארבייטונגען". די אפהענגיגקייט פונ'ם דארפישען אפנעהמער — גיט דער רעפערענט צו — האט געמאכט די ביינ־וועל־אינדוסטריע בעזונדער עמפינדליך, אויף דער אקערבוי־קאניונקטור און אויף די גרעטעניישען.

די פאבריקאנטען און די בעדייטענדיגערע לאד־זער מייסטערס הייבען אן ארויסצופאהרען מיט זייערע אויסארבייטונגען איבער דער פראווינץ אום דארט זיך צו פערשאפען קונים, די נייע זאכלאגע איז זיי זעהר נישט געווען צום הארצען און נאך שלום מאכען מיט דעם געדאנק, אז דער פראדוצענט זאל דארפען אויסזוכען דעם קאנסומענט און נישט פערקערט, זייער פערוואונדערונג דרוקען זיי אויס אין פאלגענדיגע ווערטער: „א סך ארנטליכע און מיט א גוטער פראדוקציע זיך אויסצייכענדיגע פאבריקאנטען, נישט קענענדיג זיך דערווארטען אויפ'ן ארט אויף די קונים, — ווייל עס טרעפט איצט זעלטענער, אז עס זאל אנקומען א פרעמדער סוחר — זענען מיט זייערע אויסארבייטונגען ארויס־געפאהרען אויף דער פראווינץ".

די דאזיגע ווירטשאפטס־רעכט האבען אבער די יודישע סוחרים יא פערשטאנען און זיי האבען זיך גענומען ענערגיש צו זוכען פרישע אפזאץ־מערק און דורך דער פערצווייגטער ארגאניזאציע פון קא־מיסאנטען און ארומפאהרער (קאמיוואיאזשארען), שיקען זיי די לאדזער סחורות אין דער וועלט אריין, וואסאמאל וויטער. איינע פון די ערשטע סוחרים פון דעם טיפ, וועלכער האט געארבייט, מיט דער הילף פון א גאנצער ארמעי פראווינץ־אגענטען, איז הפנים געווען דער, פון אונז שוין עטליכע מאל דערמאנטער, אברהם בראנאווסקי.

דעם ווירקענדיגען איינפלוס, וואס עס האבען געהאט אויף דער ענטוויקלונג פון דער לאדזער אינ־דוסטריע די יודישע סוחרים און דער יודישער קרעדיט, שאצט דער קענער פון די יענצייטיגע עקאנאמישע פערהעלטענישען, דער איניציאטאר פון דער אינדוסטריעלער ענטוויקלונג פון טאמא־שאוו־מאזאוויעצק און דער בעקאנטער פאטריאט, גראף אנטאני אסטראווסקי, אט אויף דעם אופן: עס האט מיר גארנישט געקענט איינפאלען דאס דאזיגע גרויסע ווערק (צו אינדוסטריאליזירען טא־מאשאוו) אנצוהויבען אהן יודען. די יודען האבען זיך, סיי אין מיינע פאבריקס־ישובים, גראד אזוי גוט, ווי אין אנדערע ישובים ,וועלכע זענען אין פוילישען קעניגרייך ענטשטאנען מיט אני־אויסערגעוועהנליכען ווילען און חכמה זיך גענומען צו דער אונטערשטיצונג פין די ענטשטאנענע אין לאנד אנשטאלטען מיט זייערע קאפיטלען. דער טאמאשאווער טוך, האט בעקומען א גרויסען רוהם אין גאנצען לאנד און אין דער גאנצער רוסישער אימפעריע, טאמאשאווער טוך איז געגאנגען אפילו קיין כינע. און דא איז דאס ארט צו בעטאנען, אז אונזערע ווארשעווער, פוילישע קריסטען, לאזען זיך אריין אין ווייטע שפעקולאציעס ,טא, ווי אזוי זשע קען מען אנהייבען אהן יודען?

אסטראווסקי'ס בעמערקונגען, וועלכע זענען נוגע דער וואל־אינדוסטריע (ביזן יאהר 1884), קענען ,אין דער זעלבער צייט נישט צוגעפאסט ווערען צו דער ביינוול־אינדוסטריע, דער אפזאץ פון דער ביינוועל־אינדוסטריע, האט ביז צו די פופ־ציגער יאהרען זיך בעגרעניצט ,נאר אויף פוילען.

ערשט נאך 1850, ווען עס איז סקאסירט געווא־רען די פוילישע גרעניץ־צאל, זענען דעראבערט געווארען פאר דער פוילישער ביינוועל - אינדו־סטריע פאדאליען, וואלין און ליטווע (לענדער, וואס האבען פריהער געהערט צו פוילען. לויט דער אנגענומענער טראדיציע האבען די ערשטע פיאנערען, אין דער ריכטונג געזאלט זיין מאיר בעלין פון מינסק (מאיר בעלין איז אנגעקומען פון מינסק קיין לאדז, אין יאהר 1856 ער איז געווען 5זעהר א פערמעגליכער סוחר און זייענדיג זעהר א פרומער, האט ער מנדב געווען בעדייטענדיגע סומען אויף רעליגיעזע צוועקען, צווישען אנדערען, איז ער געווע[ן] דער פונדאטאר פון א בית־המדרש אויף פיעטרקאווער־גאס און ער איז געווען איינער פון די גרינדער פון דער שוהל אויף וואולטשאנסקע־גאס און פון דער מקווה. געשטארבען איז ער אין 1880), און מרדכי העלמאן פון דונאיעוו, וועלכע האבען זיך בעזעצט אין לאדז, מרדכי העלמאן האט געזאלט זיין דער ערשטער, וועלכער האט געפיהרט לאדזער סחורות אויפ'ן יאריד קיין יארמעליניעץ (אויף פאדאליע), בעת ביז צו יענער צייט זענען לאדזער סחורות פערקויפט געווארען, נאר אויף פוילישע יאהרמערק. אויך דער אונז שוין בעקאנ־טער סוחר פון לאדז, יונה גענצבערג האט עקס־פארטירט לאדזער סחורה'ס קיין רוסלאנד, בפרט אויפ'ן יאהרמארק קיין יארמעלניעץ, מען קען זיך משער זיין, אז אנדערע, אונבעקאנטע פיא־נערען האבען דאזעלבע געטון אויף אנדערע יאהר־מערק און אין אנדערע האנדעלס־צענטערס פון מערב־רוסלאנד, לויט דער בעשרייבונג פון בע־קאנטען רוסישען עקאנאמיסט אקסאקאוו פון 1858, 5זענען לאדזער סחורות אויף אוקראאינער יאהר־מערק געגאנגען דורך צוויי וועגען:

זומער מיט דער באהן קיין ווארשא, פון וואר־שע צום אויגוסטאווער קאנאל, דורכ'ן קאנאל צום דניעפר, מיטין דניעפר קיין קרעמענטשוג, פון וואו זי איז געשלעפט געווארען אויף די פלייצעס קיין כארקאוו. די טראנספארט־קאסטען האבען בע־טראפען 80 זילבער קאפיקעס פון פוד. ווינטער, זענען די סחורות טראנספארטירט געווארען מיט פוהרען פון ווארשע קיין כארקאוו און די טראנס־פארט־קאסטען זענען געווען בעדייטענד גרעסער, ווייל 2 רובעל מיט 25 קאפיקעס פון פוד.

דער סוף פון פוילישען קעניגרייך — בע־שטעטיגט דער דערמאנטער עקאנאמיסט — גע־פינט זיך אין פערקויף ביי זעהר א סך סוחרים, אבער אין וואסערען סכום איז נישט בעוואוסט. אויף עטליכע יארידים, בפרט אויפ'ן אילינסקער יאריד אין פאלטאווע ,האט אקסאקאוו בעמערקט א גאנצע שורה פון יודישע קראמען מיט אויסלענ־דישע סחורות פאר'ן הורט און דעטייל־פערקויף. „אויף די אלע יארידים (בכלל רעדט אקסאקאוו ארום 10 יארידים און פאלגענדיגע שטעט: כאר־קאוו, פאלטאווע, יעליסאוועטאגראד, ראמנע (פאל־טאווער גובערניע), אין סומי (כארקאווער גובער־ניע) אין קראלעוויעץ (טשערניגאווער גוברניע), און כאריענער פוסטעניע (קורסקער גובערניע). פאלען נאך, אויסער דעם, די יודען אן „ווי די היישעריקען". דער פערקויפס־מעטאדע פון די יודי־שע סוחרים, בעשרייבט אקסאקאוו אויף דעם אופן: „די יודען האלטען זיך נישט גענוי אן דער רעכט ווענען הורט־פערקויף, נאר פערקויפען אין דע־טייל אפילו פון די מאגאזינען. כמעט א העלפט, אדער מעהר פון זייערע סחורות ווערט פערקויפט אין דעטייל אויף פאלגענדיגען אופן: ביי יעדען רייכען יוד, שפינט זיך א גאנצע קופע פון קלע־נערע יודען, וועלכע בעקומען סחורה אויף קאמיס און די סחורה־פלעצער, צו פונאנדערטראגענדיג, צי אויף טישלעך, די סחורה ווערט פערקויפט אין זעהר א קורצער צייט און דאס פאר מזומן".

על פי רוב, האבען די לאדזער ביינוועל־סחו־רות בעקומען קיין רוסלאנד, ערשט פון דער צווייי טער אדער דריטער האנד, דורך דער פערמיטלונג פון די יודישע סוחרים אין די רוסישע מערב־גו־בערניעס. איניגע יודישע סוחרים הייבען, איב־ריגענס אן שוין אויף אייגענער האנד אהינצוצו־שיקען סחורה אין טיף רוסלאנד, למשל אדאלף וואלף לאנדוי, וועגען וועלכען דער לאדזער שטאט פרעזידענט שרייבט אין 1865, אז „ער אונטער

(ווייטער זעה זייט 19)

אוי, די באהן-„אולגעס"!...

דערצעהלט פון א יוד, וואס איז געקומען צו אנ'אייגענער „קינדער-היים"

י. אבערזשאנעק

אקעגען דעם, וואס איהר זאגט: „אולגעס". אויף שריט און טריט האט איהר אולגעס, הנחות אויף הנחות. או זדי דאזיגע „הנחות" מאכען מיך אלט פאר דער צייט. טאמער האב איך איבערגעהאלטען דעם קריזיס, וועלען מיך די „אולגעס" אוועקלעגען.

א וועלט מיט אולגעס געווארען. רק מ'זארגט פאר מיר, רק מ'וויל מיר לייכטער מאכען דאס לעבען רק מ'זארגט פאר מיינע „וויגאדעס". אין טעאטער מאכט מען פאר מיר „אולגעס", אין קינא גיט מען מיר „אולגעס", דער „אוזשאנד סקארבאווי" מאכט מיר אויך „אולגעס", אפילו די „אובעזפיעטשאל־ניע" מאכט אולגעס.

נו האב איך פון די „אולגעס" צו זינגען און צו זאגען". נישט ווי, נישט ווען, זאגט צו מיר מיין יודענע:

— ווייסטו וואס, מאנעלע? מיר'ן היינט געהן אין טעאטער.

— וואס עפעס אין א פראסטען מיטוואך אין טעאטער?

— ס'איז דאך היינט אנ',,אולגאווע פשעדסטא־וויעניע!" — ענטפערט מיר מיין ווייבעל.

אולגאווע — העלפט דאך נישט. ווי לאזט מען עס אדורך אזא „אקאזיע", נו, קויפט מען עטליכע „אולגובקעס" און מ'געהט אין א פראסטען מיטוואך אין טעאטער.

א צווייט מאל קומען ווידער מיינע טעכטערלעך:

— טאטעשי, מיר ווילען היינט געהן אין קינא.

— וואס עפעס אין מיטען דערינען?

— טאטעשי ווייס נישט, ס'געהט היינט א וואזש־נע „ארצעדזשעלא" מיט קאנראד ווידט אין דער טיטולאווע ראלע און דערצו „אולגאווע".

א וואזשנע ארדצעדזשעלא, קאנראד ווידט, און דערצו נאך „אולגאווע", טא ווי קען מען זיין אזא רשע? נו, געה איך איבערן בייטעל און זאלען די קינדער „סקאזשישטשען"!...

א דריט מאל קומען ווידער מיינע בחורים מיט א פזמון:

— טאטעשי ווייס, אז ס'איז היינט א מעטש? טאטעשי ווייסט ווער ס'וועט זיך באקסען? „הכח" מיט ל. ק. ס.! אוי, טאטעשי, וועט „הכח" היינט „לעגען לאטעס" די עלקאסאונצעס!

— נו, איז וואס? וואס ארט דאס איך, אז מען וועט לעגען לאטעס? והשנית, קאסט דאך דאס „פשיעמנאשטש" צו זעהן ממית'ן זעק־געלד!

— טאטעשי, מיר בעקומען אולגאווי בילעטען.

— נו, אויב אולגאווע בילעטע איז כדאי צו זעהן ווי מ'רייסט פון זיך ס'בשר...

ווי איהר ווייסט, האט מיר דער „אוזשאנד" גע־מאכט „פערלייכטערונגען": ער האט מיר געמאכט „לייכטער" אויף די פאליצעס, לייכטער — אין די קעשענעס, לייכטער — אין דער קאסע, ער האט מיר אפילו לייכטער געמאכט פון דער וואוינונג: אמאל, אז כ'האב געוואלט געהן פון שלאף־צימער אין דער קוך אריין, האב איך געמוזט אדורכגעהן דאס עס־צימער, דעם סאלאן. דאס קינדער־צימער, דעם קאבי־נעט, דעם קארידאר. היינט האב איך א דאנק דעם „אוזשאנד" — א „פשיעמנאשטש": כ'האב אלץ צוזאמען, אין איין צימער האב איך אלץ: דאס שלאף צימער, דאס עס־צימער, דעם סאלאן, דעם קאבינעט, דעם קארידאר, דעם באד־צימער — אלץ האב איך צוזאמען — און דאס אלץ צוליב דעם אוזשאנד.

איז אבער מיין „וויגאדע" נישט געפעלען געווא־רען דעם פאן סעקוועסטראטאר, ס'איז נישטא אויף וואס צו קלעבען די „שיר המעלות'לעך". טאמער זאגט ער צו מיר:

— „פראשען פלאטשיטש", ענטפער איך איהם:

— „פראשען שאדאטש", און אזוי ווי ס'איז נישטא אויף וואס צו „שאדען", סיידען אויף דער וויארדע אדער אויפ'ן קוגעל־שארבען, געהט ער אוועק מיט א נאז.

האט זיך דער „אוזשאנד" ארומגעזעהן", אז דאס איז נישט קיין עסק, האט מען מיר געמאכט... „אולגעס", אויף דראבני ראטעס, הייסט עס.

אולגעס און אולגעס, ס'האלט שוין דערביי, אז אקושערקעס און מוהלים זאלען אויך מאכען אולגעס.

נאר דאס אלץ איז גארנישט אקעגען די באהן־אולגעס. די באהן־אולגעס מאכען פון מיר א תל. צו־ליב די „אולגאווע יאזדעס" ווער איך גרוי און אלט.

נאך מעהר האב איך צרות פון דער לעצטער באהן־הנחה, אז יעדער דערוואקסענער מענש קען מיטנעהמען בחנם 4 קינדערלעך ביז 14 יאהר. צוליב דער דאזיגער „אולגע", וועל איך מוזען אנטלויפען וואו דער שווארצער פעפער וואקסט, הערט א מעשה:

לעזענדיג מיט עטליכע טעג אין דער פרעסע וועגען דער נייער „אולגע", זאגט צו מיר מיין יודענע:

— ווייסטו וואס, מאטעלע? די נייע אולגע דארף מען סקאזשישטשען, אויף איין בילעט קאן מען מא־כען א יאזדע מיט די קינדערלעך זאלען לעבען. מ'קען פאהרען מיט די קינדער צו גאסט צום פעטער משה קיין קעלץ אדער צו די טשאטשע פאלטשע קיין בענ־דין. ערשטענס וועלען מיר זיך איינבדרענגען די צוויי וואכען עסען. די קינדער וועלען גענוסען פון פאוו־יעטשזשע. צוויי וואכען וועט מען נישט דארפען פיהרען קיין קוך. די קינדער וועלען זיך אנזעהען א וועלט — דאס אלץ פאר איין בילעט!

— טאקע א ווילע זאך. פאר איין בילעט פטור צו ווערען פון דער כאליאסטרע אויף גאנצע צוויי וואכען. פאר איין בילעט, נישט פיהרען צוויי וואָ־כען קיין קיך, צוויי וואכען נישט הערען מיין ווייב'ס זמר'ל: „מאטעלע, טאמער האסטו?" — דאס אלץ פאר איין בילעט — א מציאה גנבה!...

נו, האב איך נישט לאנג געטראכט, אויסגעקויפט פאר מיין יודענע א בילעט קיין בענדין צו דער טשאטשע פאלטשע, אויפגעזעצט דעם עולם אויף דער באהן, און האב געדאנקט און געלויבט גאט, וואס ס'איז דא אזא „באהן אולגע" אויף דער וועלט.

איז דאך שוין גוט, הא? איז ערשט אויפסניי נישט גוט, אלץ הייסט נישט גוט? ס'איז ביטער, בי־טער ווי גאל, הערט א מעשה:

באלד אויפ'ן צווייטען טאג, ווען מיין יודענע מיט דער כאליאסטרע האט זיך ארויסגעריהרט, גיט מען מיר צו וויסען, כ'זאל באלד אהיימקומען.

— וואס איז?

— א גאסט, א גאסט איז געקומען.

ווי איך קום אהיים, קומט מיר אנטקעגען מיין ווייב'ס א מוהמע פון קאליש מיט א שמחה:

— מ־א־ט־ע־לע!

— שלום עליכם, מוהמע, האב איך געענטפער, וואס הערט זיך? וואס מאכען די קינדערלעך?

— די קינדערלעך? זיי זענען אלע דא. כ'האב זיי געלעגט שלאפען, נאך אזא ווייטער נסיעה, דאר־פען זיי אביסעלע „ארפאטשגיען". דערביי האט זי גענומען רופען:

— הערשעלע, פיגעלע, רויזעלע, מירושל!

איז אנגעקומען א מחנה היישעריקען, אי־נער האט געהאלטען דעם גלאשניק פון ראדיא־אפאראט, דער צווייטער — דעם סלאי ווישניק. דער דריטער האט געפיפען דורך א ליאק, דער פערטער האט גע־פויקט אויף א בענקעל.

— נו, קינדערלעך, דאס איז דער וואיאשעק מאטעל — האט די מוהמע פון קאליש מיך פארגע־שטעלט.

זענען מיך די היישעריקען בעפאלען, מ'האט מיך געריסען פאר די פאלעס, פאר'ן קאלנער, גאנצע שטי־קער בארד האבען זיי מיר אויסגעפליקט.

איידער כ'האב מיך ארומגעקוקט, האט די מוה־מע פון קאליש סערווירט דעם טיש, אויפגעשטעלט א מיטאג פאר די „ווערים" און מיך אויך „זאפרא־שעט", פערשטעהט זיך, אז איך האב אפגעזאגט. ווארום... ווארום ס'האט מיך געדריקט ביים הארצען, ס'האט מיר געדרעהט אין די קישקעס, און פאר וואס, כ'בעט אייך, האט מיך נישט געזאלט דריקען ביים הארצען? אייך וואלט נישט געדרעהט אין די קישקעס, ווען מ'וואלט אין אייער שטוב געמאכט א פאגראם, ווען מ'וואלט אייך אויסגעלעדיגט די שענק, און דערביי מוזען האלטען פאסאן און דער־ביי מאכען דעם אנשטעל ווי נישט אייך טשעפעט עס?

מיינט איהר דאך, אז מיט דער טשאטשע אין קאליש ענדיגען זיך שוין מיינע אולגאווע צרות? אך, ווי פאלט איהר דאס אויס? ווי די מזיקים פון קאליש זיצען ביים טיש און האקען א סעודה אויף אלע באק־ציין, פאלט ארײן א נייע חברה מיט א געוואלד:

— וואיאשעק מאטעל! וואיאשעק מאטעל!

ווער איז דאס די באנדע? דאס איז דער פעטער בעריש פון קעלץ מיט זיין שטאב. 4 שדים, צעדרא־פעטע יונגען מיט ביילען אונטער די אויגען. זענען מיך די מזיקים ווידער בעפאלען, ווידער גענומען ריי־סען די פאלעס און פליקען די בארד, האט דער פע־טער פון קעלץ געזעהען די מוהמע פון קאליש מיט איהרע משחיתים, האבען זיי זיך אויך בעזעצט ביים טיש, האבען אויך גענומען „טועם" זיין. איך האב דעם פעטער, ווידער גענומען אויספרעגען: וואס מאכט מען? ווי געהט עס? און דאס הארץ האט מיר געפלאצט פון עגמת־נפש און צרות. א קליינינקייט אזא כליאסטרע, אזא מחנה — א וועלט קאן דאך דאס חרוב מאכען!..

מיינט איהר, אז איהר זענט שוין פערטיג? אז מיט דער טשאטשע פון קאליש און מיט'ן פעטער פון קעלץ ענדיגען זיך שוין מיינע אולגאווע צרות? האט איהר במחילה א גרויסען טעות. ס'הויבען זיך ערשט אן צו שיטען געסט. די טיר ריהרט נישט. אלע זענען זיי געקומען אויסנוצען די „באהן - אולגע" אויף 1 בילעט, מיטגעבראכט 4 קינדער ביז 14 יאהר. איך אליין בין געגאנגען פליטה פון דער־שטוב, אלץ איז פערדרעהט מיט'ן קאפ אראפ און מיט די פיס ארויף, א גאנצען „פשיטולעק" האב איך

נו, פרעג איך אייך, קאן מען אויסהאלטען די באהן־אולגעס? טאמער האב איך אויסגעהאלטען דעם קריזיס, וועלען מיך די „אולגעס" אוועקלעגען! אולגעס אויף מיין קאפ!

פיר בריף פונ'ם רמב"ם

— 1 —

דער מענש איז פריי אין זיינע מעשים

א גר האט געפרעגט דעם רמב"ם וועגן דעם ווערטעל פון דער גמרא, אז „אלץ ליגט אין גאט'ס הענט, א חוץ דער מורא פאר גאט".

דערויף האט דער רמב"ם געענטפערט:

וואס דו האסט געשריבען, אז אלע מעשים פונם מענשען זענען נישט פון פריהער בעשטימט דורך גאט, איז אמת, און מ'קען אנטקעגען דעם גארנישט זאגען, דערפאר בעקומט א מענש שכר, אויב ער געהט אין גוטען וועג, און ווערט בעשטראפט, אויב ער געהט אין שלעכטען וועג.

אויב עס שטעהט אין דער גמרא, אז יראת־שמים ליגט נישט אין גאט'ס הענט, דארפסטו וויסען, אז אלע מעשים פונם מענשען זענען אין כלל פון יראת שמים, ווייל דער סוף פון איטליכעם מענשישער האנדלונג איז דאך ענטוועדער א מצוה, אדער אנ'עברה.

דעריבער האבען די חכמים געזאגט, אז אלץ ליגט אין גאט'ס הענט, ס'הייסט די גאנצע נאטירליכע וועלט־פיהרונג ווי למשל, דער וואוקס פון בוימער, דער לעבען פון חיות און מענשען, געשעהענישען אין דער נאטור, בעוועגונגען פון קאסמאס, פון מלאכים — דאס אלץ ליגט אין גאט'ס הענט.

וועגען דעם האבען מיר שוין א סך גערעדט אין פירוש פון אבות און אין דער הקדמה צו אונזער גרויסען חיבור אויף אלע מצוות, און ווער ס'לאזט איבער אונזערע לאגישע און גוט מאטיווירטע ווערטער און געהט זוכען עפעס א הגדה, אדער א מדרש, אדער אין די ווערטער פון א גאון, ביז ער געפינט עפעס א ווארט, אפצופרעגען אונז, דער פיהרט זיך אליין איבער און ברענגט זיך אריין גאר אומזיסט אין אנ'איבריגען פלאנטער.

דיין רבי האט דיר אנגעוויזען אויף די ווערטער פון די חכמים, אז פערציג טעג פאר א מענשענס געבוירען ווערען, רופט אויס א שטים פון גאט: „יענעמס טאכטער וועט חתונה האבען מיט יענעם!" הייסט עס דאך, אז דער מענש איז נישט פריי אין זיינע מעשים!

פרעג איך דאך: אויב דער בעדייט פון יענע ווערטע סראיז טאקע אזוי פשוט, טא פארוואס שטייט אין דער תורה, אז פאר א מלחמה דארף מען אויסרופען: „טאמער וועט ער שטארבען אין דער מלחמה, און אנ'אנדער וועט צונעהמען זיין ווייב און וועט אפקלייבען זיין וויינגארטען"?

און וועלכער בר־דעת וועט עס ספק'ן אין דער ריכטיגקייט פון די דאזיגע ווערטער פון דער תורה?

דעריבער מיין איך, אז דער אמת איז שטענדיג דאס, וואס ס'שטעהט אין דער תורה און אויב עמיץ געפינט ביי די נביאים, אדער ביי די חכמים א חילוק, אדער א סתירה אויף די ווערטער פון דער תורה, מוז ער שטארק זוכען און טיף גריבלען זיך אין די ווערטער איז טאקעאזויפשוט, טא פארוואס שטייט זיי קענען צופאסען צו די ווערטער פון דער תורה, איז אוודאי גוט; אויב אבער נישט, דארף ער זיך זאגען, אז ווערטער פונם נביא און חכם פערשטעהט ער נישט, אדער זיי האבען עפעס א טיפערן מיין (אלעגאריש)

וואס שייך דער פריערדיגער בעשטימונג פון א זיווג, מיינט מען עס פאר א לוין, אדער שטראף, אז אויב דער מאן, אדער די פרוי, פערדינען מיט זייערע גוטע מעשים איז פאר זיי בעשטימט א גליקליכער זיווג אויב זיי פערדינען א שטראף, בעקומען זיי א זיווג פון שטענדיגער קריגעריי און רייסעניש.

אינם זעלביגען זינען זאגען אויך אונזערע חכמים: אויב אין איין עק וועלט געפינט זיך א ממזר און אין דער אנדערער עק וועלט א ממזר'טע, ברענגט זיי גאט צונויף און פארט זיי צוזאמען. אבער דאס איז נישט גליך פאר אלע ממזרים, נאר פאר די, וואס האבען עס פערדינט מיט זייערע מעשים, לויט גאט'ס איינזעעניש.

אלץ, וואס ווערט דא געזאגט, איז געבויט אויף מיינע אויספיהרען אין אבות, און דו פערשטעהסט עס געוויס אליין, ווייל איך זעה, אז דו ביזט א פערשטענדיגער מענש, ווי באלד דו ביזט שוין אוועק אויפ'ן דאזיגען גלייכען וועג.

— 2 —

צי דארף א גר זאגען: אלוקי אבותינו?

אזוי זאגט משה בר' מיימון ז"ל, וואס איז געווען פון די פערטריבענע פון ירושלים אין ספרד:

מיר האבען דערהאלטען פונם געלערנטען גר־צדק ר' עובדיה מכוח די ברכות און תפילות פאר זיך און בצבור, צי דארף ער זאגען: „אלוקי ואלוקי אבותינו"? אשר קדשנו במצוותיו וצוונו? אשר הבדילנו? אשר בחר בנו? שהנחלת את אבותינו? שהוצאתנו מארץ מצרים? שעשה נסים לאבותינו? און נאך אזוינע זאכען.

יא, דו דארפסט אלץ זאגען און נישט משנה זיין קיין שום זאך, נאר אזוי ווי אלע יודען דאווענען און בענשען, אזוי דארפסטו אויך דאווענען און בענשען סיי פאר זיך און סיי ווען דו ביזט פארן עמוד (א שליח צבור).

דער טעם איז, ווייל אברהם אבינו האט אלעמען געלערנט און געבילדעט און בעקאנט געמאכט מיט דער אמת'ער רעליגיע און מיט דער איינציגקייט פון גאט, האט פערווארפען די אפגעטעריי און געשמעטערט איהר דינסט און אריינגעבראכט א סך מענשען אונטער די פליגלען פון דער שכינה און אנגעזאגט זיינע קינדער און שטוב־לייט נאך איהם אפצוהיטען די וועגען פון גאט.

דעריבער איז איטליכער, וואס האט זיך מגייר געווען, ביז'ן סוף פון אלע דורות און וואס אנערקענט די איינציגקייט פון גאט'ס נאמען, ווי עס שטעהט אין דער תורה, פערעכענט ווי א תלמיד פון אברהם אבינו און זיינער א בן־בית, ער האט זיי אלעמען אומגעקעהרט אויפ'ן ריכטיגען וועג, ווי ער האט עס געטון מיט די מענשען פון זיין דור מיט זיין ריידען און לערנען, אזוי האט ער געמאכט פאר יודען אלע שפעטערדיגע גרים מיט זיין צוואה, וואס ער האט אנגעזאגט זיינע זיהן און פאמיליע נאך איהם.

הייסט עס, אז אברהם אבינו ע"ה איז א פאטער צו זיינע אייגענע כשר'ע קינדער, וואס געהען אין זיינע וועגען און אויך א פאטער צו זיינע תלמידים, און דאס זיינע אלע גרים.

דעריבער מעגסטו זאגען: „אלקינו ואלוקי אבותינו", מחמת אברהם אבינו איז אויך דיין פאטער.

דו מעגסט אויך זאגען: „שהנחלת את אבותינו" מחמת גאט האט דאך אברהם'ן צוגעזאגט דאס לאנד.

וואס שייך אבער די ווערטער: „שהוצאתנו ממצרים", אדער: „שעשה נסים לישראל", און אויב דו ווילסט, קענסטו אויך זאגען גלייך, ווי אלע, ווייל נאר דו ביזט אריין אונטער די פליגלען פון דער שכינה און שוין נישטא קיין שום אונטערשיד צווישען אונז און דיר.

אזוי האט אויך געזאגט ישעיה: זאל נישט מיינען דער פרעמדער, וואס בעהעפט זיך צו גאט, אז גאט וועט איהם אפשיידען פון זיין פאלק.

און אויך אין דער תורה שטעהט: פאלק! איין געזעץ איז פאר אייך און פארן פרעמדען איינוואוינער, איין געזעץ אויף אלע דורות!

בשעת אונזערע עלטערן זענען ארויס פון מצרים, האבען זיי אלע געדינט אפגעטער, ווייל זיי האבען זיך געהאט צונויפגעמישט מיט די פעלקער און אפגעלערנט זיך פון זייערע מעשים, נאר גאט האט געשיקט משה רבינו, דעם רבי פון אלע נביאים האט ער אונז אפגעשיידט פון אנדערע פעלקער און אונטערגעפיהרט אונז אונטער די פליגלען פון דער שכינה, אונז און אלע גרים, און געגעבען אונז איין געזעץ.

פאל אויך נישט אראפ ביי זיך צוליב דיין אפשטאם; אויב מיר זענען זיך מייחס אויף אברהם יצחק און יעקב, ביזטו זיך מייחס אויף דעם, וואס האט בעשאפען די וועלט (ס'הייסט, יעדער מענש איז א תיגד פון גאט. מ. פ.)

אזוי שטעהט אויך בפירוש אין ישעיה: דער זאגט: איך געהער צו גאט און דער רופט זיך אויפ'ן נאמען פון יעקב...

ס'שטעהט אפילו אין דער גמרא ביכורים, אז א גר דארף ברענגען די ביכורים און נישט לייענען דעם פסוק, ווייל ער קען דאך נישט זאגען: „וואס גאט האט געשוואוירען אונזערע עלטערן"; דארט שטעהט אויך, אז ווען א גר דאווענט אין שוהל, זאגט ער: „אלוקי אבותינו", אבער ווען ער דאווענט פאר זיך, זאגט ער: „מיין גאט און גאט פון ישראל".

אבער דאס איז נאר א פריוואטע מיינונג פון ר' מאיר, אבער דער דין איז, ווי אין תלמוד ירושלמי, אז א גר דארף ברענגען און לייענען דעם פסוק, גלייך ווי אלע יודען.

און אזוי זאלסטו טון, נישט אנדערש...

— 3 —

רמב"ם פערענטפערט זיין חיבור „משנה תורה"

צו הרב ר' יהונתן הכהן!

— — — — — איך מעלד אייך, אז ווען איך האב דערהאלטען אייער בריף מיט די שאלות, האב איך זיך שטארק דערפרעהט, ווייל איך האב געזעהן, אז מיינע ווערטער זענען אנגעקומען צו אזעלכען, וואס פערשטעהען און בעהאנדלען זיי, ווי געהעריג. אלע אייערע פראגעס זענען ריכטיגע, און איך האב שוין געענטפערט אויף אלע שאלות, נאר מיינע תשובות האבען זיך פערשפעטיגט עטליכע יאהר. דאס איז צוליב מיין קראנקהייט, וואס האט מיך געמאטערט א יאהר צייט, און אפילו איצט, נאכ'ן געזונט ווערען, בין איך נאך אלץ, ווי א קראנקער, וואס איז ארויס פון סכנה.

ס'רוב צייט פון טאג ליג איך אנגעשפארט אויפן בעט, און בין פערווארפען מיט פאציענטען, וועמען איך מוז געבען רפואות, כאטש דאס שוואכט מיך אפ זעהר שטארק. מ'לאזט מיר ממש נישט קיין איין פרייע שעה, נישט בייטאג און נישט ביינאכט. און וואס קען איך מאכען, אז איך האב געקריגען אזא גרויסען שם אין די ארומיגע לענדער?

און איך בין שוין נישט היינט, ווי אמאל אין די יונגע יאהרען, איך בין שוואך און שלעכט געשטימט, שווער אויף דער פען און אפילו אויף שרייבען א קליינעם בריוועל פויל איך זיך.

דעריבער זאל איך נישט פערדריסען, וואס איך האב געהייסען אנשרייבען איך די ענטפערס און א טייל פון די ביכער איבערשרייבען אייך, און האב נישט געשריבען אלץ מיט מיין אייגענער האנד, ווייל איך האב נישט קיין כוח און ווייל איך בין פערנומען מיט די בעדערפענישען פון מיינע פאציענטען.

און איך בין מודיע אייך, ר. יהונתן הכהן און אלע חברים־חכמים, וואס לייענען מיינע כתבים, אז הגם איך בין פון יוגענד אן פערבונדען מיט תורה און תלמוד, ווי מיט א יוגענד־געליבטער און איבערגעגעבענער ווייב, פונדעסטוועגען האב איך אויך גענאמען פרעמדע ווייבער, ריוואלינס פון דער תורה, דאס זענען מואב'ישע, עמונ'ישע, אדומ'ישע, צדונ'ישע, חתישע, אבער גאט ווייס, אז די דאזיגע האב איך באלד פון אנהויב גענומען בלויז אויף פרעגלערקעס, שעכטערקעס און בעקערקעס (דינסטען), און צו בעוויזען דורכדעם פאר אלע פעלקער די שיינקייט פון מיין אייגענער ווייב. פונדעסטוועגען האב איך שוין מיט איהר זיך ווייניגער אפגעגעבען, ווייל מיין הארץ איז דאך פארט צוטיילט געווארען אויף א סך חלקים, אין פערשידענע מינים חכמה.

וויפיל האב איך זיך געמאטערט, טאג ווי נאכט, אנ'ערך צעהן יאהר נאכאנאנד, איבערן צונויפשטעלען דעם דאזיגען חיבור! אזעלכע גרויסע מענשען, ווי איהר, מוזען דאך וויסען, וואס איך האב אויפגעטון, ווי איך האב צונויפגעשארט זאכען צושפרייטע און צעווארפענע, צווישען בערג און טאלען און אוועקגעשטעלט צוזאמען.

אויב איך האב אמאל געהאט א טעות, איז דאך יעדער מענש מסוגל צו פערגעסען; בפרט אנ'עלטערער.

צוליב אט די אלע סיבות דארף מען גוט נאכפארשען און נאכזוכען אין מיינע ווערטער. און זאל נישט זאגען דער לייענער פון מיין חיבור, ווער איז ער, צו פערבעסערן מיר? איך גיב איהם דערצו די דערלויבניש, זאל ער קומען און פערריכטען.

שוין איצט האט איהר מיר א גרויסעטובה געטון מיט אייערע בעמערקונגען; און ווער ס'וועט געפינען עפעס א בעמערקונג און ווער ס'וועט עפעס מיר מעלדען, וועט ער מיר דערמיט טון א גרויסע טובה ביז ס'וועט קיין מכשול נישט בלייבען.

ווייל איך בין מיט'ן דאזיגען חיבור אויסען געווען בלויז אפצוראייניגען די וועגען, בעזייטיגען די מכשולים פאר די תלמידים, זיי זאלען נישט אפגעשוואכט ווערען פון צופיל משא־מתן און זאלען נישט קומען צו א טעות אין א דין.

און גאט זאל העלפען אייך און אונז ביים לערנען זיין תורה.

— 4 —

צום תלמיד ר' יוסף עקנין

כ'האב דיר שוין מודיע געווען, אז ס'איז געשטארבען מיין קליינע טאכטער, זאל איהר טויט זיין א כפרה. מיין זוהן, זאלסט נישט טרויערן און נישט אומעטיג זיין נישט אויף א זכר און נישט אויף א נקבה.

גאט ווייס, אז דאס, וואס איך וועל דיר זאגען, איז אמת:

(ווייטער זעה זייט 19)

די מיסטיק פון מעדיצין לויט'ן זוהר

פון ד"ר מיכאל רובינשטיין

.1

די פראגען פון מעדיצין און נאטור־וויסענשאפט אין דער מיסטישער ליטעראטור פון פערשידענע עפאכען האבען א דאפעלטע בעדייטונג: זיי זענען נים נאר וויכטיג פאר דער געשיכטע פון מעדיצין, נאר אפשר נאך אין א גרעסערער מאס פאר דעם פארשער הומאניסט, וואס פערנעמט זיך מיט דערקלערען די מיסטישע פראבלעמען גופא, וועלכע ווערען דארט בעריהרט.

יעדע עפאכע האט דאך איהרע אייגענטימליכע כאראקטעריסטישע מעדיצינישע און נאטור־פארשטעלונגען; דעריבער זענען די מעדיצינישע אויפפאסונגען און בעגריפען, וועלכע מיר געפינען אין א בעטרעפענדינגען ווערק, מאסגעבענד פאר דער אויפקלערונג פון דער עפאכע, אין וועלכער דאס ווערק איז געשאפען געווארען.

פון דער אנדער זייט, קענען די מעדיצינישע פראגען, וועלכע ווערען דא בעהאנדעלט, געבען א שליסעל צו פערשטעהן די מיסטישע כוונות פון פיל אומפערשטענדליכע שטעלען, ווייל די מעדיצין ווערט אין דער מיסטישער ליטעראטור בעטראכט נישט ווי א זעלבסטשטענדיגע פראבלעם, נאר זי ווערט דארט בענוצט אלס סימבאל־מיטעל, בכדי צו פערקערפערן צו פערזאניפיצירען, אלעגאריש צו פעראנשוליכען פערשידענע פילאזאפיש־מיסטישע פראבלעמען — זי ווערט דארט פערווענדעט אלס א משל. און דעריבער שטודירענדיג דעם מעדיצינישען משל, די מעדיצינישע אלעגאריק, קענען מיר אפטמאל בעסער פערשטעהן דעם טונקעלען און פערנפעלטען העכערן נמשל.

אונזערע בעטראכטונגען וועלען מיר אנהויבען פון דעם וויכטיגסטען ווערק, אין וועלכען די מעדיצין ווערט אין א זעהר ברייטער מאס מיסטיש פערווענדעט — פון דעם ז ה ר. און ווירקליך: אזוי די עפאכע, אין וועלכער דער זוהר איז געשאפען געווארען, ווי אויך פיל שטעלען פון זיין אינהאלט קענען געפינען א געוויסע בעלייכטונג ביים שטודירען די מעדיצינישע פראבלעמען, וועלכע ווערען דא בעהאנדעלט.

ווי א לאבירינט ענטהאלט דער זוהר א בונטען קאנגלאמעראט פון פערשידענע פערשטעלטע מיסטישע געדאנקען־שפליטער; דער זוהר ווערט פערגליכען צו א מיסטישער מוזיק: אנ'אומענדליכער ניגון מיט זעהר פיל אלעגארישע הויפט און נעבענמאטיווען, וועלכע חזר'ן זיך צאהלרייך איבער, קרייצען זיך געגענזייטיג אדורך, וויקלען זיך און געהען פונאנדער. און דאס אלץ איז אין זוהר דורכגעמישט מיט מעדיצינישע מאטיווען, מיט אזוי פיל מעדיצינישע בעגריפען, אז אין געוויסע טיילען קען מען איהם בעטראכטען אלס א מיסטיש — מעדיציניש ווערק.

די מעדיצינישע וויסענשאפט — אויב מען קען דא בכלל אנווענדען דעם דאזיגען טערמין — וואס איז ענטהאלטען אין זוהר, ווערט כאראקטעריזירט דורך צוויי הויפט־שטריכען, וועלכע לעגען ווי צוויי לייט־מאטיווען זייער שטעמפעל אויף דאס גאנצע ווערק.

דער ערשטער הויפט־שטריך איז די מעדיצינישע סכאלאסטיק. נישט מיט אנ'עקספערימענטאלער וויסענשאפט האבען מיר דא צו טון. די דאזיגע גאנצע מעדיצין, די אלע פיזיאלאגישע און אנאטאמישע איינצעלהייטען פון זוהר, די אנווייזונגען פון היילען און דערקענען קראנקהייטען ווערען דא ארויסגעפיהרט און געלערנט נישט פון דער ערפאהרונג, נאר פון דער תורה, פון מאמרים און פון פסוקים — דאס איז מעגליך געווען אין דער עפאכע פון דער אלגעמיינער מעדיצינישער סכאלאסטיק, פון מעדיצינישע דאגמען. אין יענער צייט איז די גריכישע מעדיצינישע לעהרע (היפאקראטעס, גאלענים), וועמענס הויפט־בעגריפען מיר טרעפען אויך איבעריגענס אין זהר, געוועקט ווי א הלכה למשה מסיני.

די מעדיצינער פון יענער צייט האבען געקענט נאר פלפול'ן זיך ארום איהר, — מ'האט אבער נישט געטאר'ט בשום אופן צווייפלען אין איהרע גרונד־פרינציפען, ווייל זי איז געווען ווי א מין רעליגיעזע דאגמע. און דעריבער איז מעגליך געווען, אז דער זהר זאל שעפען זיינע מעדיצינישע וויסענשאפט נישט פון דער ערפאהרונג, נאר אויך פון א רעליגיעזע דאגמע, — פון דער יודישער תורה — פון דעם אלגעמיינעם קוואל, פון וועלכען ס'האבען געשעפט דאן אלע יודישע וויסענשאפטען. ריכטיגער געזאגט האנדלט זיך דא וועגען ראיות מן התורה פאר געוויסע דעמאלסדיגע מעדיצינישע בעגריפען.

דער צווייטער לייט־מאטיוו פון דער מעדיצין אין זהר איז די מעדיצינישע מיסטיק. די מעדיצין ווערט אין זהר, פערשטעהט זיך, נישט בעהאנדעלט זעלבסטשטענדיג — דער זהר וואלט דאן גאר געווען א מעדיצינישע ארבייט — נאר זי ווערט דארט בענוצט אלס מיסטישער סימבאל. דער בוי פון דעם מענשליכען קערפער, דאס אינדיווידועלע לעבען, דער מיקראקאסמאס ווערט דא פערווענדעט אלס א אנאלאגיע צו דער סטרוקטור פון דעם אלוועלט, פון דעם מאקראקאסמאס. אין די דאזיגע אנאלאגיע צווישען די סטרוקטורען פון מאקראאנטראפאס (די וועלט אלס א מענש) און מיקראקאסמאס (ד. ה.. דער מענש אלס א וועלט) ווערט אין דעם זהר שטרענג און קאנסעקווענט דורכגעפיהרט — פערשטעהט זיך, אויף א מיסטישען שטייגער.

ריידענדיג וועגען גאט און מענש גיט דער זהר גלייכצייטיג צוויי פאראלעלע פארשטעלונגען: פון איין זייט די נאטור, די אנאטאמיע און פיזיאלאגיע, פון דער מיסטיק, די סטרוקטור פון גאטסהערשאפט; און פון דער אנדערער זייט — די מיסטיק פון דער נאטור, די מיסטיק פון דער מענשליכער אנאטאמיע און פיזיאלאגיע.

אזוי ווי ביים מענשען די נשמה — די אומזיכטבארע, די פון גאט עמאנירטע, אומפאסבארע רעזידירט אין דעם מוח און רעגירט איבער דעם גאנצען קערפער דורך דער פערמיטלונג פון א גאנצער היערארכיע פון אונטערגעארדנעטע ארגאנען, ווי הארץ, לעבער, לונגען א. אז. וו. — ווי אויך דאס העכסטע אומענדליכע וועזען, וואס געפינט זיך אין זיבעטען הימעל, בעהערשט דאס וועלט־לעבען נישט אונמיטעלבאר, נאר אויך דורך א סיסטעם פון ארגאנען, א טרעפ פון ספירות.

די מענשליכע ארגאנען טיילען זיך, לויט'ן זהר, אויף העכערע, איידעלערע, גייסטיגע, וועלכע זענען דער קוואל פון לעבענסקראפט און געפינען זיך אין דעם אויבערשטען טייל פון קערפער (דאס זענען דער מוח, דאס הארץ און די לונגען) און אויף א צווייטע נידעריגערע קאטעגאריע פון מאטעריעלע זאאלאגישע ארגאנען, וועלכע געפינען זיך אין דעם בויך־חלל און זענען אפגעטיילט פון די ערשטע דורך א מחיצה, די דיאפראגמע, פונקט אזוי איז אויך געבויט די גאטס־הערשאפט, דער מאקראקאסמאס: די העכסטע ארגאנען, די ספירות אין די העכערע וועלטען שיקען זייער שטראם פון גנאד דורך רעהרען, צנורות, — ענליך צו די ארטעריעס, דורך וועלכע עס שטראמט דאס בלוט.

—=—

אין ערגעץ נישט...

(ערצעהלונג)

פון פנחס בערניקער

— וואו לויפסטו שוין ווידער? — שרייט אויס דער טאטע א פערצארענטער דערזעהענדיג פייגעלען מיט׳ן מאנטעל אויפ׳ן פלייצע.

— אין ערגעץ נישט, — ענטפערט פייגעל אפּגעהאקט און פערמאכט באלד די טיר הינטער זיך.

— רק אין ערגעץ נישט, — שרייט איהר דער טאטע נאך מיט כעס, הגם ער ווייסט, אז זיין קול וועט איהר נישט דערגרייכען. ער קען זיך נישט בערוהיגען, די הארץ זיינע איז אין איהם כסדר פערוועהטאגט, שרייט ער און בייזערט זיך נישט וויסענדיג אליין פארוואס און פאר ווען.

ער ווייסט גאנץ גוט, וואו דער „ערגעץ נישט״ איז: פייגעל׳ס אין ערגעץ נישט מיינט ביים שכן, — ניימאנ׳ס... ער שטעלט זיך אבער דערמיט נישט צופרידען און הערט נישט אויף ארומצולויפען, מיט זיינע נערוועזע טריט, הין און צוריק איבערן שטוב און בורטשען, ווי צו זיך אליין: „אין ערגעץ נישט, אין ערגעץ נישט... א מויד פון ניין און צוואנציג יאהר געהט אין ערגעץ נישט...״

דאס ווייב זיינע, פייגעל׳ס מאמע, שטעהט אין קיך און פארעט זיך ארום געפעס. זי הערט קלאר יעדען ווארט וואס ער, דער מאן איהרער, רעדט ארויס אין צווייטען צימער, זי פיהלט אפילו יעדע נערוועזע בעוועגונג זיינע... און ס׳ווילט זיך איהר אזוי ענטפערן איהם: זי האט איהם אזוי פיל צו זאגען... אויפצוווארפען... זי האלט זיך אבער איין; „נעהן מאכען ווידער א סקאנדאל״ — טראכט זי איבער צום הונדערסטען מאל און שטרענגט זיך אן מיט אלע כוחות צו פערשווייגען איהם. אבער די לעצטע ווערטער זיינע ברעכען איהר געדולד, די „ניין און צוואנציג יעהריגע מויד״ און דער טאן, מיט וועלכען ער האט דאס ארויסגערעדט, האט צופלאקערט דעם פייער אין איהר הארצען און אליין נישט פיהלענדיג ווי אויפגערעגט זי איז, זאגט זי זיך ארויס:

— אז מ׳האט אזא טאטען געהט מען אין ערגעץ נישט...

— אזוי?! בעווייזט ער זיך פלוצלינג אין קיך.

— אוודאי אזוי!

— מיט וואס האט זיך עס דער טאטע אזוי פערזינדיגט?..

— מיט דעם, וואס ער איז קיין מענש נישט.

— נו, האט זי דאך אבער דערפאר א מאמען א מענש!... — פרובט ער איהר ארייננזאגען.

— וואס טויג די מאמע, דער מענש, אז זי קען איהר איצטער קיין אנדער טאטען נישט געבען?! שרייט זי איהם אריין אין פנים.

— אזוי נאר?... — בלייבט ער שטעהן אויפ׳ן מאמענט ווי א פערגליווערטער.

— געווים אזוי! — קוקט זי איהם אריין דרייסט אין די אויגען. אדרבה, זאג אליין פארוואס מוטשעסטע איהר אזוי?... — שרייט זי ווידער אויס און גיט באלד צו: — וואו איז דאס געהערט געווארען, אז א טאטע זאל אזוי פייניגען זיין אייגענע טאכטער? און אז זי איז א ניין און צוואנציג יאהריגע מויד, ביזטו מעהר שוין נישט איהר טאטע און זי טאר שוין מעהר אין ערגיץ נישט געהן?...

— זי מעג... אבער וואס אזוינס האט זי צו טון ביי די נוימאנ׳ס?

— טא וואו אנדערש זאל זי געהן?

— וואו זי וויל נאר אליין... דערפיהלט ער זיך פלוצלינג ווי אין א פערלעגענהייט.

— וואס הייסט? — לאזט איהם שוין דאס ווייב נישט אפּ.

— את, לאמיר זאגען צו גרינבערג׳ס... זיי זענען דאך אויך שכנים, — גיט ער באלד צו אין איילעניש.

פייגעל׳ס מאמע ווייסט גאנץ גוט וואוהין דער טאטע צילט מיט דעם „צו די גרינבערג׳ס״: ער מיינט גרינבערג׳ס עלטערן זוהן... זי אליין האט אמאל אויך געטראכט וועגען דעם, אבער היינט ווייסט זי, אז ס׳איז אנ׳ארויסגעווארפענע זאך; די אלטע גרינבערג׳ס ברענגען פשוט פייגעל׳ס טריט ווען נאר זי קומט אריין צו זיי: זיי האבען מורא, אז זי וועט נאר ביי זיי צוכאפּען זייער „זוהנעלע״... און זיי נעהמען זיך אפילו נישט צו געבען איהר אנצוהערעניש וועגען דעם... זי, די מאמע, האט דאס מאל געזעהן מיט איהרע אייגענע אויגען. אבער איהם, דעם מאן איהרען, וויל זי וועגען דעם נישט דערצעהלען... און נאר כדי נישט צו בלייבען אהן אנ׳ענטפער שרייט זי אויס:

— אזוי, אזא חכם ביזטו? איך האב דאך גאר־נישט געוואוסט ביז איצטער... אבער איז פייגעל אליין אויך אזא חכמה ווי דו!... וואס זאל זי אבער אז מ׳איז דארטען נישט גערן, אז מ׳וויל איהר נישט... זאל זי זיי פאלען צו די פיס... זאל זי, זאל זי... וויל די מאמע וויטער רעדען און קען נישט ארויסברענגען איהרע ווערטער צוליב די טרעהרען, וועלכע האבען איהר גענומען שטיקען.

דער מאן איהרער וויל איהר עפּעס ענטפערן און ווייסט נישט וואס צו זאגען. זיין גאנצע פערביטערטע עקשנות איז אין דעם מאמענט צורונען געווארען און א רחמנות־געפיהל צו זיין ווייב, צו זיין טאכטער און אפילו צו זיך אליין.... טאקע — הויבט ער אן טראכטען פאמעלעך ארייננגעהענדיג אין צווייטען צימער — וואס זענען זיי נעבעך שולדיג, אז איך פערדין גארנישט, אז מיינע געשעפטען זינקען פון טאג צו טאג?... און די מעשה מיט פייגלען איז דאך אויך נישט מעהר ווי א צוטשעפּעניש: ווארים, פארוואס זאל זי נישט געהן צו די גוטמאנ׳ס?... וואס קען זי נעבעך העלפען, אז עס מאכט זיך איהר נישט מיט וועמען חתונה צו האבען?... זי פיהלט דאך אליין איהרע אייגענע צרות און צו וואס זאל איך נאך העלפען פערביטערן איהר לעבען? — טראכט ער ווייטער און פיהלט ווי דאס הארץ זיינס ווערט אלץ שטארקער און שטארקער פערקלעמט.

אין שטוב קען ער שוין לענגער נישט בלייבען. די שווערע לופט פון ארום נעמט איהם שטיקען... טוט ער לאנגזאם אן זיין מאנטעל און קלייבט זיך ארויס־צוגעהן נישט וויסענדיג אליין וואוהין...

די פרוי זיינע דערזעהט אויף זיין לאנג אויסגעצויגען פנים און פערגרעסערטע אויגען דעם גאנצען צער פון זיין הארצען, און כדי צו בערוהיגען איהם אביסעל טוט זי שטיל א פרעג:

— יודעל, וואו געהסטו?

— אין ערגעץ נישט — ענטפערט ער נאך שטילער, נישט האבענדיג עפּעס אנדערש צו זאגען, און שארט זיך שנעל פון שטוב ארויס...

צו לאנג קען פייגעל ביים שכן נישט איינזיצען, ווי גוט זי זאל זיך דארט נישט פיהלען געהט עס איהר נישט איין: זי פערשטעהט, אז גלייך נאכדעם ווי זי איז אוועק פון הויז, האבען זיך טאטע מאמע אנגעהויבען קריגען... און אז די קריג איז אויסגעבראכען טאקע צוליב איהר, צוליב פייגלען אליין... און ווי שטארק זי איז אין כעס אויפ׳ן טאטען, האט זי נאך מעהר רחמנות אויף דער מאמען... זי קען איהר אבער נישט העלפען: אין דער היים קען זי נישט אלעמאל איינזיין; ווי נאר זי דערפיהלט דעם טאטען ארום זיך אזוי ווערט איהר ענג, — צו ענג שוין: ער, דער טאטע, הערט קיינמאל נישט אויף צו קרעכצען איבער איהר:

א מויד, א מויד! הערט ער נישט אויף צו בורטשען ווען ער קומט א פערביטערטער פון גאס.

איך וועט זיך מיט דיר, אז זי טראכט גארנישט וועגען קומען צו א תכלית, — ווענדעט ער זיך צו דער מאמען.

— אז טאג און נאכט ליגט עס נאר ביי די נוימאנ׳ס! הערט ער גארנישט אויף צו ברענען איהר די טריט.

— טאטע, וואס ווילסטו?!

— וואס זאל איך ווילען? איך וויל, אז דו זאלסט זיך ביי מיר עלטערן ביז הונדערט און צוואנציג יאהר... ציהט ער אויס די ווערטער מיט א בעזונדערן פערגעניגען ווען ער בעמערקט פייגעל׳ס כעס.

פייגעל שפּרינגט אפּ ווי אנ׳אפּגעבריהטע. זי וויל זיך בערוהיגען און קען נישט, ווייל זי הארכט ווייטער דעם טאטענס קול:

— קינדער! טאקע גאר ווי ביי לייטען... פונקט...

— ווייל דער טאטע איז נישט ווי ביי לייטען!... שלאגט איהם די מאמע איבער.

— איז וואס ווילסטו, אז איך זאל איהר שוין גארנישט דערמאנען וועגען חתונה האבען?...

— ניין.

— נאר וואס זאל איך טון?

— קריגען פינף טויזענט זל. ווי לייטישע טאטעס! ענטפערט איהם די מאמע מיט הארץ.

דא ווערט שוין דער טאטע שטיל. ער דערפיהלט זיין מאכטלאזיגקייט און זאגט מעהר גארנישט. פייגלען איז שוין אבער אלץ איינס: אין שטוב קען זי שוין לענגער נישט איינזיצען, כאפּט זי עפּעס ארויף אויף זיך און לויפט אריין צום שכן. ביי די נוימאנ׳ס איז אזוי גוט, שטיל און רוהיג... מ׳רעדט דא נישט וועגען חתונה האבען און קיינער ווייזט איהר קיין פערביטערטקייט נישט ארויס. פערקעהרט, די שכנ׳ישע פאמיליע האט איהר זעהר ליב; ווען נישט ווען קריגט זי פון זיי אפילו א קאמפּלימענט וועגען איהר שעהנער פיגור און יונגען אויסזעהן. פון אזא קאמפּלימענט דערפיהלט זי זיך פרישער, יונגער אפילו. לאנג האלט עס נישט אן: זי דערמאנט זיך באלד וועגען איהרע ניין און צוואנציג יאהר און וועגען טאטען, וועלכער האט מורא טאמער פערגעסט זי איהר עלטער... איהם, דעם טאטען איהרען, קען זי נישט זאגען, אז זי טראכט אזוי אפט דערפון. זי ווייס אליין נישט פארוואס זי קען דאס איהם נישט זאגען, אבער זי קען נישט; זי קען נישט דערצעהלען דעם טאטען וועגען איהר וועהטאגדיגסטען וועהטאג. אבער איהר אליין הערט עס גארנישט אויף צו רופען... די צאהל ניין און צוואנציג געהט איהר גאר פון קאפּ נישט ארויס... און ביי דער ערשטער געלעגענהייט וואלט זי געווים חתונה געהאט... אבער געה, מאך... פערטיפט זי זיך ווייטער אין איהרע געדאנקען ביז די שכנה וועקט איהר אויף פון איהר פערטראכטקייט:

— וואס קלערט איהר אזוי? דערפיהלט זי פלוצלינג א גלעט איבער׳ן פלייצע.

את גארנישט...

זי קאן שוין אבער לענגער נישט זיצען ביים שכן און אזוי שנעל ווי מעגליך וויקעלט זי זיך איין אין איהר מאנטעל...

— פייגעל, וואו איילט איהר זיך אזוי? — וואונדערט זיך פרוי נוימאן.

— אין ערגעץ נישט, — ענטפערט פייגעל. ערשט שטעהענדיג ביים טיר וויל זי זיך פערענטפערן און גיט קוים צו: די מאמע איז אליין...

די מאמע זיצט טאקע אלוין. און פייגעל דערקענט שוין אויף איהר פנים, אז זי האט דא געהאט צו זינגען און צו זאגען... זי מאכט זיך אבער נישט וויסענדיג און בלייבט זיצען א שווייגענדיגע.

פייגעל קען מעהר נישט פערטראגען די געוואלדיגע שטילקייט פון צימער. זי דערפיהלט א וועהטאגדיגע נייגעריגקייט צו עפענען איהר מאמע׳ס מויל און הארץ: זי וויל, אז די מאמע זאל איהר דערצעהלען וועגען איהר וועה און פיין... ס׳גלוסט איהר אבער נישט, נישט מיט גוטען און נישט מיט בייזען; די מאמע איז שטום ווי א פיש; זי וויל גארנישט רעדען אויפ׳ן טאטען און זי קען גארנישט זאגען דער טאכטער...

און ווען פייגעל שטעהט צו איהר צו נאך שטארקער און זי, די מאמע, דערפיהלט, אז את, את און זי וועט אויסברעכען אין א געוויין... שטעלט זי זיך אויף פון ארט און לויפט צו דער טיר...

— וואו געהסט?... — בעט זיך פייגעל.

— אין ערגעץ נישט, — רעדט זי קוים אויס און שטרענגט זיך אן, אז פייגעל זאל נישט דערפיהלען די טרעהרען אין איהר קול...

סבות, פאלגען און הייל־מעטאדען

(מעדיצינישע שמועסן וועגן סיפיליס)

פון ד״ר ה. רוזשאנער

לאמיר איצט נעהמען אנ׳אנדערן קאנקרעטען פאל. עס קומט צו אונז א פאציענט, וועלכער האט מיט א פאר יאהר צוריק נישט לענגער ווי 5 יאהר געהאט א פאזיטיווען וואסערמאן, אדער א סיפיליטישען אויסשלאג. ווי האנדלען מיר אין אזא פאל? מיר פיהרען אדורך יעדע 2 חדשים א קאמבינירטע, ענערגישע קוראציע. אזא קוראציע דויערט אומגעפעהר 8 וואכען. פיהרען מיר אדורך נאך צוויי אזעלכע קוראציעס מיט דיזעלביגע הפסקות. די דאזיגע 2 קוראציעס רופען מיר זיכערהייטס־קוראציעס. נאכדעם קומט אנ׳אבסערוואציע — תקופה. די דאזיגע תקופה דארף דויערן 3־4 יאהר. בעת דער אבסערוואציע־תקופה מוז דאס בלוט אונטערזוכט ווערען.

אין ערשטען יאהר דארף מען אונטערזוכען דאס בלוט יעדע 2 חדשים, אין צווייטען יאהר — יעדע 3 חדשים, אין די ווייטערדיגע יאהרען — יעדע 4, 5 צי 6 חדשים. אויב די אונטערזוכונגען זענען אויסגעפאלען כסדר נעגאטיוו, קען מען מיט א ריין געוויסען דערלויבען דעם דאזיגען חתונה צו האבען. אין געגעבענעם פאל איז זעהר וויכטיג די קאנטראל פון דאקטאר איבער׳ן חולה, ד. ה. בעת ער געפינט זיך בלויז אונטער אבסערוואציע.

נאץ אפט בעגעהט מען א פעהלער, איבערהזרנ׳דיג צופיל די קוראציעס. דאס אדורכפיהרען נישט־נויטיגע קוראציעס איז שעדליך, מחמת נישט־קוראציע נאר די אבסערוואציע־צייט, אין וועלכער עס איז היילונג, דעצידירט צי דער חולה איז שוין פולשטענדיג אויסגעהיילט.

ווי אבער דארף מען האנדלען אין אזא פאל, ווען נישט קוקענדיג אויף דער לאנג־דויערנדער און ענערגישער קוראציע בלייבט דאך דאס בלוט פאזיטיוו? וואסערע תשובה דארף מען געבען אזא חתונה־קאנדידאט?

די בעדייטונג און ווערט פון דער וואסערמאן רעאקציע איז בלי ספק זעהר גרויס, מחמת א פאזיטיווע רעאקציע בעווייזט, אז די געגעבענע פערזאן איז זיינער צייט זיכער. געווען אנגעשטעקט מיט סיפיליס, צוליב דעם טאקי איז זעהר געווינשען, אז ביי א קאנדידאט אויף חתונה צו האבען, אויב ער האט אמאל געליטען פון סיפיליס, ווען אפילו ער איז קליניש פולשטענדיג געזונט, זאל אויך בעזייטיגט ווערען דער בעוויין פון דער אמאל אדורכגעגאנגענער קראנקהייט. פון דער צווייטער זייט אבער מוז מען אונטערשטרייכען, אז די וואסערמאן־רעאקציע בעווייזט כלל נישט, צי דער געגעבענער חולה איז אנשטעקענד, אדער נישט. מיר מוזען געדענקען, אז אין די ערשטע וואכען, ווען דער פאציענט האט בעקומען דעם סיפיליס, אין די ערשטע צייטען פון הארטען שאנקער, ווען די געפאהר פון אנשטעקונג איז געוואלדיג גרויס, אז גראד דאן איז די וואסערמאן־רעאקציע נעגאטיוו. דאגעגען זענען פארהאן פאלען, און דאס כלל נישט אזוי זעלטען, ווען מיר ענטדעקען צופעליג ביי פערהייראטע מענער א פאזיטיווען וואסערמאן. דערביי האט די פרוי זיך לחלוטין נישט אנגעשטעקט און די קינדער זענען פולשטענדיג נארמאלע.

פון דעם אלעם איז צו דרינגען, אז ביים בעטראכטען די מעגליכקייטען פון חתונה האבען פון א סיפיליס־קראנקען, שפּילט די הויפּט־ראל דער קלינישער צושטאנד פון חולה, די פריהער אדורכגעמאכטע קוראציעס און די עלטער פון דער קראנקהייט. דאגעגען די סעראלאגישע אונטערזוכונגען האבען אמת אנ׳אונצווייפעלהאפטע בעדייטונג, אבער כלל נישט קיין דעצידירענדע.

וואס שייך די צווייטע פראגע, נעמליך די ווירקונג פון סיפיליס אויף דעם קומענדען דור, אויף די קינדער, וואס קענען געבוירען ווערען איז דאס פריהער געזאגטע שוין במילא א תשובה אויך אויף דעם, מחמת דאס אנשטעקען די קינדער מיט דער קראנקהייט, ד. ה. בעלאסטען דעם קומענדען דור מיט א ירושה־סיפיליס איז מעגליך נאר דאן, ווען די מוטער איז אויך קראנק אויף סיפיליס, אלזא, אויב זי איז אנגעשטעקט געווארען פון מאן. קוים אבער האט די פרוי זיך נישט אנגעשטעקט, דראהט במילא נישט די קינדער קיין שום געפאהר. די הויפּט־פראגע בעשטעהט אלזא, נאר דערין, צי די מוטער קען אנגעשטעקט ווערען.

אויב אבער עס קומט אין בעטראכט אלס קאנדידאט צום חתונה האבען א פרוי, א סיפיליטיקערין, אדער א פרוי, וואס האט זיך אנגעשטעקט פון א מאן דאן דארף אדורכגעפיהרט ווערען אנ׳ענערגישע און ענטשפּרעכענדע קוראציע אונגעפעהר די אייגענע, ווי מיר האבען פריהער אנגעוויזען. דאס וועט האבען די ווירקונג, וואס א דאנק דעם וועלען קומען אויף דער וועלט געזונדע קינדער. די בעדייטונג און ווירקונג פון סיפיליס־קראנקען פאטער אויף די קינדער איז אלזא נישט קיין דירעקטע, נאר אנ׳אונדירעקטע.

אויב אבער דער סיפיליס פון פאטער קען נישט ארויסרופען קיין ספּעציעלע סיפיליטישע דערשיינונגען ביי די קינדער, אויב די פרוי האט זיך נישט אנגעשטעקט, אויב די קראנקהייט פון פאטער קען נישט ארויסרופען ביי די קינדער אזעלכע ערשיינונגען, וואס האבען צו פערדאנקען זייער ענטשטעהונג די סיפיליס־מיקראבען, די ספּיראכעטען, קען אבער דעם פאטערס קראנקהייט ארויסרופען אנדערע מינים ענדערונגען, וואס קומען אלס רעזולטאט פון בעשעדיגטע זאמען־פעדעם, פונקט אזוי ווי ס׳פאסירט ביי אנדערע אנשטעקענדע קראנקהייטען למשל, ביי שווינדזוכט, אדער ביי פערגיפטיגונגען (אלקאהאליזם) אין אזעלכע פאלען זענען די קינדער שוואכע. עס ווארפט זיך אין די אויגען די בלאסקייט אויפ׳ן פנים. זיי זענען אויך גייסטיג שוואך ענטוויקעלט און אנדערע ענליכע דעגענעראציע ־ דערשיינונגען. די דאזיגע דעגענעראציע ־ דערשיינונגען פערדינגען אונזער בעזונדערע אויפמערקזאמקייט. אמת די דאזיגע דערשיינונגען זענען א סך וועניגער שעדליך און געפעהרליך, ווי די אמת׳ע פאלגען פון א ירושה־סיפיליס. פון דער אנדערער זייט אבער גליטשען זיי זיך לייכטער ארוים פון אונזער קאנטראל און היילמעגליכקייטען, מחמת אפילו די ענערגישסטע היילונג קען נאר אומברענגען די ספּיראכעטען און נישט דערלאזען, אז זיי זאלען איבערגעהן צום קומענדען דור. מיר האבען אבער נישט קיין שום מעגליכקייט צו פערזיכערן זיך, אז די זרע זאל זיין א פולווערטיגע און זי זאל נישט ארויסרופען די פערשידענארטיגסטע דעגענעראציע ־ דערשיינונגען ביי די קינדער. אבער ווידעראמאל דאס אייגענע לידעל. אויך די נישט־ספּעציפישע דערשיינונגען זענען וועניגער מעגליך, ווען עס זענען גענומען געווארען אין אכט אלע אונזערע בעווארענישען בנוגע א קאנדידאט צום חתונה האבען, הן בנוגע דער צייט ווי לאנג דער פאציענט איז קראנק אויף סיפיליס און הן בנוגע די צאהל און דעם אופן פון די אדורכגעפיהרטע קוראציעס.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

צי, כ'בין שוין ווידער דו. קריק אין מאַן מולן געסל. כ'זוג ענק, יאַט'ן, אַז כ'בין גיקימע רעדאָגאָש אין גיזעיען די קאָמיניס, אָב איעך עסגישריגן: לעיבן זאָל, זאָל באַליט! לעיבן זאָל אן שמולער געסל! ס'איז ... קיש ראכטיג ווי אַן בובע זוגט: „אימעטים איז גיט אין אין שמולן עסל איז נאָך בעסער".

נאָר וואָעס קימט אַראָעס פֿין דעים אַלעם, ז איעך אָב גיסיידער נאַגמיס נעיפ'ש. ווי נאָר איעך ין גיקימע אַהיים אָב איעך שוין גיגאַט נאַג-יס נעיפ'ש. צ'ווייסט פֿין וואָעס? פֿין דעים פענ-אַצקע ידל ... ריצרועל מיט היצלער'ס מאַנ-אַל.

צאָט טאַקיש ניש גיהעיערט פֿין דעיר מאַנסע יט דעים מאַנדאַל? עב איעך ענק פֿאַציילן.

עפעס א פענטאַצקע ידעל איז ריצרועל אָט יקריגן א מאַנדאַל מיט אַ קאַקנקרייץ פֿון היצלערן ליינט. אָט דעיער פענטאַק ציגינימע דעים מענ-ראַל מיטן קאַקנקרייץ אין גיזוגט אַ שיינעם דאַנק.

ני, וואָעס זוגט עך צי דעים פענטאַק? צ'העירט ועז איעך בין אין ריצרועל אין פאַק דעים מי-יוול אין אַנ'אינטערגאַס, וואָלט איעך פֿון עים ימאַכט קרעפל-פליש.

ווען איעך וואָלט גיקריגן אַזאַ מאנדאל, וואָלט איעך דעים סויכער אַריינגיליגט אין אַ קאַנע-וערט אין וואָלט עים קריק געשיקט קאַ בלין צי היצלערן אין וואָלט ציגעשריבט אַזוי:

גרויסער פוריץ בקאַק בלין!

אַ דאַנק פֿאַר דאַן קאקנקרייץ. פרעס דיעך אוען מיט דאַן מיטונע אין זיי אַ גיפורע פֿאַר קאָל יסרועל. פֿאַר מיער אין פֿאַר גאַנץ באַליט — אַזוי וואָלט איעך פיניעלע, גיענטפערט. וואָלט איעך גיט גיטיען?

יעך, יאַטן, אַז איעך בין שוין קריק דו אין באַליט, עלן מיר זעך נעמען אָנגיביזירן די וואַלן צין סיים. צווייסט כאָדושביג, וואָעס מע בעדאַרף יעך צי טיען? קוידים קאל מיז מע אָנ-גיביזירן אַ וואַל-קלעגיום פֿאַר אינדזער באַליטער קרייך (געמיינט: קרייז), צי דעיעם קרייך אָב איעך שוין אנמילירט (געמיינט: נאָמינירט) 25 כי-וויירים פֿין אינדזערע יאַטן. די כיווירים פֿין וואַל-קלעגיום עלן שפעיטער אַראָעסשטעלן אַנ'אייגינים קונ-דידאַט צין סיים. יעך עלן מיער דעים שאַביס נאָכן טשולנט האָבן אַ פֿזאַמליג אָפֿן באַליטער פלאַך. איעך אַליין, על האלטן אַ ריידע אין על די ווילקער שמאַל-באַכער נעיבן אין טאַטנס טאַטן אַראַן. כ'על זיי פֿאַציילן מאַנסעס עלן זיי די שליפ'עס איבערגיין.

אַ קלאל יאַטן אין יאַטיכעס פֿון (גאַנץ באַליט אין פֿין שמולן געסל מיזן קימע מאָרגן, שאַביס אפֿ באַליטער מאַרק — סעט זאַן היימ-ליך!

דערוואַל אָצך מיער אַ ביטן שאַביס (אין זאַצך מיר גיזינד,

גראַף קאַלי.

וואר־קל־אנגעז

גאָטעניו, גיב טהוי און רעגען:
— בעט דער פויער פאַר זיין פעלד.
אַנדערש אָבער קלינגט די תפילה
פון איטאַליענס גרעסטען „העלד".

גאָטעניו, נעהם צו דעם רעגען:
בעט דער דוטשע מוסאָליני
ווייל מיר דאַרפען איצט פערזייען
אויף די בערג פון אַביסיניע...

נישט מיט תבואה, נישט מיט גערשטען
קיינעם קען עס איצט נישט זעטען
אונזער זריעה, אונזער זאָמען,
וועט זיין ביינער פון סקעלעטען...

ס'וועט די טאַנק זיין אונזער קאָסע,
וועלכע שימערט גלענצט און גליהט
ס'וועט די גאַנצע וועלט דערפיהלען
אונזער וואונדערבאַרען שניט...

אין דעם לאַנד פון קאַניבאַלען
אין דעם לאַנד פון מענשען-שקלאַפען
געהען מיר מיט בלוט און פייער
דאָרטען די „קולטורא" שאַפען...

אוי רעדוקציעס, אוי רעדוקציעס,
ווערען איבעראַל געמאַכט

אין פאַבריקען אין די ביוראָ'ס
רעדוצירט מען נישט געטראַכט.

אויך פאַרטייען רעדוצירען
די פראָגראַמען אַלערליי
די קהלה — די סובסידיעס
רעדוצירט — אַז אָך און וועה!...

אויך פון האַקען-קרייץ דער פיהרער
ביי די דייטשען וואָס רעגירט
האָט זיין מעכטיגע ממשלה
אויך אַביסעל רעדוצירט...

האָט געזאָגט אַמאָל נביאות:
הערט, רבותי, דאָס איז קלאָר,
אַז דער „האַקען-קרייץ" רעגירען
וועט דאָך גאַנצע טויזענד יאָהר...

איצט האָט ער אין אַ רעדע
פראָפעצייעט הויך און קלאָר:
אַז דער האַקען-קרייץ רעגירען
וועט געוויס פינף הונדערט יאָהר...

וואָס-זשע זאָגט אויף דעם גראַף קאַלי?
יאָ, ער שמייכעלט פול מיט שפּאָט,
און ער טראַכט זיך: גרויסער פיהרער
— זיי זיך מודה, ביזט באַנקראָט!...

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: האָסט געהערט, טרייטעל, אַז דער גביר לאָקש איז געשטאָרבען? ווייסטו נישט, וואָס זיינע לעצטע ווערטער זענען געווען?

טרייטעל: ער האָט קיין איין וואָרט נישט גערעדט. זיין ווייב איז איהם געשטאַנען צו-קאָפּענס.

אין דער שולע

לעהרער: מאָריץ, אַז אַ סוחר האָט באַ דיין טאַטעשי געקויפט אַ שטיקעל ווייסע לייווענד, וויפיל חדשים וועט אין זיין געשעפט דויערען דער „ביאַלי טידושען", ביז ער וועט דאָס שטיקעל לייווענד פערקויפען?

דער ענדעק כאַפּט אַנ'אַפּשניט

אין צוג שטייגט איין אַנ'עלטערער קריסט מיט אַנ'„אָרענדאָווניק" אין האַנד, און ווי נאָר ער שטעקט אַריין אַ פוס, נעהמט ער זיך גלייך טשעפען צו יודען.

ער ווענדעט זיך צו אַ יודישען פּאַסאַזשיר אין ברילען:

— איהר קוקט דורך אייערע ברילען, כדי איהר זאָלט זעהען טאָפּעלט צו גנב'ענען.

— אַזוי? — זאָגט דער יוד — און נאָכוואָס טראָגט איהר אייערע ברילען?

— כ'זאָל זעהען.

— און וואָס זעהט איהר?

נעהמט דער ענדעק, שטעלט אָן דעם בליק דורך די ברילען אויפ'ן יוד און זאָגט:

— אַ מאַלפּע זעה איך.

ווערט אָבער דער יוד נישט נתפעל און דער-לאַנגט אַ שאָס צוריק:

— אוואַ, איך האָב נישט געוואוסט, אַז אין אייערע ברילען געפינט זיך אַ שפּיגעלע...

גראַף קאַלי ווערט בעוואַכט

בעקומענדיג די ידיעה, אַז אין פּעקין האָבען רויבער פערכאַפּט אַנ'ענגלישען דיכטער און פאָר-דערן 100 טויזענד דאָלאַר אויסליי-געלד, האָט דער „קונדס" בעשטימט אַ שטאַרקע שמירה אויפ'ן גראַף קאַלי, מ'זאָל איהם חס ושלום נישט אַנ... בעניעלע זאָלן ... נבי'ענען.

דער קונדס

הומאר ●

סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט" נומער 191

פרייטאג, דעם 16 אויגוסט 1935

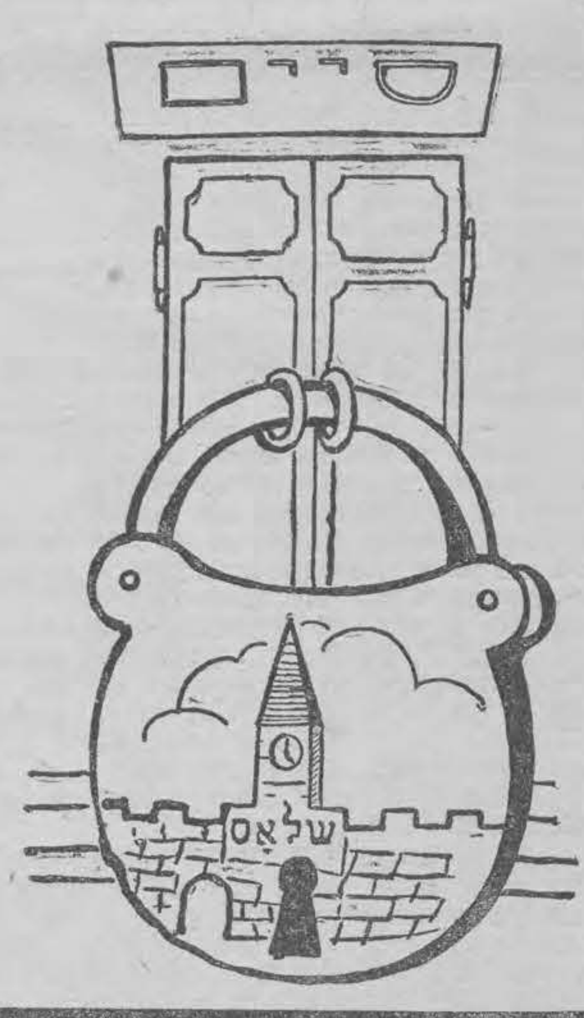

די שאַנסען פון די יודישע קאנדידאטן...

איז דער וואהל־בירא

אונטערגעהערטער שמועס

פרוי: איך וועל האבען וואהל־רעכט צום סענאט?

בעאמטער: אייער צענז?

פרוי: איך בעזיץ העכערע בילדונג.

בעאמטער: אויסצייכנונגען האט איהר?

פרוי: יא.

בעאמטער: וואס?

פרוי: צוויי אויסצייכנונגען אלס בארמהער־ציגע שוועסטער אין דער וועלט־מלחמה.

בעאמטער: זעהר פיין! נו, און 30 יאהר זענט איהר דאך זיכער שוין אלט?

פרוי: וו—א—ס? גרוביאן!!

איהר אורלויב

טאג־בוך פון דער פאנע אנקא

15־טען יולי: כ׳בין געקומען קיין ארלאיוא, ס׳געהט א רעגען. מארגען וועט זיין שעהן.

16־טען יולי: ס׳רעגענט א גאנצען טאג. אין דארף זאגען די פויערים, אז מארגען וועט זיין שעהן.

18־טען יולי: ס׳גיסט ווידער א רעגען. נאר מיין ווירט זאגט, אז ס׳וועט שוין שוין לאנג נישט דויערן.

21־טען יולי: כ׳הייב אן פערלירען דעם געדולד — ס׳האלט אין איין רעגענען. כ׳איז נישטא קיין אויסזיכט, ס׳זאל זיך וויפאגאדזשען.

22־טען יולי: כ׳האב דער ווירטין געמאכט א אוואנטורע. ס׳האלט ווייטער אין איין גיסען. מען שמועסט, אז ס׳קאן קומען צו א פערפלייצונג.

23־טען יולי: כ׳האב עס שוין גענוג. אויב ס׳וועט זיך מארגען נישט אויפהערען צו רעגענען, אנטלויף איך צוריק קיין לאדז. אין לאדז, שמועסט מען, רעגענט נישט.

26־טען יולי: היינט געהט א מבול.

27־טען יולי: כ׳ווער משוגע פון לאנגווייליג־קייט. ס׳רעגענט אהן אויפהער. אויב כ׳וועט מאר־גען זיין אזוי ווי היינט...

28־טען יולי: ס׳איז מיר שוין אלץ איינס. זאל רעגענען.

אזוי זעהט עס אויס אין יאהר 1935

מאן (צו א חבר): דו הערסט מענדעל? איך האב זעהר א גוטע פרוי: זי העלפט מיר רוימען, קאכען און צרע׳ען שקארפעטקעס.

פון וואהל־פראנט

אין א געשפרעך מיט איינעם פון די היגע קאנדידאטען צום סיים, האט דער לעצטער פער־זיכערט, אז אויב ער וועט געוועהלט ווערען אלס דעפוטאט, וועט ער אין סיים נישט האלטען קיין סימויל.

ער וועט זעהר אפט... געניצען.

בעניעלע זאלץ.

א סוחר ביים דאקטאר

דאקטאר: אייער הוסט געפעלט מיר נישט.

קראנקער: כ׳גיב אייך דאס, וואס איך האב. קיין אנדערען האב איך נישט.

דער „פרויען־העלד" פון קאלומנע

מאקס, דער פרויען־העלד און קענער,
אין א יונגערמאן, א „ברענער",
שען און א גאלאנטער:
וואו א שירצעל, וואו א קליידעל,
וואו א ווייבעל, וואו א מיידעל —
ווערט ער איהר בעקאנטער.

ליבעס האט ער זעהר פיקאנטע,
דאמען שעהנע, עלעגאנטע,
אלע ליבע, זיסע;
א „שיקאוונע", א קאקעטקע,
א בלאנדינקע, א ברונעטקע —
דאס איז זיין חברותא.

פיר מענער, קיין עין הרע...

פון

ב. קאוונער

א פער׳חלומ׳טער פריהמארגען אין די בערג. די לופט איז פריש, די בוימער שטעהען שטיל, טוד׳ען זיך מיט זיידענע בלויקייטען, מיט פערשלא־פענע ווינטלעך.

איך זיץ אונטער אנ׳אלטען עפעל־בוים און לייען א ביכעל פון א יונגען שרייבער. אבער איך קוק מעהר אויפ׳ן פער׳חלומ׳טען טייך ווי אין בי־כעל; דער טייך געפעלט מיר בעסער.

און אט וואקסט אויס נעבען מיר א פרוי, נישט קיין מאגערע, פון א יאהר 40, מיט שווארצע האר און שווארצע אויגען, זאגט מיר „גוט מאר־גען", און זי פרעגט מיך, אויב זי קען זיך זעצען נעבען מיר.

פערשטעהט זיך, אז איך האב געזאגט „יא", כאטש אין הארצען האב איך געפיהלט, אז מען דארף איהר זאגען „ניין".

זעצט זי זיך אוועק נעבען מיר, אזוי נאהענט ווי נאר מעגליך, און נאך א ביסעלע נעהנטער, און זי פרעגט מיך, אויב איך האב צייט, וועט זי מיר עפעס דערצעהלען פון איהר לעבען.

האב איך איהר געזאגט: יא. איך האב צייט, דערצעהלט. כאטש אין הארצען האב איך גע־פיהלט איהר צו זאגען: ניין, איך האב נישט קיין צייט.

פוילט זי זיך נישט, און זי רוקט זיך צו נאך א קאפעטשקע נעהנטער, אז זי זיצט שוין כמעט אויף מיין שויס. ווען נישט דער „כמעט", האלט איך דאס נישט אויסגעהאלטען — זי האט געוואויגען אריבער צוויי הונדערט פונט, און דער „אריבער" האט געוואויגען מעהר ווי איך אין גאנצען.

און זי הויבט אן:

„איך האב שוין אין מיין לעבען געהאט פיער מענער, קיין עין־הרע. און אלע פיער זענען געשטארבען. פארוואס זיי זענען געשטארבען, ווייס איך נישט, און זיי אליין האבען אויך נישט גע־וואוסט. אזוי ווי זיי וואלטען זיך אלע פיער צונויפ־גערעדט מיך צו מאכען פאר אנ׳אלמנה. און פערגעסט נישט, אז זיי האבען זיך איינער דעם אנדערען נישט געקענט.

„איצט האלט איך שוין ביי א פינפטען. עס איז נאך פארהאן א שטיקעלע אפהאלט — דער פינפטער האט ערגעץ אויסגעפונען, אז איך האב שוין, קיין עין־הרע בעגראבען פיער מענער, וויל ער וויסען, וואס איך רעכען צו טון מיט איהם. אויב איך רעכען איהם אויך צו בעגראבען. וויל ער דאס וויסען פריהער, וועט ער נאך קענען חרטה האבען...

„בהמה! געה זאג איהם פריהער! האס בין איך עפעס א נביא? ווי קען מען עס וויסען אזא זאך?

„זאג איך צו איהם: „לאמיר פריהער חתונה האבען און זעהען ווי מיר וועלען לעבען".

„ניין", זאגט ער, „איך וויל עס וויסען פרי־הער, איידער איך ווער דיין מאן".

„זאג איך: „לאמיר פריהער חתונה האבען און מאכען א האניג־רייזע און זיך פיין אמוזי־רען, און זעהן וואס די צייט וועט ברענגען... יענע פיער מענער זענען געשטארבען באלד נאך דער חתונה, אין דעם ערשטען יאהר, טא לאמיר חתונה האבען און ווארטען. אויב דאס ערשטע יאהר וועט אריבער בשלום, וועסטו שוין בלייבען לעבען."

„וויל ער נישט, דער אידיאט! ער האט פיינט, זאגט ער, צו ריזיקירען אבער ער וועט בעסער ווערען. ער ליבט מיך זעהר... דאס האב איך אויסגעפונען מיט א וואך צוריק, ווען ער האט מיך בעזוכט אין מיין היים — ער האט געברענט ווי א פייער!

„אבער נישט וועגען מיינע פיער מענער וויל איך אייך דערצעהלען, דאס אינטערעסירט מיך נישט. און דער פינפטער אינטערעסירט מיך אויך נישט זעהר שטארק. וועט ער חתונה האבען מיט מיר, איז אודאי גוט; טאמער נישט, וועל איך קריגען אנ׳אנדערען...

„וואס איך וויל אייך דערצעהלען, איז אט וואס: פון די אלע פיער מענער, וואס איך האב שוין, קיין עין הרע, בעגראבען, האב איך בלויז געליבט דעם ערשטען די אנדערע 3 האב איך בלויז געליבט, ווען זיי האבען געארבייט און מיר גע־געבען אלץ וואס איך האב בעדארפט. אבער דעם ערשטען האב איך געליבט אפילו ווען ער האט נישט געארבייט. און ער האט מיך אויך זעהר געליבט... אז ער איז געשטארבען האט מען איהם מקבר געווען האב איך געבעטען, מען זאל מיר איבערלאזען א קבר נעבען מיין מאן. איך האב איהם געליבט, און איך וויל האבען דאס פערגעניגען נאך מיין טויט אויך צו ליגען נעבען איהם. און איך האב שטארק געוויינט.

„האט מיר די קהלה געענטפערט: „מיר קע־נען אזוי לאנג נישט ווארטען, מיר האבען צעהן בעלנים אויף דעם שטיקעל ערד. דאס איז דער בעסטער און דער פיינסטער קבר פון אלע קברים,

„זאג איך: „וואס דארפט איהר מיר איילען ווען איך וועל וועלען, ווען איך וועל האבען חשק, וועל איך שטארבען."

„זאגען זיי צו מיר: „איהר זענט נאך א יונגע פרוי, א געזונטע, און איהר קענט נאך אזוי אפילו בען פערציג אדער פופציג יאהר, און ווארטען אזא לאנגע צייט ווילען מיר נישט און מיר קענען נישט. ווער עס וועט שטארבען פריהער, זוער עס וועט בעסער בעצאהלען, דער וועט קריגען דעם קבר נעבען אייער מאן".

„האט זיך אויפגעשטעלט אייגער און געזאגט מיט א פאנפעדיג קול:

ברידער! אויב דער שוועסטער געהט אזוי שטארק אין לעבען צו ליגען נעבען איהר ערשטען מאן, זאל זי אונז זאגען, ווי לאנג מיר דארפען דעם קבר האלטען פאר איהר: א יאהר, צוויי אדער דריי. און אויב זי וועט אין די דריי יאהר נישט שטארבען, זאלען מיר האבען א רעכט דעם קבר צוצונעמען פאר אנ׳אנדערען. אדער מיר קענען איהר געבען אזוי פיל און אזוי פיל צייט, און ווען די צייט וועט אריבער און זי וועט נאך אלץ לעבען, פערלירט זי דאס רעכט.... מאך איך טאקע א פארשלאג, אז מיר זאלען איהר געבען איין יאהר צייט, נישט מעהר א מינוט. וועט זי שטארבען אין דעם יאהר, וועט זי כאפען די מציאה, וועט זי בלייבען לעבען, וועלען מיר כאפען די מציאה!"

„האט מיך דער פרעזידענט געפרעגט אויב איך בין צופרידען מיט׳ן פארשלאג, האב איך איהם געענטפערט: „יא, איך בין צופרידען."

„און אזוי איז דאס געבליבען. איצט ענדיגט זיך שוין דער לעצטער חודש פון דעם יאהר, און איך פיהל זיך געזונד און שטארק און מונטער און איך רעכען היינט־מארגען ווידער חתונה צו האבען מיט א פינפטען מאן, ווייס איך נישט וואס צו טון. דאס מיינט, אז אין דרייסיג טעג ארום פערליר איך דאס רעכט צו ליגען נעבען מיין ערשטען מאן. גיט מיר אנ׳עצה, פריינד קאוו־נער, ווי זאל איך דא האנדלען?"

האב איך איהר געענטפערט: „גיט מיר א ביסעל צייט. לאמיר דאס אפלעגען אויף מארגען אין אווענד, וועלען מיר נעמען ערגעץ א שפאציר אויף א פערוואָרפענעם וועג, וואו קיינער געהט נישט, און מיר וועלען זיך אוועקזעצען אין א וואלד, צווישען געדיכטע בוימער, און דארט וועל איך אייך קענען געבען די ריכטיגע עצה."

זי האט אנגענומען מיין פארשלאג.

דעם סוף פון דער געשיכטע וועט איהר קיינ־מאל נישט וויסען....

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

שבת־הגדול: נו, ווי געהט עס אייך עפעס, פאניע קורצער פרייטאג?

קורצער פרייטאג: שלעכט, זעהר שלעכט, כ׳וועל מוזען געהען פליטה.

שבת הגדול: איהר זענט א גליקליכער מענש. איך שטעה אזוי שלעכט, אז כ׳וועל אפילו באנק־ראטירען אויך נישט קענען.

דער אלטער הער פלאטפוס ווערט א טאטע

כמעט אנ׳אמת׳ע לאדזער מעשה׳לע

דער אלטער 50־יעהריגער בחור, פלאטפוס, האט מיט א יאהר צוריק חתונה געהאט מיט א יונג מעדעל. דער ציל זיינער איז געווען — א קדיש. נו, איז דאס יונגע ווייבעל נאך דער חתונה געפאהרען קיין קריניצע. די „קוראציע" האט גע־האלפען, און דאס יונגע ווייבעל איז פערגאנגען אין טראגען.

די היינטיגע וואך, האט דאס ווייבעל בע־קומען געבורט־ווייען. מ׳האט באלד גערופען א דאקטאר און אנ׳אקושערקע, וועלכע זענען נישט אפגעטרעטען פון בעט.

דער אלטער פלאטפוס האט זיך ארומגעדרעהט אין צווייטען צימער א נערוועזער, דאס הארץ האט ביי איהם געקלאפט פון פרייד. באלד... באלד... וועט געבוירען ווערען א קדישל.

פלוצים האט די טיר א סקריפע געטון. די פאקאיווקע האט זיך בעוויזען אין דער טיר.

— פראשען פאנא, א יונגעל!

דער פלאטפוס האט א ציטער געטון. און האסטיג זיך געלאזט לויפען צום שלאף־צימער.

— פשעפראשאם, מ׳קען נישט — האט איהם די פאקאיווקע פערשטעלט דעם וועג.

פלאטפוס האט פערשטאנען אז "מ׳קאן נאך נישט", האט ער זיך צוריקגעצויגען, ווידער גע־שפאנט איבער׳ן צימער. פלוצים. ווידער די פא־קאיווקע.

— פראשען [illegible] — א יונגעל.

האט פלאטפוס פערשטאנען, אז ס׳איז דא נאך א יונגעלע, א צווילינג. ער איז געווען אין זיבעטען הימעל. טרעהרען האבען זיך געשטעלט איהם אין די אויגען פון פרייד. צוויי יונגעלעך מיטאמאל. נו, קאן נאך זיין א גרעסערע פרייד פאר אנ׳אלטען בחור!

עס געהט נישט אדורך קיין האלבע שעה, די פאקאיווקע איז ווידער דא:

— פראשען פאנא — א יונגעל!

דער פלאטפוס האט זיך ארופגעלאזט אויפ׳ן פאטעל — א דרילינג? נו, נו, דאס האב איך נישט דערווארט. דאס איז עפעס אנ׳אויסערגע־וועהנליכער צופאל. וואס אנ׳אמת, איז דאס ביים איצטיגען קריזיס א צו קאסטבארער לוקסוס, אבער א פרייד איז עס א גרויסע. אויף מיינע אלטע יאהרען איז דאס א גרויסער סוקצעס. הער פלאט־פוס האט זיך געשטעלט ביים שפיגעל, געדרעהט די וואנסעס. ער איז געווען שטאלץ מיט זיך.

אבער באלד האט זיך ווידער בעוויזען די פאקאיווקע און געזאגט:

— פראשען פאנא — א יונגעל!

— איהר זענט משוגע געווארען, צי וואס? א פערטער יונגעל!? האט פלאטפוס אויסגעשריגען מיט כעס.

— ווי פאלט איהר אויס? — האט די פא־קאיווקע געענטפערט — ס׳איז דער זעלבער יונ־געל... פון שניידער. ער ווארט שוין 2 שעה אין דער קוך מיט א רעכנונג פון דער שניידערין.

דער פלאטפוס האט זיך א כאפ געטון פאר׳ן קאפ און א געשריי־געטון:

— און די מאדאם? וואס מאכט די מאדאם?

— די מאדאם האט נאר וואס געבוירען א מעדעלע! — האט געענטפערט די פאקאיווקע.

בעניעלעס 7 חכמות

פון דער וואך

— 1. —

— פארוואס ווייזט דער דאנציגער סענאט־פרעזידענט גרייזער ארויס אזעלכע חרטה־גע־פיהלען צו פוילען?

— ווייל ער זעהט, אז ער האט געמאכט א גרייז.

— 2. —

די ארבייטער־אונרוהען אין פראנקרייך זע־נען ארויסגערופען געווארען צוליב דעם, וואס מיניסטער לאוואל וויל זיי ארופרייסען צעהן פראצ.

און די ארבייטער? די ארבייטער לאזען זיך נישט רייסען די צעהן.

— 3. —

— פארוואס האבען די נאציס פון מינכען בעשלאסען צו בעשטימען אלס לייטער פונ׳ם ספע־ציעלען דעפארטאמענט פאר יודען - בעקעמפונג יוליוש שטרייכערן?

— ווייל צו א מאלאזש און א שטרייכער מוז מען האבען א לייטער.

— 4 —

דער קאמינטערן האט בעשלאסען זיך צו ווענדען מיט א פארשלאג צו ענגלאנד, פראנק־רייך און אמעריקע, צו שאפען ארום דייטשלאנד א שטאלענע רייף.

— גערעכט. ווארום לויט די דייטשע אויפ־טוען, פעהלט זיי זיכער א קלעפקע.

— 5. —

דער דייטשער אינערן - מיניסטער, פריק, האט ארויסגעגעבען א בעפעהל, אז די קארעס־פאנדענץ אין די מלוכה׳שע בענק מוז זיך אנ־הייבען מיט „הייל היטלער".

— יא, עס מוז שוין אין די דייטשע בענק זיין א גוטע קרענק, אז מ׳מוז זיי האלטען אין איין „היילען".

— 6. —

אין דאנציג האבען די נאציס געמאכט א פאגראם אויפ׳ן רומעל־פלאץ.

— ווייזט אויס, אז דאנציג פעהלט זיי איצט צום רומעל.

— 7. —

דער ווינער „הכח" האט געשאסען איין גאל נאכ׳ן אנדערען.

זעהענדיג דאס, האט ביי די ענדעקעס געפלאצט די גאל.

בעניעלע זאלץ.

צווישען סוחרים

ערשטער: וואס זאגט איהר, אז דאס איז א זעלטענער דאקומענט, ס׳איז דאך א פשוטער וועקסעל?

צווייטער: א געצאהלטער וועקסעל!